២៣០.

អធិប្បាយគាថាធម្មបទ

ភាគទី ៣

បោះពុម្ពលើកទីមួយ ២.០០០ ច្បាប់

ព.ស. ២៥០១

ឧទ្ទិសដល់

សាលាពុទ្ធិកបឋមសិក្សាក្នុងសកលកម្ពុជរដ្ឋ

ថ្ងៃ ២៣ ខែ០០

២៣០.
៨

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

ស្នាដៃនេះ

កើតឡើងពីកិច្ចសហការគ្នា រវាង

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ និង **បណ្ណាល័យអេឡិចត្រូនិចខ្មែរ**

ក្នុងគោលបំណងយ៉ាងមុតមាំដើម្បីថែរក្សា ការពារ កុំឲ្យបាត់បង់តទៅទៀត

ព្រមទាំងផ្សព្វផ្សាយស្នាដៃ-ឯកសារទាំងនេះ

សម្រាប់សាធារណជនប្រើប្រាស់ដោយមិនគិតកម្រៃ។

សូមថ្លែងអំណរគុណដល់

អង្គការរីស្សូ កូសី-កៃ វិទ្យាស្ថានបើកទូលាយ

ករុណាខ្មែរ និង **មូលនិធិខ្មែរសម្រាប់ការសិក្សា**

ដែលបានគាំទ្រគម្រោងការស្នាដៃនេះ សម្រាប់ទុកក្នុងបណ្ណាល័យអេឡិចត្រូនិច។

Buddhist Institute of Ministry of Cult and Religion and eLibrary of Cambodia have made a cooperative effort to digitalize books and manuscripts in order to preserve our Cambodian literary heritage. This will promote and provide easy, instant access, free of charge to the public and future generations to come.

A sincere thank you to our generous supporters: Rissho Kosei-Kai, Open Institute, Karuna Cambodia and Cambodian Education Excellence Foundation, who made this endeavor possible.

www.budinst.gov.kh   www.elibraryofcambodia.org

www.budinst.gov.kh   www.elibraryofcambodia.org

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

២៣០.៨

អធិប្បាយគាថាធម្មបទ

ភាគទី ៣

បណ្ឌិតឧបា ងឹម-ស៊ុម សាស្ត្រាចារ្យ

នៅពុទ្ធិកវិទ្យាល័យព្រះសុរាម្រិត ក្រុងភ្នំពេញ

ប្រែពីបាលីព្រមទាំងអធិប្បាយ

ពី ព.ស. ២៤៩៤ គ.ស. ១៩៥០

BUDDHIST INSTITUTE LIBRARY

២៧៣០/០២

ការផ្សាយរបស់

បណ្ណាគារ សុមនសុវណ្ណ លេខ៤២

វិថីសម្តេចកែវ-ជា(អតីតហង់រី–រុស្សៀយេរ)

ក្រុងភ្នំពេញ

រក្សាសិទ្ធិ

ព. ស. ២៥០១=គ. ស. ១៩៥៨

ក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់

COMMISSION DES MOEURS & COUTUMES

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

សារបញ្ជី

មាតិកានុក្រម	ទំព័រ
១៦៨ គាថាក្នុងរឿង មារធីតា (យស្ស ជិតំ)	១
១៦៩ " " យមកបាដិហារ្យ (យេ ឈានបសុតា)	៣
១៧០ " " ឯរកបត្តនាគរាជ (កិច្ឆោ មនុស្សប្បដិលាភោ)	៤
១៧១ " " អានន្ទត្ថេរបញ្ហា (សព្វបាបស្ស)	៦
១៧២ " " អនភិរតភិក្ខុ (ន កហាបណវស្សេន)	១០
១៧៣ " " អគ្គិទត្តព្រាហ្មណ (ពហុំ វេ សរណំ)	១១
១៧៤ " " អានន្ទត្ថេរបញ្ហា (ទុល្លភោ បុរិសាជញ្ញោ)	១២
១៧៥ " " សម្ពហុលភិក្ខុ (សុខោ ពុទ្ធានមុប្បាទោ)	១៥
១៧៦ " " ការរម្ងាប់ជម្លោះព្រះញាតិ (សុសុខំ វត)	១៧
១៧៧ " " មារវត្ថុ (សុសុខំ វត)	១៩
១៧៨ " " កោសលបរាជ័យ (ជយំ វេរំ)	២១
១៧៩ " " អញ្ញតរកុលទារិកា (នត្ថិ រាគសមោ)	២២
១៨០ " " អញ្ញតរឧបាសក (ជិឃច្ឆា បរមា)	២៤
១៨១ " " បសេនទិកោសល (អារោគ្យបរមា)	២៥
១៨២ " " តិស្សត្ថេរ (បវិវេករសំ បិត្វា)	២៧
១៨៣ " " សក្កវត្ថុ (សាហុ ទស្សនមរិយានំ)	២៨

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

មាតិកានុក្រម ទំព័រ

១៦៤ កាព្យកវីនិពន្ធ មហោសថបណ្ឌិត (អាចារ្យ យុទ្ធមុន្នី) ៣១

១៦៥ 〃 〃 អញ្ចាននេត្រមិត្ត (ប៉ុយ តា ជាយគេ) ៣៤

១៦៦ 〃 〃 វិសាខាបុប្ផាសិរា (ប៊ុន តោ ជាយគេ) ៣៦

១៦៧ 〃 〃 សិទ្ធិស្រី (រតិយា ជាយគេ) ៣៧

១៦៨ 〃 〃 គន្ធិកន្តកុមារ (កាម តា ជាយគេ) ៣៩

១៦៩ 〃 〃 អញ្ញាតព្រហ្មរ៍ (នំ ណ្ហាយ ជាយគេ) ៤១

១៧០ 〃 〃 បញ្ចសត្ថារ (សីល ខស្បន សមរុទ្ធិ) ៤៣

១៧១ 〃 〃 [illegible] (ម៉ូ ដាតោ) ៤៤

១៧២ 〃 〃 ឧត្តិយ (ម៉ាឡូកស៊ី) ៤៥

១៧៣ 〃 〃 រោហិណីខត្តិយាញ្ញា (កោង ជាហ) ៤៧

១៧៤ 〃 〃 អញ្ញតកេតុ (យោ ង ខ្សាតិត កោង) ៤៩

១៧៥ 〃 〃 ខន្តីមុខសីត (ស ក្ការម ជ័យ កោង) ៥០

១៧៦ 〃 〃 មហាភោគលោកព្រហ្ម (សង្ខ ករណា) ៥២

១៧៧ 〃 〃 ភិក្ខុហិ ប្រព្រហ្ម (សហីសកា យ) ៥៣

១៧៨ 〃 〃 បុណ្ណតាស់ (សព ជាតោតាន) ៥៤

១៧៩ 〃 〃 អគ្គុលខុបក (ប្រាកណារ៉េត) ៥៥

បាតិកានុក្រម			ទំព័រ
១៨០	សាវត្ថីនិទាន គព្ភិនីភិក្ខុ	(តាយបាលកាច់)	៥៩
១៨១	" " គោឃាតកបុត្ត	(បណ្ឌាចារ សៅពេទិស)	៦៣
១៨២	" " អញ្ញតរព្រាហ្មណ៍	(អនុប្បុរម្មន)	៦៧
១៨៣	" " តិស្សត្ថេរ	(ពិឃហៅ ខល់)	៦៨
១៨៤	" " លាឡុទាយិត្ថេរ	(សិរបង្គួរយាមភា)	៧០
១៨៥	" " អញ្ញតរកុលបុត្រ	(ទលិទ្ធិយា)	៧២
១៨៦	" " ចូឡសារីភិក្ខុ	(ស្មុរតិសម័យកន)	៧៦
១៨៧	" " បញ្ចមហាសក	(យោ បកកទតិ ភារបតិ)	៧៩
១៨៨	" " តិស្សត្ថេរ	(ខភាតិ រ)	៨១
១៨៩	" " បញ្ចមហាសាក	(ខត្តិ កធសការ)	៨៣
១៩០	" " ទេវទត្តសេដ្ឋី	(សុខស្ម័ ផ្ទុះក្មាសំ)	៨៤
១៩១	" " ជម្ពូកសញ្ញតេត្ថេរ	(បរវិជ្ជា នុបស្សុំប្ប)	៨៦
១៩២	" " សុភទ្ទ	(កាការសៅបទំ)	៨៧
១៩៣	" " វិទិទូយមហាតក	(ខ ពេន ហោតិ)	៨៩
១៩៤	" " ទេវធីតាភិក	(ខ ពេន បណ្ឌិតា)	៩១
១៩៥	" " ឯកក្រុងនេត	(ខ សារ ខម្មភាព)	៩៦

លំដាប់កាព្យ	ទំព័រ

១៩៦ . គាថាកាព្យដំណើរ លក្ខណ៍កាកគតិយ៉ាងខ្លះ (ន ភេន ថេរា) ៩៥
១៩៧ . . សត្តហលក្ខិ (ន ក់ករណាមភេទ) ៩៦
១៩៨ . . ហត្ថក (ន មុណ្ណាកេន) ៩៧
១៩៩ . . ឥញ្ញារព្រាហ្មណ៍ (ន.អេន កិត្តិ) ៩៨
២០០ . . គិត្តិយ (ន គោរនេន ចុនី) ៩៩
២០១ . . អាយពាលសិក (ន គេន អារយា) ១០១
២០២ . . សម្ពហលក្ខិ (ន សីលពុទ្ធមាគ្គន) ១០២
២០៣ . . បញ្ចសតកិត្តិ (ចន្ទាន់ជុនិរកា សោដ្ឋា) ១០៣
២០៤ . . ១០ បញ្ចសតកិត្តិ (សារុ សន្ទាក) ១០៧
២០៥ . . មហានក្ខត្តិយស្សនេ (ឈ្មួនកាលម៉ូ) ១១១
២០៦ . . សូករប្រេត (ក់ចានុរក្ខី មនសា) ១១១
២០៧ . . ទោបឹលភេទ (យោគា វ៉េ ជាយាក) ១១២
២០៨ . . ឧហាល្កភេទ (រ៉ំ ធន្ធវ ទា រុក) ១១៣
២០៩ . . សារីបុត្តភេទសមុទ្ទិហារិក (ឈ្មិន សារឧហ) ១១៤
២១០ . . ឧហាឧនគារាជ (ជីន វៀស៊ូ វៃសុក្រម៉) ១១៣
២១១ . . កិសាគោតមី (កុំ បុត្តបស្សុសម្ពុក) ១១៨
២១២ . . បដាចារា (ន សន្តិ បុត្ត ភាណាយ) ១២០

ឈ្មោះនិងតម្លៃសៀវភៅរបស់បណ្ណាគារ សុខុមនសុវត្ថិ

លេខ ៤២ វិថីសម្ដេច [illegible] ភ្នំពេញ

ផ្នែកសាលាពុទ្ធិកបឋមសិក្សានិងមធ្យមសិក្សា

		នាមអ្នកនិពន្ធ	តម្លៃ
[illegible]	[illegible] ការការៈលី	បណ្ឌិតមហា ឈឹម-ស៊ុម	២៧៛០០
២	[illegible]	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	១៧៛០០
៣	[illegible] ភាគទី ១	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	៤៤៛០០
៤	[illegible] ភាគទី ២	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	
៥	[illegible] (ប្រវត្តិទី ១ នៃព្រះពុទ្ធសាសនា)	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	៤៤៛០០
[illegible]	[illegible] (ក្បួនតែងរឿង)	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	១៨៛០០
[illegible]	[illegible] ភាគទី ១	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	២៣៛០០
[illegible]	[illegible] ភាគទី ២	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	២៣៛០០
[illegible]	[illegible] ភាគទី ៣	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	២៣៛០០
[illegible]	[illegible] ភាគទី ៤	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	
[illegible]	[illegible]	,, ,, ហេង-ឡូ	២៣៛០០
[illegible]	[illegible] ភាគទី ១	ព្រះវិន័យធរ ឯក-ញឹម	៤៤៛០០
[illegible]	[illegible] ភាគទី ២	បណ្ឌិតមហា ឈឹម-ស៊ុម	៤៥៛០០
[illegible]	[illegible] ភាគទី ៣	,, ,, ឈឹម ស៊ុម	
[illegible]	[illegible] ភាគទី ៤	,, ,, ឈឹម-ស៊ុម	
[illegible]	[illegible] -ខ្មែរ	ព្រះគ្រូសង្ឃសត្ថា ប៊ុង-ស្កាន់	៤៥៛០០
	[illegible]	ព្រះគ្រូ[illegible] កើម-គូ	៩២៛០០
	[illegible]	សម្ដេចព្រះធម្មលិខិត ល្វី-ឯម	៥០៛០០

ផ្នែកសាលារៀនទូទៅ

[illegible]	[illegible] (ក្បួនរៀនពាក្យ ពន្យល់វិធីអានពាក្យ)	សុខ-ស៊ីវ	២០៛០០

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

២០	ចរិយាសាស្ត្រ (ទីឡូនាទសម្រាប់គ្រប់ថ្នាក់)	មាស–ហឿង	៣០៛០០
២១	លោកនីតិសាស្ត្រ (សៀវភៅនិទានសម្រាប់គ្រប់ថ្នាក់)	មាស–ហឿង	២៧៛០០
២២	វគ្គសូត្រឡបាត់ទីនងអធអ័យសម្រាប់ថ្នាក់ប្រឡងបឋមសិក្សាបំពេញវិជ្ជា	មាស–ហឿង	៥៣៛០០
២៣	ក្បួនពុទ្ធ សម្រាប់ថ្នាក់មធ្យមដ្ឋាននិងឧត្តមដ្ឋាន	ឈឹម–សុខ	៧៥៛០០
២៤	រឿងសម្រាំង ការអាន ការសរសេរតាមសូត្រ ការពន្យល់ពាក្យ	ឈឹម–ស៊ុម	.
២៥	សីលធម៌របស់មនុស្ស	ព្រះឧបាលិវង្ស សូ–ហាយ	៧៛០០

ផ្នែកបកិណ្ណកៈ

២៦	សរណគមនកថា (ថែបទេសនា)	លោកគ្រូអាចារ្យ សោក	១៥៛០០
២៧	វិន័យវិនិច្ឆ័យ	សម្តេចព្រះធម្មលិខិត ល្វី–ឯម	២៣៛០០
២៨	សង្ខេបពើយកិច្ច (គំរូលិខិតផ្សេងៗ)	ភិក្ខុ មាស–ហឿង	២៧៛០០
២៩	ទសជាតក (ថែបទេសនា)	ព្រះគ្រូ អ៊ុ–ប៉េរ	២៥៛០០
៣០	គម្ពីរបារមីកថា (ថែបតម្រាយធម៌ទេសនា)	ព្រះគ្រូឧត្តមបណ្ឌិត គង់–ស៊ុម	១[illegible]៛០០
៣១	ទេវតាកាលិ, និងពុទ្ធកាលិក (គាថាប្រែ)	ព្រះគ្រូឧត្តមបណ្ឌិត គង់–ស៊ុម	៧៛០០
៣២	កម្ពុជាពិភពលោក នានាទិវាន (អាគារវិន័យ)	បណ្ឌិតមហា ឈឹម–ស៊ុម	១៨៛០០
៣៣	មនុស្សតិនិងព្រះត្រៃលក្ខណ៍	〃 〃 ឈឹម–ស៊ុម	១០៛០០
៣៤	វិជ្ជាគុណកថា (ពាក្យកាព្យ)	〃 〃 ឈឹម–ស៊ុម	៤៛០០
៣៥	ធៀបពុទ្ធសាសនានឹងគ្រិស្តសាសនា	ព្រះឧបាលិវង្ស សូ–ហាយ	៤៛០០
៣៦	គោតមប្រវត្តិ (ពាក្យកាព្យ)	បណ្ឌិតមហា ឈឹម–ស៊ុម	១០៛០០
៣៧	ពាក្យលោកធម៌	សម្តេចព្រះមហាសុមេធាធិបតី ជួន–ណាត	៣៛០០
៣៨	បទសរភញ្ញ (ពហុ, ជរា, យស្សសា, ពាហុំ) និពន្ធបម្រុះ		៥៛០០
៣៩	គណភាវបាលី ភាគទី ១ (សត្តវារ)		៥៛០០
៤០	〃 ភាគទី ២ (ទ្វាទសបរិត្ត)		៨៛០០
៤១	〃 ភាគទី ៤ (ធម៌ជារ		៥៛០០
៤២	〃 ភាគទី ៣ មហាសតិបដ្ឋានសូត្រ		១៣៛០០
៤៣	តិលក្ខណកថា របៀបទេសនា	ព្រះមហា ឡូរ–សុខ	១០៛០០

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

អធិប្បាយគាថាធម្មបទ

១៤៨. គាថាក្នុងនិទានមារធីតា

(ធម្មបទដ្ឋកថាភាគទី ៦, ទំព័រទី ៤៦)

យស្ស ជិតំ នាវជីយតិ
ជិតមស្ស នោ យាតិ កោចិ លោកេ
តំ ពុទ្ធមនន្តគោចរំ
អបទំ កេន បទេន នេស្សថ ។
យស្ស ជាលិនី វិសត្តិកា
តណ្ហា នត្ថិ កុហិញ្ចិ នេតវេ
តំ ពុទ្ធមនន្តគោចរំ
អបទំ កេន បទេន នេស្សថ ។

ប្រែថា៖ កិលេសជាត ដែលព្រះពុទ្ធអង្គណាឈ្នះហើយ មិនត្រឡប់ឈ្នះវិញ, កិលេសណាមួយក្នុងលោកមិនទៅតាមនូវជំនះ នៃព្រះពុទ្ធអង្គនោះ; អ្នកទាំងឡាយនឹងនាំទៅនូវព្រះពុទ្ធអង្គនោះ មានអារម្មណ៍មានទីបំផុតមិនមាន មានដានមិនមាន ដោយហេតុដូចម្តេច ។ តណ្ហាឈ្មោះជាលិនី ឈ្មោះវិសត្តិកា នៃព្រះពុទ្ធអង្គណាមិនមាន ដើម្បីកិរិយានាំទៅក្នុងភពណាមួយ; អ្នកទាំងឡាយនឹងនាំទៅនូវព្រះពុទ្ធអង្គនោះ មានអារម្មណ៍មានទីបំផុតមិនមាន មានដានមិនមាន ដោយហេតុដូចម្តេច ។

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

អធិប្បាយថា៖ រាគៈ សេចក្តីត្រេកត្រអាលក្នុងកាមគុណ, ទោសៈ កិរិយាប្រទូស្តរបស់អារម្មណ៍មិនជាទីគាប់ចិត្ត, មោហៈ សេចក្តីកាន់ច្រឡំវង្វេងភ្លេច, ទាំង ៣ នេះ ហៅថា កិលេស ព្រោះជាគ្រឿងសៅហ្មង ៗ កិលេសជាតមានរាគៈជាដើមនេះ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធអង្គណា ឈ្នះហើយ ដោយមគ្គនោះ ៗ មិនត្រឡប់ឈ្នះវិញ ព្រោះឥតមានកិរិយាផុះផុលឡើងទៀត ៗ កិលេសជាតដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធអង្គណា ឈ្នះហើយមិនទៅតាម គឺថាបណ្តាកិលេសទាំងឡាយមានរាគៈជាដើម កិលេសណាមួយ សូម្បីតែមួយក្នុងលោក (ដែលខ្ជាត់ខ្ជាយទៅហើយ) ឈ្មោះថាត្រឡប់វិលក្រោយវិញមិនមាន ឬថាឥតជាប់តាមពីខាងក្រោយព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធអង្គនោះទេ ៗ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធមានអារម្មណ៍ឥតទីបំផុត ដោយគំណាប់នៃសព្វញ្ញុតញ្ញាណ មានអារម្មណ៍មិនមានទីបំផុត ៗ រាគៈ ទោសៈ មោហៈ ទុកដូចជាជើងសម្រាប់សត្វត្រាច់រង្គាត់ទៅកាន់ភពតូចភពធំ, បណ្តាជើងទាំងឡាយមានរាគៈជាដើម សូម្បីតែជើងមួយ ក៏ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធគ្មានដែរ ៗ អ្នកទាំងឡាយនឹងនាំទៅនូវព្រះសម្ពុទ្ធអង្គនោះ ដែលមានអារម្មណ៍មិនមានទីបំផុតដូច្នោះ ដែលឥតជើងដូច្នោះ ដោយជើងគឺរាគៈរបស់ខ្លួនឯង ដូចម្តេចកើត ៗ

តណ្ហានេះ មានឈ្មោះថា ជាលិនី ព្រោះវិគ្គហៈថា "តណ្ហាមានបណ្តាញ" ដូច្នេះក៏មាន, ថា "តណ្ហាជាអ្នកធ្វើនូវបណ្តាញ" ដូច្នេះក៏មាន,

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

ថា "តណ្ហាដូចជាបណ្ដាញ" ដូច្នេះក៏មាន ដោយសេចក្ដីថា ចាក់ស្រេះ រុំព័ទ្ធស្ទើរតែ ។ តណ្ហានេះ មានឈ្មោះថា "វិសត្តិកា" ផង ព្រោះភាពនៃតណ្ហានោះជាគ្រឿងជាប់ជំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយមានរូបារម្មណ៍ជាដើមផង, ព្រោះភាពនៃតណ្ហានោះ មានសាខាជាពិស មានផ្កាជាពិស មានផ្លែជាពិស មានការបរិភោគនូវពិសផង ។ តណ្ហានោះ មានសភាពយ៉ាងនេះ របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធអង្គណាមិនមាន ដើម្បីកិរិយានាំទៅក្នុងភពណាមួយ ៗ អ្នកទាំងឡាយ នឹងនាំទៅនូវព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធអង្គនោះ មានអារម្មណ៍មិនមានទីបំផុត មិនមានជើងតែកតៈ ដោយជើងតែកតៈរបស់នាងដូចម្ដេចកើត ៗ

១៤៩. គាថាក្នុងនិទានយមកប្បាដិហារ្យ

(ធម្មបទដ្ឋកថាភាគទី ៦, ទំព័រទី ១៣៩)

យេ ឈានបសុតា ធីរា នេក្ខម្មូបសមេ រតា
ទេវាបិ តេសំ បិហយន្តិ សម្ពុទ្ធានំ សតីមតំ ។

ប្រែថា: អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយណា ខ្វល់ខ្វាយហើយក្នុងឈាន ត្រេកអរហើយចំពោះនេក្ខម្មៈ និងឧបសមៈ; ទេវតានិងមនុស្សទាំងឡាយតែងស្រឡាញ់ចំពោះអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយនោះ ជាព្រះសម្ពុទ្ធ មានស្មារតី ។

អធិប្បាយថា: អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ដែលមានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងប្រុងប្រង់ ផ្លូវនៃខជី នាំនេះសេចក្ដីខ្វល់ខ្វាយចំពោះឈានទាំងពីរ គឺ លក្ខណូបនិជ្ឈាន

បានដល់ឈានដែលសម្រេចអំពីរូបកម្មដ្ឋាន ៦, អារម្មណូបនិជ្ឈាន បានដល់ឈានដែលសម្រេចអំពីសម្មសនកម្មដ្ឋាន ១ ។ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ខ្វល់ខ្វាយ ក៏ប្រកបហើយប្រកបទៀត ដោយអាវជ្ជនវសី, សមាបជ្ជនវសី, អធិដ្ឋានវសី, វុដ្ឋានវសី និងបច្ចវេក្ខណវសី ក្នុងឈានទាំងឡាយពីរ ដូចពោលហើយខាងដើមនេះ ។

ការចេញសាងបព្វជ្ជា ក៏បានហៅថានេក្ខម្មៈដែរ, ប៉ុន្តែបព្វជ្ជា ព្រះអង្គមិនគាប់យកមកសំដែងក្នុងបទថានេក្ខម្មៈក្នុងទីនេះទេ ។ បទថានេក្ខម្មៈ និងឧបសមៈក្នុងទីនេះ ព្រះអង្គសំដែងសំដៅចំពោះព្រះនិព្វាន ដែលជាគ្រឿងចេញចាកកិលេសនិងជាគ្រឿងរម្ងាប់កិលេស ។ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយណា ត្រេកអរហើយចំពោះព្រះនិព្វានដែលហៅថា នេក្ខម្មៈ និងឧបសមៈ ដូចបានអធិប្បាយខាងដើមនេះ ។ ទេវតាទាំងឡាយផង មនុស្សទាំងឡាយផង តែងស្រឡាញ់ចំពោះអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយនោះ ដែលជាព្រះសម្ពុទ្ធមានស្មារតី គឺស្រឡាញ់ស្មោះចំពោះព្រះអង្គ ព្រមទាំងប្រាថ្នាចង់បានត្រាប់ជាព្រះពុទ្ធ ដូចព្រះអង្គផងថា ឱសូមឲ្យយើងទាំងឡាយ បានជាព្រះពុទ្ធផង ។

១៥០ គាថាក្នុងនិទានឯរកបត្តនាគរាជ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៦, ទំព័រ ទី ១៥១)

កិច្ឆោ មនុស្សប្បដិលាភោ កិច្ឆំ មច្ចាន ជីវិតំ
កិច្ឆំ សទ្ធម្មស្សវនំ កិច្ឆោ ពុទ្ធានមុប្បាទោ ។

ប្រែថា: ការបានចំពោះនូវភាពជាមនុស្ស បានដោយកម្រ, ជីវិតរបស់សត្វទាំងឡាយ បានដោយកម្រ, ការស្ដាប់ធម៌ (របស់សប្បុរស) បានដោយកម្រ, ការកើតឡើងនៃព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ បានដោយកម្រ ។

អធិប្បាយថា: ក្នុងបទព្រះគាថានេះ ព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់សំដែងអំពីសភាពដែលគេបានដោយកម្រ ៤ យ៉ាង គឺ:

១– ការបានកើតជាមនុស្ស ជាសភាពគេបានដោយកម្រ គេមិនងាយនឹងបាន ព្រោះសភាពនេះ គេបានដោយព្យាយាមដ៏ធំ ដោយកុសលដ៏ច្រើន គឺជាលុះតែបុរសបុគ្គលណា ខំបំពេញនូវការកុសលដោយព្យាយាមយ៉ាងច្រើន ទើបបានកើតជាមនុស្ស ។

២– ជីវិតនៃសត្វទាំងឡាយ ក៏គេបានដោយកម្រដែរ ព្រោះលុះតែគេធ្វើនូវរបរទាំងឡាយ មានកសិកម្មជាដើមអស់កាលជាប់មិនដាច់ ទើបចិញ្ចឹមជីវិតរស់បន្តជីវិតបានផង ព្រោះជីវិតនោះតិចណាស់ផង គឺថាជីវិតនៃមនុស្សសត្វទាំងឡាយតិចតួចពេក ងាយក្រៃពេក សូម្បីតែជម្ងឺបញ្ចូលមកដល់ហើយត្រឹមតែមួយស្របក់ ជីវិតក៏ដាច់ទៅ ។

៣- ការស្ដាប់នូវព្រះធម៌ ក៏គេបានដោយកម្រដែរ ព្រោះកម្រមាន

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

បុគ្គលអ្នកដែលរៀនធម៌គេត្រូវតែចូលរៀន ការប្រើ គឺការប្រើចក្ខុ ប្រើ កាលណាស់ ទើបគេប្រើអ្នកដែលមិនធ្លាប់ ។ ។

៤ – ការកើតឡើងនៃព្រះពុទ្ធតាំងពូជ ក៏ព្រោះតែជាភ័ក្រ្ត គេត្រូវ មិនបាន [illegible] ព្រោះការ [illegible] សម្រេចនូវកិច្ចការ [illegible] ពេលវេលាដ៏ ផង ព្រោះបុគ្គលអ្នកមានការឧស្សាហ៍សម្រេចហើយត្រូវមិនកើតឡើង ដោយ ការនៃការ [illegible] គឺថា [illegible] ជាព្រះពុទ្ធ [illegible] ទើបបានសម្រេច ហើយបុគ្គលអ្នកមានគតិយោគសាធសម្រេចហើយនោះ [illegible] [illegible] បានសម្រេចមាត់ធ៌ [illegible]

១៥១ – គាថាសំដែងពីទ្រឹស្តី [illegible]

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៦, ទំព័រ [illegible])

សព្ពបាបស្ស អករណំ កុសលស្សូបសម្បទា
សចិត្តបរិយោទបនំ ឯតំ ពុទ្ធាន សាសនំ ។
ខន្តី បរមំ តបោ តីតិក្ខា
និព្ពានំ បរមំ វទន្តិ ពុទ្ធា
ន ហិ បព្វជិតោ បរូបឃាតី
សមណោ ហោតិ បរំ វិហេឋយន្តោ ។

អនូបវាទោ អនូបឃាតោ បាតិមោក្ខេ ច សំវរោ
មត្តញ្ញុតា ច ភត្តស្មឹ បន្តញ្ច សយនាសនំ
អធិចិត្តេ ច អាយោគោ ឯតំ ពុទ្ធាន សាសនំ ។

ប្រែថា: ការមិនធ្វើបាបទាំងពួង ការញុំាងកុសលឱ្យដល់ព្រម ការធ្វើចិត្តរបស់ខ្លួនឱ្យផូរផង់ នេះជាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ។

ខន្តី គឺសេចក្ដីអត់ធន់ ជាតបៈដ៏ឧត្ដម, ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយតែងពោលថា ព្រះនិព្វានជាធម្មជាតដ៏ឧត្ដម, បព្វជិតដែលបៀតបៀនសត្វដទៃមិនឈ្មោះថាបព្វជិតទេ, សមណៈដែលបៀតបៀនសត្វដទៃក៏មិនឈ្មោះថាសមណៈឡើយ ។

ការមិនតិះដៀល ១, ការមិនបៀតបៀន ១, ការសង្រួមក្នុងព្រះបាតិមោក្ខ ១, ការជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងភត្ត ១, ទីដេកទីអង្គុយដ៏ស្ងាត់ ១, ការប្រកបព្យាយាមក្នុងអធិចិត្ត ១, នេះជាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ។

អធិប្បាយថា: ការមិនធ្វើបាបទាំងពួង គឺកិរិយាមិនធ្វើនូវអកុសលធម៌ អំពើអាក្រក់ទាំងអស់ ដែលជាកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ។ ការញុំាងកុសលឱ្យដល់ព្រម គឺការញុំាងកុសល ដែលចែកជាកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ឱ្យកើតឡើង, ការធ្វើកុសលដែលកើតឡើងហើយនោះ

ឲ្យចំរើនឡើង តាំងពីការបំពេញទាន ដរាបដល់អរហត្តមគ្គផល ។ ការធ្វើចិត្តរបស់ខ្លួនឲ្យផូរផង់ គឺការញុំាងចិត្តរបស់ខ្លួនឲ្យស្អាតចាកនីវរណធម៌ទាំង ៥ យ៉ាង បានដល់កាមច្ឆន្ទៈ ព្យាបាទៈ ថីនមិទ្ធៈ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចៈ វិចិកិច្ឆា ឲ្យជ្រះស្រឡះពីសន្តានចិត្ត ។ ពាក្យទាំងបីម៉ាត់នេះ ជាពាក្យប្រៀនប្រដៅនៃព្រះពុទ្ធទាំងឡាយដែលហៅថាព្រះពុទ្ធសាសនា ។

សេចក្តីអត់ធន់មិនប្រកាន់ទោសគេ ឬការមិនចាប់កំហុសគេ ដោយគោរពចិត្ត ដែលលោកហៅថាខន្តីនេះ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានេះ លោកចាត់ជាតបៈដ៏ឧត្តម សម្រាប់កំចាត់កិលេស ។

អ្នកប្រាជ្ញជាន់ខ្ពស់មានប្រាជ្ញាពាក់ព័ន្ធនឹងចតុរារិយសច្ចធម៌ ដែលលោកហៅថាព្រះពុទ្ធនោះ មាន ៣ ប្រភេទគឺៈ លោកអ្នកត្រាស់ដឹងដោយខ្លួន ហើយញុំាងអ្នកដទៃឲ្យត្រាស់ដឹងតាមផង ហៅថាព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ១, លោកអ្នកត្រាស់ដឹងចំពោះខ្លួន តែពុំគួរញុំាងអ្នកដទៃឲ្យត្រាស់ដឹងតាមផង ហៅថាបច្ចេកពុទ្ធ ១, លោកអ្នកត្រាស់ដឹងតាមព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ហៅថាអនុពុទ្ធ ១, ព្រះពុទ្ធទាំង ៣ ពួកនេះ តែងតែពោលថា ព្រះនិព្វានជាគុណជាតដ៏ឧត្តម ។

អ្នកបួសទាំងអស់តាមធម្មតាគេហៅថាបព្វជិតៈ ប៉ុន្តែបើអ្នកបួសរូបណាសម្លាប់ឬបៀតបៀន ឬធ្វើទុក្ខបុគ្គលម្នាក់ឬសត្វដទៃ, នោះមិនឈ្មោះជាបព្វជិតទេ ។

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

បុគ្គលអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ តាមធម្មតាលោកហៅថាសមណៈ និងបព្វជិតហ្នឹងឯង; ប៉ុន្តែបើសមណៈបៀតបៀនមនុស្សសត្វដទៃ ក៏មិនឈ្មោះថាសមណៈដែរ ។

កិរិយាមិនតិះដៀល គឺមិនដៀលត្មះដោយខ្លួនឯង ព្រមទាំងមិនញុំាងអ្នកដទៃ ឲ្យដៀលត្មះគេ ១ (នេះជាវាចសិកសីល) ; កិរិយាមិនបៀតបៀន គឺកិរិយាមិនបៀតបៀនដោយកាយខ្លួនឯង ព្រមទាំងមិនញុំាងអ្នកដទៃឲ្យបៀតបៀនដោយកាយ នូវមនុស្សសត្វទាំងពួង ១ (នេះជាកាយិកសីល); ការសង្រួមក្នុងព្រះបាតិមោក្ខ គឺការរួបរឹតនូវទោស ដែលកើតអំពីកិរិយាប្រព្រឹត្តកន្លង ទីរំលោភក្នុងបាតិមោក្ខ មិនឲ្យកើតឡើងបាន ១ (នេះជាបាតិមោក្ខសំវរសីល និងឥន្ទ្រិយសំវរសីល); ភាពជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងភត្ត គឺកិរិយាដឹងប្រមាណ ក្នុងការស្វែងរកអាហារភោជន ក្នុងការទទួលភោជន ក្នុងការបរិភោគភោជន១ (នេះជាអាជីវបារិសុទ្ធិសីល និងបច្ចយសន្និស្សិតសីល); ទីដេកទីអង្គុយស្ងាត់ គឺកន្លែងដេកក៏ស្ងាត់ កន្លែងអង្គុយក៏ស្ងាត់ (ដើម្បីពិចារណាសមថកម្មដ្ឋាន ឬធ្វើការមានប្រយោជន៍, ពុំមែនកន្លែងស្ងាត់ដើម្បីប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតទេ) ១; ការប្រកបព្យាយាមក្នុងអធិចិត្ត គឺកិរិយាសង្វាតខ្មាតស្រេកស្រេវក្នុង ការចំរើនអដ្ឋសមាបត្តិ ១, នេះជាពាក្យប្រៀនប្រដៅនៃព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ

ទាំងពួង គឺព្រះពុទ្ធទាំងឡាយគ្រប់ព្រះអង្គតែងទ្រង់ទូន្មានឲ្យពុទ្ធសាសនិកជនប្រព្រឹត្តយ៉ាងនេះ ។ រួមសេចក្តីនៃគាថានេះថា: ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយប្រដៅឲ្យពុទ្ធបរិស័ទប្រតិបត្តិក្នុងត្រៃសិក្ខា ។

១៥២_គាថាក្នុងនិទានអនភិរតភិក្ខុ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៦, ទំព័រទី ១៥៩)

ន កហាបណវស្សេន តិត្តិ កាមេសុ វិជ្ជតិ
អប្បស្សាទា ទុក្ខា កាមា ឥតិ វិញ្ញាយ បណ្ឌិតោ
អបិ ទិព្វេសុ កាមេសុ រតឹ សោ នាធិគច្ឆតិ
តណ្ហក្ខយរតោ ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធសាវកោ ។

ប្រែថា : ការឆ្អែតក្នុងកាមទាំងឡាយ រមែងមិនមាន ព្រោះកហាបណៈ (ដែលធ្លាក់ចុះ) ដូចទឹកភ្លៀងទេ, កាមទាំងឡាយមានសេចក្តីស្រួលតិច មានទុក្ខច្រើន, អ្នកប្រាជ្ញដឹងច្បាស់ហើយដូច្នេះ ទើបលោកមិនត្រេកអរក្នុងកាមទាំងឡាយ ទោះបីជាទិព្វក៏ដោយ, សាវ័ករបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ រមែងជាអ្នកត្រេកអរក្នុងធម៌ជាគ្រឿងអស់តណ្ហា ។

អធិប្បាយថា : បុគ្គលអ្នកបរិភោគកាមនោះ ត្រាន់តែទះដៃក៏ញ៉ាំង-ភ្លៀងសុទ្ធតែរតនប្រាំពីរប្រការឲ្យធ្លាក់ចុះ, ទុកជាដល់ម្ល៉េះ ក៏ឥតមានសេចក្តីឆ្អែតក្នុងវត្ថុកាមនិងកិលេសកាមទាំងឡាយ ដោយរតនៈដែលធ្លាក់ចុះដូច

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

ទឹកភ្លៀងមាសនោះទេ ។ តណ្ហានេះគេបំពេញបានដោយកម្រយ៉ាងនេះ ។ កាមគុណទាំងឡាយ មានសេចក្ដីសុខស្រួលតិច នាំមកនូវសេចក្ដីទុក្ខច្រើន ព្រោះកាមគុណមានឧបមាដូចជាការយល់សប្តិជាដើម គឺជាអ្នកយល់សប្តិ បើឃើញបាននូវវត្ថុជាទីពេញចិត្ត ក៏មានសេចក្ដីត្រេកអរមួយស្របក់, លុះភ្ញាក់ឡើង ឥតឃើញអ្វីសោះ ក៏អស់សង្ឃឹមភ្លាមតែម្ដង ដូចម្ដេចមិញ; បុគ្គលអ្នកបរិភោគកាម ទោះបើបានវត្ថុជាទីពេញចិត្តមែន ៗ ក៏មានសេចក្ដីត្រេកអរឡើង, ប៉ុន្តែមិនយូរប៉ុន្មាន ក៏និរាសប្រាសចាកវត្ថុនោះភ្លាម បានឯសេចក្ដីទុក្ខព្រួយមកវិញមួយរំពេចដូច្នោះឯង ។ បណ្ឌិតអ្នកមានប្រាជ្ញា ជ្រាបនូវកាមទាំងឡាយនេះយ៉ាងនេះ បានជាទោះបីគេអញ្ជើញឲ្យសោយកាមដ៏ជាទិព្វសម្រាប់ទេវតាទាំងឡាយក៏ដោយ ក៏លោកឥតមានសេចក្ដីត្រេកអរឡើយ ។ សាវ័កនៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ គឺភិក្ខុជាយោគាវចរ ដែលកើតគំនិតឡើង ក្នុងទីបំផុតនៃការស្ដាប់ធម៌ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធសំដែងហើយ រមែងត្រេកអរចំពោះតែព្រះអរហត្តនិងព្រះនិព្វាន ប្រាថ្នាចំពោះព្រះអរហត្តនិងព្រះនិព្វាននោះ នៅគ្រប់ឥរិយាបថទាំងបួន ។

១៥៣. គាថាក្នុងនិទានអគ្គិទត្តបុរោហិត

(ខុទ្ទកនិកាយ ភាគទី៦, ទំព័រ ៦៦)

ពហុំ វេ សរណំ យន្តិ បព្វតានិ វនានិ ច

អារាមរុក្ខចេត្យានិ មនុស្សា ភយតជ្ជិតា

នេតំ ខោ សរណំ ខេមំ នេតំ សរណមុត្តមំ

នេតំ សរណមាគម្ម សព្វទុក្ខា បមុច្ចតិ ។

យោ ច ពុទ្ធញ្ច ធម្មញ្ច សង្ឃញ្ច សរណំ គតោ

ចត្តារិ អរិយសច្ចានិ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ

ទុក្ខំ ទុក្ខសមុប្បាទំ ទុក្ខស្ស ច អតិក្កមំ

អរិយញ្ចដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ទុក្ខូបសមគាមិនំ

ឯតំ ខោ សរណំ ខេមំ ឯតំ សរណមុត្តមំ

ឯតំ សរណមាគម្ម សព្វទុក្ខា បមុច្ចតិ ។

ប្រែថា : មនុស្សទាំងឡាយច្រើននាក់ ត្រូវភ័យគម្រាមហើយ តែងយកភ្នំ ទីព្រៃ ទីអារាម ទីរុក្ខចេតិយ ជាទីពឹង, ទីពឹងនេះ មិនមែនទីពឹងដ៏ក្សេមទេ, ទីពឹងនេះ មិនមែនទីពឹងដ៏ឧត្តមទេ, បុគ្គលអាស្រ័យនូវទីពឹងនេះហើយ មិនដែលរួចស្រឡះចាកទុក្ខទាំងពួងឡើយ ។

លុះតែបុគ្គលណា យកព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ ជាទីពឹងទីពួន ឃើញច្បាស់នូវអរិយសច្ចទាំង ៤ គឺ ទុក្ខសច្ច១ ទុក្ខសមុទយសច្ច ជាហេតុញ៉ាំងទុក្ខឲ្យកើតឡើង១ និរោធសច្ច ដែលរលត់ទុក្ខ១ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វានដែលជាទីរលាស់ទុក្ខ១ ហើយ

ប្រាជ្ញាដ៏ប្រពៃ, នេះឯងជាទីពឹងដ៏ក្សេម នេះឯងជាទីពឹងដ៏ឧត្តម, បុគ្គល
អាស្រ័យទីពឹងនេះ រមែងរួចស្រឡះចាកទុក្ខទាំងពួងបាន ។

អធិប្បាយថា: មនុស្សទាំងឡាយច្រើនគ្នាវេលាភ័យនោះវាគំរាមហើយ
ចង់រួចចាកភ័យនោះ ឬក៏ប្រាថ្នាចង់បានកូនជាដើម ក៏នាំយកភ្នំទាំងឡាយ
មានភ្នំឥសិគិលិ ភ្នំវេបុល្ល ភ្នំគិជ្ឈកូដជាដើមក្តី យកព្រៃទាំងឡាយ
មានព្រៃមហាវ័ន ព្រៃគោសិង្គ ព្រៃសាលវ័នជាដើមក្តី យកអារាម
ទាំងឡាយ មានវេឡុវ័នារាម ជីវកម្ពវនារាមជាដើមក្តី យករុក្ខចេតិយ
ទាំងឡាយ មានឧទេនចេតិយ គោតមចេតិយជាដើមក្តី ជាទីពឹង ។
ឯទីពឹងទាំងអស់នេះ មិនមែនជាទីពឹងដ៏ក្សេមទេ មិនមែនជាទីពឹងដ៏ឧត្តមទេ;
បណ្តាសត្វទាំងឡាយ អ្នកមានជាតិទុក្ខជាដើមជាធម្មតា សូម្បីតែសត្វ ១
ក៏មិនរួចចាកសេចក្តីទុក្ខទាំងពួង មានជាតិទុក្ខជាដើម ព្រោះអាស្រ័យទីពឹង
នេះឡើយ ។

លុះតែបុគ្គលជាគ្រហស្ថក្តី ជាបព្វជិតក្តី ដល់នូវព្រះពុទ្ធផង ព្រះធម៌ផង
ព្រះសង្ឃផង ព្រោះអាស្រ័យនូវកម្មដ្ឋានគឺពុទ្ធានុស្សតិ ធម្មានុស្សតិ សង្ឃា-
នុស្សតិ មានបទថា ឥតិបិ សោ ភគវា ស្វាក្ខាតោ សុប្បដិបន្នោ ជាដើម,
នោះទើបបានជាជាទីពឹងដ៏ប្រសើរ, ប៉ុន្តែ សរណគមន៍ការដល់នូវទី-
ពឹងនោះ របស់បុគ្គលនោះ តែងកម្រើក តែងសៅហ្មង. ភាគច្រើនមាន

ព្រះភាគ កាលប្រកាសនូវសរណគមន៍ ដែលកើតឡើងព្រមដោយមគ្គចិត្ត ដើម្បីប្រកាសនូវភាពមិនឃ្លេងឃ្លោងនៃសរណគមន៍នោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា លុះតែបុគ្គលណា ដល់នូវព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃជាទីពឹង ហើយឃើញច្បាស់នូវអរិយសច្ចទាំងឡាយ ៤ គឺ ទុក្ខសច្ច សមុទយសច្ច និរោធសច្ច មគ្គសច្ច ដោយប្រាជ្ញាដ៏ប្រពៃ ទើបសរណគមន៍នោះដល់នូវទីពឹងទីពួក របស់បុគ្គលនោះ ជាទីពឹងទីពួកដ៏ក្សេមដ៏ឧត្តម; បុគ្គលនោះរមែងរួចចាកទុក្ខទាំងពួង ព្រោះអាស្រ័យសរណគមន៍ គឺទីពឹងទីពួកនេះ ។

១៥. គាថាក្នុងនិទានអានន្ទត្ថេរស្ស បញ្ហា

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគ ៦, ទំព័រ ១៧៤)

ទុល្លភោ បុរិសាជញ្ញោ ន សោ សព្វត្ថ ជាយតិ

យត្ថ សោ ជាយតី ធីរោ តំ កុលំ សុខមេធតិ ។

ប្រែថា៖ បុរសអាជានេយ្យ រកបានដោយក្រ លោកមិនកើតសព្វទីស្ថានឡើយ លោកជាអ្នកមានប្រាជ្ញា កើតក្នុងត្រកូលណា ត្រកូលនោះតែងដល់នូវសេចក្តីសុខ ។

អធិប្បាយថា៖ បុរសអាជានេយ្យគេបានដោយក្រ, មិនបានដោយងាយ ដូចជាគជាជានេយ្យទាំងឡាយមានដំរីអាជានេយ្យជាដើមទេ; បុរសអាជានេយ្យនោះ មិនដែលកើតក្នុងដែនបច្ចន្តប្រទេស ក្នុងត្រកូលទាបៈ ក្នុងទី

ទាំងពួងហើយ, បណ្ឌិតខត្តិយត្រកូលទី ព្រាហ្មណត្រកូល ទាំងឡាយ លោកតែងកើតក្នុងត្រកូលណាមួយ ក្នុងពីរត្រកូលនោះ មានកិរិយាថ្វាយបង្គំជាដើម នៃមហាជន តែក្នុងមជ្ឈិមប្រទេសតែម្យ៉ាង ។ បុរសអាជានេយ្យនេះ ជាអ្នកប្រាជ្ញ មានប្រាជ្ញាដ៏ឧត្តម គឺព្រះសម្ពុទ្ធ កើតក្នុងត្រកូលណា ត្រកូលនោះ រមែងបាននូវសេចក្ដីសុខ ជាត្រកូលតែងដល់នូវសេចក្ដីសុខជាតិរេក ។

១៩៤ – គាថាក្នុងនិទានសម្ពហុលភិក្ខុ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៦, ទំព័រ ១៣៣)

សុខោ ពុទ្ធានមុប្បាទោ សុខា សទ្ធម្មទេសនា
សុខា សង្ឃស្ស សាមគ្គី សមគ្គានំ តបោ សុខោ

ប្រែថា : ការកើតឡើងនៃព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ នាំមកនូវសេចក្ដីសុខ ការសំដែងព្រះសទ្ធម៌ នាំមកនូវសេចក្ដីសុខ, សេចក្ដីព្រមព្រៀងគ្នានៃពួកព្រះសង្ឃ នាំមកនូវសេចក្ដីសុខ, តបៈធម៌របស់បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងគ្នាទាំងឡាយ នាំមកនូវសេចក្ដីសុខ ។

អធិប្បាយថា : ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយកាលកើតឡើង រមែងញ៉ាំងមហាជន [illegible] ទាំងឡាយ ([illegible]) [illegible] [illegible] ការកើតឡើង [illegible]

នាំមកនូវសេចក្ដីសុខ ។ សត្វទាំងឡាយ អ្នកមានទុក្ខមានជាតិទុក្ខជាដើម ជាធម្មតា រួចចាកសេចក្ដីទុក្ខទាំងឡាយមានជាតិទុក្ខជាដើម ព្រោះអាស្រ័យនូវការសំដែងនូវព្រះសទ្ធម្ម, ព្រោះហេតុនោះ បានជាថា ការសំដែងនូវព្រះសទ្ធម្ម នាំមកនូវសេចក្ដីសុខ ។ សាមគ្គី គឺភាពនៃចិត្តដ៏ព្រមព្រៀងគ្នា របស់សង្ឃឬរបស់ពួកគណៈ ក៏ជាការនាំមកនូវសេចក្ដីសុខមែនពិត ព្រោះមិនជាការប្រេះឆា មិនជាការបែកខ្ញែក មិនជាការទទឹងទទាស ដែលជាការនាំឲ្យរេះខ្សោយកម្លាំងនៃសង្ឃ (ពួកគណៈ) ឡើយ ។ ការរៀនយកនូវព្រះពុទ្ធវចនៈក្ដី ការរក្សានូវអង្គនៃធុតង្គទាំងឡាយក្ដី កិរិយាធ្វើនូវសមណធម៌ក្ដី នៃសង្ឃ (ពួកគណៈ) ទាំងឡាយ អ្នកព្រមព្រៀងគ្នា អ្នកមានចិត្តតែមួយ ជាគុណជាតនាំមកនូវសេចក្ដីសុខ; ព្រោះហេតុនោះ បានជាព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែងថា តបៈធម៌របស់បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងគ្នាទាំងឡាយ នាំមកនូវសេចក្ដីសុខ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សំដែងក្នុងអបរិហានិយសូត្រថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុទាំងឡាយព្រមព្រៀងគ្នា ចូលកាន់ទីប្រជុំ ព្រមព្រៀងគ្នា ចេញចាកទីប្រជុំ ព្រមព្រៀងគ្នាធ្វើសង្ឃករណីយកិច្ច ដរាបណា, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ដរាបនោះមានតែសេចក្ដីចំរើនតែម្យ៉ាង ប្រាកដដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ, សេចក្ដីសាបសូន្យ មិនប្រាកដដល់ភិក្ខុទាំងឡាយឡើយ ។

(ចប់ ពុទ្ធវគ្គវណ្ណនា)

១៥៦-គាថាក្នុងនិទានការរម្ងាប់ជម្លោះព្រះញាតិ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៦, ទំព័រ ១៣៤)

សុសុខំ វត ជីវាម វេរិនេសុ អវេរិនោ
វេរិនេសុ មនុស្សេសុ វិហរាម អវេរិនោ ។
សុសុខំ វត ជីវាម អាតុរេសុ អនាតុរា
អាតុរេសុ មនុស្សេសុ វិហរាម អនាតុរា ។
សុសុខំ វត ជីវាម ឧស្សុកេសុ អនុស្សុកា
ឧស្សុកេសុ មនុស្សេសុ វិហរាម អនុស្សុកា ។

ប្រែថា : យើងជាអ្នកមិនមានពៀរ រស់នៅជាសុខស្រួលពិត ក្នុងចំណោមអ្នកមានពៀរ, កណ្ដាលពួកមនុស្សមានពៀរ យើងជាអ្នកនៅមិនមានពៀរ ។ យើងជាអ្នកមិនមានសេចក្ដីក្ដៅក្រហាយ រស់នៅជាសុខស្រួលពិត ក្នុងចំណោមអ្នកមានសេចក្ដីក្ដៅក្រហាយ, កណ្ដាលពួកមនុស្សអ្នកមានសេចក្ដីក្ដៅក្រហាយ យើងជាអ្នកនៅមិនមានសេចក្ដីក្ដៅក្រហាយ ។ យើងជាអ្នកមិនមានសេចក្ដីក្រវល់ក្រវាយ រស់នៅជាសុខស្រួលពិត ក្នុងចំណោមអ្នកមានសេចក្ដីក្រវល់ក្រវាយ, កណ្ដាលពួកមនុស្សអ្នកមានសេចក្ដីក្រវល់ក្រវាយ យើងជាអ្នកនៅមិនមានសេចក្ដីក្រវល់ក្រវាយ ។

អធិប្បាយថា: ជនទាំងឡាយណា បើជាគ្រហស្ថ ញុំាងការចិញ្ចឹមជីវិត

ឲ្យកើតឡើងដោយអំណាចនៃកិរិយាកាត់ខ្ទះចិត្តជាដើម ឬបើជាបច្ចាមិត្រ ញ៉ាំងការចំរើនជីវិតឲ្យកើតឡើងដោយវេជ្ជកម្មជាដើម. ជនទាំងឡាយនោះ តែងពោលថា យើងរស់នៅដោយសេចក្ដីសុខៗ ឯយើងគឺតថាគតឯង រស់នៅដោយសុខស្រួលពិត ជាងគ្រហស្ថនិងបព្វជិតទាំងឡាយនោះ (ព្រោះហេតុថា) យើងជាអ្នកមិនមានពៀរ នៅក្នុងចំណោមមនុស្សទាំងឡាយអ្នកមានពៀរ ប្រកបដោយពៀរទាំងឡាយ៥ប្រការ. យើងជាអ្នកមិនក្ដៅក្រហាយ ព្រោះមិនមានកិលេស នៅក្នុងចំណោមមនុស្សទាំងឡាយ អ្នកក្ដៅក្រហាយដោយកិលេស, យើងជាអ្នកមិនមានសេចក្ដីកង្វល់ ព្រោះមិនមានការស្វែងរក នៅក្នុងចំណោមមនុស្សទាំងឡាយអ្នកមានសេចក្ដីកង្វល់ ព្រោះកិរិយាស្វែងរកនូវកាមគុណទាំងឡាយ៥ គឺពួកមនុស្សជាលោកិយបុថុជ្ជន ជាអ្នកបរិភោគកាមគុណ រមែងខ្វល់ខ្វាយណាស់ក្នុងការស្វែងរកនូវរូប សម្លេង ក្លិន រស សម្ផស្ស ដែលជាគ្រឿងបណ្ដាលឲ្យកើតទុក្ខទោសផ្សេងៗ មិនបាននៅជាសុខស្រួលគ្រប់ឥរិយាបថទាំងបួន ។

១៥៧. គាថាក្នុងនិទានមារ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៦, ទំព័រទី ១៨១)

សុសុខំ វត ជីវាម យេសំ នោ នត្ថិ កិញ្ចនំ
បីតិភក្ខា ភវិស្សាម យថា ទេវា អាភស្សរា ។

ប្រែថា: កង្វល់មិនមានដល់ពួកយើងឯណា, ពួកយើងនោះនឹង ពេញជារស់នៅស្រួលក្រៃពេក, ពួកយើងនោះ នឹងជាអ្នកមានបីតិជា អាហារ ដូចជាពួកទេវតាដែលបរិភោគនៅក្នុងឋានអាភស្សរព្រហ្មលោក, (ដែលជាទេវតាមានបីតិជាអាហារដូច្នោះដែរ) ។

អធិប្បាយថា : កិលេសជាតដែលដឹកនាំចិត្តរបស់មនុស្សសត្វឲ្យ ខ្វល់ខ្វាយ ឲ្យរវើររវាយ ឲ្យកង្វល់ ហៅថា កិញ្ចនៈ មាន ៣ យ៉ាងគឺ: រាគកិញ្ចនំ កង្វល់គឺរាគៈ ១, ទោសកិញ្ចនំ កង្វល់គឺទោសៈ ១, មោហកិញ្ចនំ កង្វល់គឺមោហៈ ១ ។

សេចក្ដីត្រេកត្រអាលអាឡោះអាល័យ កើតឡើងដោយអំណាចកាមជា អាហារ អាចបណ្ដាលឲ្យមនុស្សសត្វខ្វល់ខ្វាយនៅនឹងរវើររវាយ, នេះលោក ហៅថា រាគកិញ្ចនៈ ជាគ្រឿងកង្វល់ក្នុងសន្ដានចិត្តរបស់សត្វ ទាំងលះ បង់កិច្ចការងារ ដោយយឺតយូរផងទៀត ។

សេចក្ដីខ្ញើងគក់អន់ខូចចិត្ត ដែលបរិភ័ន្ធក្នុងចិត្តក្ដី ដែលបណ្ដាល ចេញមកពីការក្រៅក្ដី មានការញាប់ញ័រ, នេះលោកហៅថា ទោស- កិញ្ចនៈ កង្វល់គឺទោសៈ ។ មោហៈនេះ ការល្ងង់កើតឡើងដោយខ្លាំង ក្លា ធ្វើឲ្យមនុស្សនៅជាខ្វល់ខ្វាយឥតកៀនខ្មាសអ្នកដទៃ អាចសំដែង កាយវាចាដោយឥតលាក់លៀម ។ មោហកិញ្ចនៈនេះ មានសម្ភារៈបង់ ឃើញ

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

ជាក់ច្បាស់ក្នុងចក្ខុបសាទ, ប៉ុន្តែជាកិលេសលោភ ដែលនាំមកនូវសេចក្ដីទុក្ខដោយ នាំឲ្យចាក់ចិត្តរេរ ។

សេចក្ដីប្រាថ្នារបស់ក្នុងអារម្មណ៍ពីរឡាយ គានរូបារម្មណ៍ជាដើម ឬប្រាថ្នាទៅក្នុងហេតុការណ៍ណាមួយ ដែលមិនអាចនឹងបានប្រាថ្នា, នេះលោកហៅថា មោហកិញ្ចនៈ កង្វល់គឺមោហៈ ។ មោហកិញ្ចនៈនេះ ជាកិលេសជាតមួយ ដែលនាំសត្វឲ្យលិចលង់នៅក្នុងសង្សារវដ្ដ ទទួលទុក្ខទោសវេទនាច្រើនទៀត បណ្ដាលឲ្យវិលវល់តានតឹងអណ្ដែតអណ្ដូងនៅក្នុងលោក មិនអាចឲ្យសត្វស្ដើស្រូបចិត្តទុក្ខបានដោយងាយឡើយ ។ មោហកិញ្ចនៈនេះ មានទោសធំ ថែមទាំងលះបង់បានដោយយកយូរផងទៀត ។

បណ្ដាកង្វល់ទាំង ៣ យ៉ាង មានកង្វល់គឺរាគៈជាដើម សូម្បីតែកង្វល់មួយ ក៏មិនមានដល់ពួកយើងឯណា, ពួកយើងនោះហៅថាជាអ្នកនៅស្រួលក្រៃពេក, ពួកយើងនោះ ទើងជាអ្នកមានបីតិជាអាហារ ដូចជាពួកទេវតាដែលឋិតនៅក្នុងឋានអាភស្សរព្រហ្មលោក ដែលជាទេវតាមានបីតិជាអាហារដូច្នោះ ។ ពួកទេវតាដែលឋិតនៅក្នុងឋានអាភស្សរព្រហ្មលោក ជាទេវតាមានបីតិជាអាហារ ហើយអាចរស់នៅបាននូវសុខដល់ជីវិតរបស់គេយ៉ាងណា, ពួកយើងក៏ទើងមានបីតិជាអាហារ ហើយអាចរស់នៅបានយ៉ាងនោះដែរ ។ (ទេស-ថាន)

១៥៨. គាថាក្នុងនិទានកោសលបរាជ័យ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៦, ទំព័រទី ១៥៦)

ជយំ វេរំ បសវតិ ទុក្ខំ សេតិ បរាជិតោ

ឧបសន្តោ សុខំ សេតិ ហិត្វា ជយបរាជយំ ។

ប្រែថា : បុគ្គលអ្នកឈ្នះ តែងនាំមកនូវពៀរ បុគ្គលអ្នកចាញ់ តែងដេកជាទុក្ខ ចំណែកបុគ្គលអ្នកស្ងប់រម្ងាប់លះបង់ការឈ្នះនិងការចាញ់ចេញហើយ តែងដេកជាសុខ ។

អធិប្បាយថា : បុគ្គលអ្នកឈ្នះ មានស្តេចជាដើម ដែលឈ្នះនូវទ័ពដទៃជាបច្ចាមិត្រ រមែងបានពៀរ គឺមុខជានឹងមានថ្ងៃណាមួយដែលគេឲ្យចាញ់វិញ ។ បុគ្គលអ្នកចាញ់គេ គឺបុគ្គលដែលគេផ្ចាញ់ហើយ រមែងនៅជាទុក្ខគ្រប់ឥរិយាបថទាំងពួង ដោយមានសេចក្តីក្តៅក្រហាយក្នុងចិត្ត គិតជានិច្ចថា : កាលណាហ្ន៎ អញនឹងបានដើម្បីឃើញខ្នងបច្ចាមិត្រ គឺជានឹងធ្វើបច្ចាមិត្រឲ្យចាញ់នេះវាពីមុខអញ ។ បុគ្គលអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ បានដល់ព្រះខីណាស្រព ដែលមានរាគាទិកិលេសរម្ងាប់ហើយក្នុងសន្តាន បានលះបង់ហើយនូវការឈ្នះនិងការចាញ់ គឺជាឥតមានក្តីមួយដែលលោកត្រូវផ្ចាញ់ ឬឥតមានក្តីមួយដែលត្រូវផ្ចាញ់លោក (ព្រោះហេតុដូច្នោះ) លោករមែងនៅជាសុខ គ្រប់ឥរិយាបថទាំងឡាយ

ពាំងព្រួន គិតលកាន់ស្រួយ ដេកក៏ជាសុខ ដើរទៅក៏ជាសុខ ឈរនៅក៏ជាសុខ គង់នៅក៏ជាសុខ ។

១៥៩- គាថាក្នុងនិទានអញ្ញតរកុលទារិកា

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគ ៦, ទំព័រ ១៨៤)

នត្ថិ រាគសមោ អគ្គិ នត្ថិ ទោសសមោ កលិ
នត្ថិ ខន្ធសមា ទុក្ខា នត្ថិ សន្តិបរំ សុខំ ។

ប្រែថា៖ ភ្លើងស្មើដោយរាគៈមិនមាន, ទោសកំហុសស្មើដោយទោសៈមិនមាន, ទុក្ខទាំងឡាយស្មើដោយខន្ធមិនមាន, សេចក្តីសុខ(ដទៃ) លើសពីសេចក្តីស្ងប់មិនមាន ។

អធិប្បាយថា៖ ភ្លើងប្រើប្រាស់ តាមតែភ្លើងដុះណាក៏ដោយ ក្រៅពីរាគៈ ដែលតាមមិនបញ្ចេញនូវផ្សែងផង នូវអណ្តាតផង នូវរងើកផង គ្រាន់តែឆេះទាំងកក់ហើយធ្វើមិនឲ្យមានផេះ ដូចជាភ្លើងគឺរាគៈមិនមានឡើយ គឺថាមានតែភ្លើងគឺរាគៈដែលគេមើលផ្សែង មើលអណ្តាត មើលរងើកមិនឃើញ មិនដឹងជាឆេះត្រង់ណា ហើយស្រាប់តែក្តៅជាងភ្លើងធម្មតាទៅទៀត ។ កំហុសដែលកើតឡើងដោយកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ព្រោះការប្រព្រឹត្តកម្មនីមួយៗបញ្ញត្តិឯណាមួយ ក៏មិនខុសស្មើនឹងទោសៈទេ គឺថាមានតែទោសៈមួយប៉ុណ្ណោះ ដែលជាមេកំហុសដ៏ធំជាងគេបំផុត ក្នុងលោក ។

មួយវិញទៀតថា សេចក្តីលំបាកគ្រប់ជំពូក ដែលមានសេចក្តីលំបាកក្នុងកិច្ចការណាស្មើនឹងសេចក្តីលំបាកក្នុងការថែរក្សាខ្លួនទេ ។ សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយច្រើនជាអនេក ប៉ុន្តែលើកបំពោះនៃសេចក្តីទុក្ខ ៗ មាន១៤ គឺជាតិទុក្ខ ១ ជរាទុក្ខ ១ ព្យាធិទុក្ខ ១ មរណទុក្ខ ១ សោកទុក្ខ ១ បរិទេវទុក្ខ ១ ទុក្ខទុក្ខ ១ ទោមនស្សទុក្ខ ១ ឧបាយាសទុក្ខ ១ អប្បិយេហិ សម្បយោគទុក្ខ បិយេហិ វិប្បយោគទុក្ខ ១ យម្បិច្ឆំ ន លភតិ ទុក្ខ ១ ។ បណ្តាទុក្ខទាំង ១៤ គឺនេះ បើមានតែទុក្ខណាមួយ ក៏មិនស្មើនឹងខន្ធដែរ តែថាមានតែខន្ធ ៥ គឺ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ទាំងនេះហើយដែលជាទីប្រជុំនៃទុក្ខទាំងអស់ ដែលព្រះអង្គហៅថា បញ្ចុបាទានក្ខន្ធ ជាទីដល់សេចក្តីទុក្ខគ្រប់ចំពូកដែលកើតឡើង ព្រោះតែមានខន្ធ ៥ ។ ព្រោះហេតុនេះបានជាទ្រង់ត្រាស់ថា ទុក្ខទាំងឡាយមិនជាប់នឹងខន្ធមិនមាន ។

សេចក្តីសុខដទៃ ដែលមានសេចក្តីសុខណា លើសព្រះនិព្វានទេ; ដ្បិតថា សេចក្តីសុខដទៃ គ្រាន់តែជាសុខបណ្តោះ, ប៉ុន្តែទើបនាំទុក្ខលាយឡំជាដរាប, បានជាលោកហៅថា សាមិសសុខ; ឯព្រះនិព្វានមានតែសេចក្តីសុខបណ្តោះ ឥតមានសេចក្តីទុក្ខលាយឡំឡើយ, បានជាលោកហៅថា និរាមិសសុខ ឬបរមសុខ ។

១៦០– គាថាក្នុងនិទានអញ្ញតរឧបាសក

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៦, ទំព័រទី ១៨៨)

ជិឃច្ឆា បរមា រោគា សង្ខារា បរមា ទុក្ខា

ឯតំ ញត្វា យថាភូតំ និព្វានំ បរមំ សុខំ ។

ប្រែថា ៖ សេចក្ដីស្រេកឃ្លានជារោគយ៉ាងក្រៃលែង, សង្ខារទាំង-ឡាយ ជាទុក្ខយ៉ាងក្រៃលែង, អ្នកប្រាជ្ញដឹងច្បាស់នូវសេចក្ដីនុះតាមពិតហើយ (រមែងធ្វើឲ្យច្បាស់) នូវព្រះនិព្វានដ៏ជាសុខយ៉ាងក្រៃលែង ។

គតិបច្ឆាយថា៖ រោគដទៃគឺចក្ខុរោគ សោតរោគ ឃានរោគ ជិវ្ហារោគ កាយរោគ សីសរោគ ជាដើម ទោះបីធ្ងន់យ៉ាងណា គង់តែជាទុក្ខតែត្រឹមតែនាសទៅក៏មាន ថ្នាំព្យាបាលបន្តិចបន្តួចទៅក៏បាន ។ ចំណែកខាងរោគគឺសេចក្ដីស្រេកឃ្លាន គេជាកព្វាតសកាលជានិច្ច ក៏មិនជាស្រះឡើយ គឺគេបរិភោគអាហារម្ដង បាត់រោគស្រេកឃ្លានតែបន្តិច បន្តិចស្រេកឃ្លានទៀត, លុះតែជាកព្វាតបរិភោគអាហារ ទើបទៅជាបើងរវើងរវន់រោគគឺសេចក្ដីស្រេកឃ្លាន, ប៉ុន្តែមិនបានជាដាច់ទេ; ព្រោះហេតុនោះ បានជាជារោគគឺសេចក្ដីស្រេកឃ្លាននេះ ក្រៃលែងជាងរោគទាំងឡាយដទៃៗ ។

សង្ខារទាំងឡាយបានដល់ខន្ធទាំង ៥ គឺ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ។ ខន្ធទាំង៥នេះ នាំមកនូវសេចក្ដីទុក្ខយ៉ាងក្រៃលែង,

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

ព្រោះថា បុគ្គលអ្នកមានសេចក្តីលំបាកក្នុងកិច្ចការទាំងពួង គ្មានសេចក្តីលំបាកក្នុងកិច្ចការណា ស្មើនឹងសេចក្តីលំបាកក្នុងការរក្សាខន្ធប្រាំនេះទេ ។ មួយវិញទៀត ខន្ធទាំង៥នេះ ជាទីប្រជុំចុះនៃសេចក្តីទុក្ខទាំង ១២ករណី គឺថា ខន្ធទាំង៥នេះ នាំសេចក្តីទុក្ខទាំងអស់មកផ្តល់ឲ្យដល់បុគ្គលអ្នកម្ចាស់ខន្ធ ។

អ្នកប្រាជ្ញ ប្រាប់នូវសេចក្តីនេះតាមពិតថា "រោគស្មើដោយសេចក្តីស្រេកឃ្លានមិនមាន, សេចក្តីទុក្ខស្មើដោយការរក្សាខន្ធមិនមាន" ហើយលោកធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ព្រោះថាព្រះនិព្វាននោះ ជាសេចក្តីសុខដ៏ឧត្តមប្រសើរជាងសេចក្តីសុខទាំងឡាយទាំងពួង ។

១៦១. គាថាក្នុងនិទានបសេនទិកោសល

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៦, ទំព័រទី ១៩៣)

អារោគ្យបរមា លាភា សន្តុដ្ឋិបរមំ ធនំ
វិស្សាសបរមា ញាតិ និព្វានំ បរមំ សុខំ

ប្រែថា៖ លាភមានការមិនមានរោគយ៉ាងក្រៃលែង, ទ្រព្យមានសេចក្តីត្រេកអរយ៉ាងក្រៃលែង, ញាតិមានសេចក្តីស្និទ្ធស្នាលយ៉ាងក្រៃលែង, ព្រះនិព្វានជាសុខយ៉ាងក្រៃលែង ។

អធិប្បាយថា៖ ការបានលាភ លុះត្រៃខ្លួនឯងអ្នកបានឥតមានរោគទើបបានថាលាភដ៏ប្រសើរ, ព្រោះថា លាភទុកជាកើតឡើងដល់បុគ្គលមាន

ទេ ក៏បាត់ជាមិនបានលាភពិត ដ្បិតបុគ្គលនោះបរិភោគលាភដែលបានមកនោះមិនកើត. ទោះបីបានច្រើនយ៉ាងណា ក៏ជាប្រយោជន៍នៃជនដទៃទៅវិញ, ហេតុដូច្នោះគេឃើញថា លាភតាំងតូច មកដល់ចំពោះតែបុគ្គលដែលដឹងពេកពិត ៗ ព្រោះហេតុនោះបានជា ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា លាភមានការមិនមានទេគយ៉ាងក្រៃលែង ៗ

ទ្រព្យឯណារបស់គ្រហស្ថក្ដី បព្វជិតក្ដី ដែលរកបានហើយ, ទ្រព្យនោះជារបស់នៃខ្លួនពិត, ប៉ុន្តែបើគ្រហស្ថឬបព្វជិតនោះគ្មានសេចក្ដីត្រេកអររីករាយសោះ, ទ្រព្យដែលមាននោះ ក៏មិនជាប្រយោជន៍ដល់បុគ្គលជាម្ចាស់, ហេតុនោះមានតែសេចក្ដីត្រេកអរនោះ ទើបជាទ្រព្យដ៏ប្រសើរ ៗ

មាតាក្ដី បិតាក្ដី លើកទុកចុះ ព្រោះជាបុគ្គលស្និទ្ធស្នាលស្រាប់ ៗ សេចក្ដីស្និទ្ធស្នាលរបស់ខ្លួនយើង មិនមានជាមួយនឹងជនដទៃណា, ជននោះមិនមែនជាញាតិពិត (ទោះបីជាបងជាសាច់សាលោហិតដ៏ជិតយ៉ាងណាក៏ដោយ); មួយវិញទៀត សេចក្ដីស្និទ្ធស្នាលមានជាមួយនឹងជនណា, ជននោះទោះបីផុតជាប់ខ្សែលោហិតជាមួយគ្នាក៏ដោយ ក៏ជាញាតិដ៏ឧត្តមប្រសើរ; ព្រោះហេតុនោះ បានជាព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ញាតិមានសេចក្ដីស្និទ្ធស្នាលយ៉ាងក្រៃលែង ៗ

ធម្មតាសេចក្ដីសុខដទៃ ស្មើដោយព្រះនិព្វានមិនមាន ព្រោះសុខ

ក្រៅពីព្រះនិព្វាន ជាសាមិសសុខ ប្រឡំដោយទុក្ខជាច្រើន; ចំណែកព្រះនិព្វាន ទើបជានិរាមិសសុខ ឥតមានប្រឡំដោយសេចក្ដីទុក្ខណាមួយឡើយ ព្រោះហេតុនោះ បានជាព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់សំដែងថា ព្រះនិព្វានជាសុខយ៉ាងក្រៃលែង ។

១៦២- គាថាក្នុងនិទានតិស្សត្ថេរ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគ ទី ៦ ទំព័រទី ១៩៥)

បវិវេករសំ បិត្វា រសំ ឧបសមស្ស ច
និទ្ទរោ ហោតិ និប្បាបោ ធម្មបីតិរសំ បិវំ ។

ប្រែថា៖ ភិក្ខុផឹករសវិវេកផង រសព្រះនិព្វានជាទីរម្ងាប់កិលេសផង ផឹករសបីតិដែលកើតអំពីធម៌ផង តែងជាអ្នកមិនមានសេចក្ដីក្រវល់ក្រវាយ ព្រមទាំងមិនមានបាបឡើយ ។

អធិប្បាយថា៖ ភិក្ខុជាព្រះខីណាស្រព កាលធ្វើនូវបរិញ្ញាការកំណត់ដឹងទាំងឡាយមានទុក្ខបរិញ្ញាជាដើម ក្រេបផឹកនូវរសដែលកើតឡើងអំពីបវិវេក គឺការឃ្លាតកាយ ឃ្លាតចិត្ត ឃ្លាតកិលេស បានដល់សេចក្ដីសុខជាឯកីភាព, ក្រេបផឹកនូវរសនៃព្រះនិព្វាន ជាទីរម្ងាប់កិលេស, ក្រេបផឹកនូវរសនៃបីតិដែលកើតដោយអំណាចនៃលោកុត្តរធម៌ ៩ ប្រការ គឺមគ្គ ៤ ផល ៤ និព្វាន ១ ។ ភិក្ខុជាព្រះខីណាស្រពនោះឯង ដែលបានក្រេប

ពីកទូរសេចក្តីយ៉ាងនេះហើយ រមែងជាអ្នកមិនមានក្រវល់ក្រវាយ ព្រោះមិនមាននៃសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយដោយភវៈជាដើម ឲ្យជីវិតនិកន្ទ ព្រមទាំងជាអ្នកមិនមានធុរៈ ផុតចាកសេចក្តីសៅហ្មងគ្រប់ប្រការ ។

១៦៣_ គាថាក្នុងនិទានសក្ក (ព្រះឥន្ទ)

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៦, ទំព័រទី ១៩៩)

សាហុ ទស្សនមរិយានំ សន្និវាសោ សទាសុខោ
អទស្សនេន ពាលានំ និច្ចមេវ សុខី សិយា ។
ពាលសង្គតចារី ហិ ទីឃមទ្ធាន សោចតិ
ទុក្ខោ ពាលេហិ សំវាសោ អមិត្តេនេវ សព្វទា ។
ធីរោ ច សុខសំវាសោ ញាតីនំវ សមាគមោ
តស្មា ហិ

ធីរញ្ច បញ្ញញ្ច ពហុស្សុតញ្ច
ធោរយ្ហសីលំ វតវន្តមរិយំ
តំ តាទិសំ សប្បុរិសំ សុមេធំ
ភជេថ នក្ខត្តបថំវ ចន្ទិមា ។

ប្រែថា: ការចួបប្រទះព្រះអរិយបុគ្គលទាំងឡាយ ជាការល្អ, ការនៅរួមជាមួយនឹងព្រះអរិយបុគ្គលទាំងឡាយ ជាហេតុឲ្យកើតសេចក្តីសុខ

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

សព្វកាល, បុគ្គលគប្បីមានសេចក្ដីសុខអស់កាលជានិច្ចផង ព្រោះមិនបាន ជួបប្រទះបុគ្គលពាលទាំងឡាយ ។ ក៏ឯបុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តសេពគប់ហើយ នឹងពាល រមែងសោយសោកអស់កាលយូរអង្វែង; ការនៅរួមជាមួយនឹង ជនពាល រមែងជាទុក្ខសព្វកាល ដូចការនៅរួមជាមួយនឹងសត្រូវ ។ ចំណែកការនៅរួមនឹងធីរជន រមែងជាសុខ ដូចសមាគមជួបជុំញាតិទាំងឡាយ, ព្រោះហេតុនោះឯង បុគ្គលគួរសេពគប់នូវជនអ្នកមានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទ្រ-ទ្រង់ផង មានបញ្ញាផង មានសេចក្ដីចេះដឹងច្រើនផង មានកិរិយានាំទៅ នូវធុរៈជាប្រក្រតីផង មានសីលវត្តនិងធុតង្គវត្តផង ជាអ្នកឆ្ងាយចាកកិលេស ផង ជាសប្បុរសផង មានបញ្ញាល្អផង ប្រាកដដូចនោះ ៗ ដូចព្រះចន្ទគប់នូវ ផ្លូវនក្ខត្តឫក្ស ។

អធិប្បាយថា: ការជួបប្រទះឃើញនូវព្រះអរិយទាំងឡាយក្ដី ភាពនៃ ការសេពគប់ មានកិរិយាអង្គុយក្នុងទីជាមួយគ្នានឹងព្រះអរិយទាំងឡាយនោះ ក្ដី ការបានធ្វើនូវវត្តប្រតិបត្តិចំពោះព្រះអរិយទាំងឡាយនោះក្ដី ជាការចំរើន ល្អប្រពៃ ព្រោះកិរិយានៅរួមជាមួយព្រះអរិយទាំងឡាយជាការនាំមកនូវ សុខសព្វកាល ។ បុគ្គលកាលនៅរួមជាមួយនឹងព្រះអរិយទាំងឡាយ រមែង ឃ្លាតចាកពួកជនពាល; កាលបើដូច្នេះ, បុគ្គលនោះត្រូវតែជាអ្នកបានសេច-ក្ដីសុខអស់កាលជានិច្ច ព្រោះតែបានជួបប្រទះនូវជនពាលទាំងឡាយ ។

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

សេចក្ដីពិតមួយទៀតថា បុគ្គលណាប្រព្រឹត្តនៅជាមួយជនពាល, បុគ្គលនោះ ដែលសំឡាញ់ការនិយាយបបួលថា "មកវើ! យើងទាំង-ឡាយធ្វើខ្លួនកម្ចាត់ទាំងឡាយ មានកាត់ខ្លួនទឹកជាដើម" ដូច្នេះក៏រមែងជាអ្នកមានធុរៈតែមួយ មួយអន្ទើរដោយជនពាលនោះ, កាលធ្វើកម្មអាក្រក់ទាំងនោះក៏ដល់នូវទោសទាំងឡាយមានការកាត់ដៃជាដើម ហើយរមែងសោយសោកអស់កាលជាអង្វែង ៗ ធម្មតាការនៅជាមួយនឹងសត្រូវមានដាវក្នុងដៃក្ដី ជាមួយនឹងសត្វសាហាវទាំងឡាយមានខ្លាសិរពិសជាដើមក្ដី រមែងមានទុក្ខជានិច្ចដូចម្ដេចមិញ; ការនៅរួមជាមួយនឹងបុគ្គលពាលទាំងឡាយ រមែងមានទុក្ខជានិច្ចដូច្នោះដែរ ៗ ការនៅក្នុងទីជាមួយគ្នានឹងបណ្ឌិតជាកិរិយានាំមកនូវសេចក្ដីសុខ ៗ ការជួបជុំនឹងញាតិជាទីស្រឡាញ់ទាំងឡាយ ជាសមាគមនាំមកនូវសេចក្ដីសុខ យ៉ាងណាមិញ, ការនៅរួមជាមួយនឹងបណ្ឌិតទាំងឡាយ ក៏ជាកិរិយានាំមកនូវសេចក្ដីសុខ យ៉ាងនោះដែរ ៗ ព្រោះហេតុតែការនៅរួមមួយអន្ទើរដោយបុគ្គលពាល នាំមកនូវសេចក្ដីទុក្ខ, ព្រោះហេតុតែការនៅរួមមួយអន្ទើរដោយបណ្ឌិត នាំមកនូវសេចក្ដីសុខ, នោះបានជាបុគ្គលគប្បីគប់រក នូវជនអ្នកមានប្រាជ្ញា ជាគ្រឿងទ្រទ្រង់ គឺអ្នកមានចំណេះចំណាំចាំបានច្រើនផង ជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយប្រាជ្ញា ជាលោ-កិយនឹងលោកុត្តរផង ជាពហុស្សុតបរិបូណ៌ដោយការចេះនឹងការដឹងផង

ជាអ្នកយកគុណនូវធ្មេញ [illegible] ព្រះអរហន្ត រីដែលតាំងខ្លួននូវព្រះអរហត្តហើយ មិនមានករណីយកិច្ចត្រូវធ្វើ ជាអ្នកគ្មានសល់តែនឹងត្រូវផ្តល់ជាអ [illegible] បរិភោគ [illegible] ព្រះអរហន្ត [illegible] ជាសប្បុរសអានប្រាជ្ញា [illegible] ព្រះបន្ទូល [illegible] មានខ្លួនឆ្លងកាត់ [illegible] គប់ [illegible] ជាអ្នកមិន [illegible] សព្វក្ខាតា [illegible] យក [illegible] ព្រះ [illegible]

[illegible] (ធម្មបទ [illegible]) [illegible]

[illegible] គាថាក្នុងធម្មបទ [illegible] ៣៣

[illegible] (ខុទ្ទកនិកាយ ភាគ ៤២ ទំព័រ ២០៤) [illegible]

អយោគេ យុញ្ជមត្តានំ យោគស្មិញ្ច អយោជយំ
អត្ថំ ហិត្វា បិយគ្គាហី បិហេតត្តានុយោគិនំ ។
មា បិយេហិ សមាគញ្ឆិ អប្បិយេហិ កុទាចនំ
បិយានំ អទស្សនំ ទុក្ខំ អប្បិយានញ្ច ទស្សនំ ។
តស្មា បិយំ ន កយិរាថ បិយាបាយោ ហិ បាបកោ
គន្ថា តេសំ ន វិជ្ជន្តិ យេសំ នត្ថិ បិយាប្បិយំ ។

[illegible] កាលប្រកប [illegible] ដែលមិនគួរប្រកប [illegible]
[illegible] មិនគួរប្រកប [illegible] ប្រយោគនះចេញហើយ

កាន់យកតាមតាមចិត្ត រមែងស្រឡាញ់បុគ្គលអ្នកប្រកបនឹងខ្លួន ។ បុគ្គល
កុំសមាគមដោយសត្វនិងសង្ខារទាំងឡាយ ដែលជាទីស្រឡាញ់និងមិនជា
ទីស្រឡាញ់ក្នុងកាលណាៗឡើយ ព្រោះថាការមិនជួបប្រសព្វនូវសត្វនិង
សង្ខារដែលជាទីស្រឡាញ់ក្តី ការជួបប្រសព្វសត្វនិងសង្ខារដែលមិនជាទី
ស្រឡាញ់ក្តី ជាហេតុនាំមកនូវទុក្ខ, ព្រោះហេតុនោះបុគ្គលមិនគួរធ្វើសត្វ
និងសង្ខារឲ្យជាទីស្រឡាញ់ ព្រោះការព្រាត់ប្រាសចាកសត្វនិងសង្ខារជាទី
ស្រឡាញ់ជាសភាពអាក្រក់, ការស្រឡាញ់និងការស្អប់មិនមានដល់ជនពួក
ណា, កិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រេះទាំងឡាយមិនមានដល់ជនពួកនោះ ។

អធិប្បាយថា: អំពើដែលមិនគួរប្រកប គឺអំពើដែលមិនត្រូវយកចិត្ត
ទុកដាក់ បានដល់ការសេពនូវអគោចរគឺដំណើរទៅកាន់អគោចរ ៦ ប្រ
ការ មានវេសិយាគោចរ មិនគួរត្រាច់ទៅ គឺកន្លែងស្រីពេស្យាជាដើម ។
បុគ្គលណាត្រាច់ទៅ កាន់អគោចរទាំង ៦ ប្រការ, នោះឈ្មោះថាប្រកបខ្លួន
ក្នុងអំពើដែលមិនគួរប្រកប ។

មួយវិញទៀតថា អំពើដែលគួរប្រកប គឺអំពើដែលត្រូវយកចិត្តទុក
ដាក់ បានដល់នូវការត្រាច់ទៅកាន់គោចរដែលផ្ទុយគ្នានឹងអគោចរទាំង ៦
ប្រការ ។ បុគ្គលណាមិនត្រាច់ទៅកាន់គោចរដែលជាទីមានប្រយោជន៍,
នោះឈ្មោះថា មិនប្រកបខ្លួនក្នុងអំពើដែលគួរប្រកប ។ បុគ្គលនោះ រមែង

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

លះបង់ នូវប្រយោជន៍ ក្នុងអធិសីលសិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា និង អធិបញ្ញាសិក្ខា តាំងពីកាលដែលនាងបព្វជិត ថែរជាពៅប្រកាន់ស្អិតនូវកាមគុណទាំង៥ ប្រការ ដែលជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្ត ។ កាលបើយ៉ាងនេះ ថេរីនីច្យុត ចាកសាសនា ដោយសេចក្តីប្រតិបត្តិនោះ ហើយដល់នូវគិហិភាព គឺសឹកចេញទៅជាគ្រហស្ថ ។ ដល់កាលក្រោយមក មានជនតាំងឡើង ណា ដែលប្រកបមេរួន (គឺបួសក្នុងសាសនាដូចជានេះដែរ) បាន ញ៉ាំងគុណធម៌ទាំងឡាយមានសីលគុណជាដើមឲ្យសម្រេចហើយ ក៏បាន នូវសក្ការៈអំពីសំណាក់នៃទេវតានិងមនុស្សទាំងឡាយ ។ បុគ្គលអ្នកឃ្លាត ចាកសាសនានោះ រមែងស្រឡាញ់សក្ការៈនៃជនអ្នកប្រកបតាមខ្លួននោះ រមែងប្រាប់ថា : ឱ ! ធ្វើម្តេច អាត្មាអញទើបបានយ៉ាងនេះនឹងគេ ហ្ន៎ ។

បុគ្គលមិនគួរសមាគមជួបជុំនឹងសាលោយសត្វនិងសង្ខារទាំងឡាយ ជាទីស្រឡាញ់ ក្នុងកាលណាមួយ សូម្បីតែមួយស្របក់ឡើយ, ទាំង សត្វនិងសង្ខារដែលមិនជាទីស្រឡាញ់ ក៏បុគ្គលមិនគួរសមាគមដែរ ។ ព្រោះថា ការមិនជួបប្រទះនូវគ្រឿងប្រាសចាកសេ នូវសត្វនិងសង្ខារជាទី ស្រឡាញ់ទាំងឡាយក្តី ការជួបប្រទះ តែកិរិយាចូលទៅជិត នូវសត្វនិង សង្ខារមិនជាទីស្រឡាញ់ទាំងឡាយក្តី ជាកិរិយានាំមកនូវសេចក្តីទុក្ខ ។ ព្រោះហេតុតំណើរនេះ ជាគ្រឿងនាំមកនូវសេចក្តីទុក្ខនោះ បានជា

បុគ្គលៈមិនគប្បី ធ្វើសត្វនិងសង្ខារណាមួយ ឲ្យជាទីស្រឡាញ់ឡើយ, ព្រោះថាការព្រាត់ប្រាសចាកសត្វនិងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ទាំងឡាយណា-មួយជាទុក្ខណាស់ ។ បុគ្គលណាមិនមានសេចក្តីស្រឡាញ់នឹងសេចក្តីមិនស្រឡាញ់, បុគ្គលនោះមិនមានកិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រេះឡើយ, ព្រោះថាសេចក្តីស្រឡាញ់នៃបុគ្គលទាំងឡាយឯណាមិនមាន, អភិជ្ឈាកាយគន្ថៈ (កិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រេះក្នុងកាយគឺអភិជ្ឈា) បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ, សេចក្តីមិនស្រឡាញ់នៃជនទាំងឡាយឯណាមិនមាន, ព្យាបាទកាយគន្ថៈ (កិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រេះក្នុងកាយគឺព្យាបាទ) បុគ្គលនោះលះបង់ដែរ ។ កាលបើកិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រេះទាំងពីរនោះ បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ, សូម្បីកិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រេះដ៏សេសទាំងឡាយ ក៏ឈ្មោះថាបុគ្គលនោះលះបង់ដែរ ។ ព្រោះហេតុនោះ សេចក្តីស្រឡាញ់ក្តី សេចក្តីមិនស្រឡាញ់ក្តី គេមិនគប្បីធ្វើ ។

-១៦៥- គាថាក្នុងនិទានអញ្ញតរកុដុម្ពិក

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៦, ទំព័រទី ២០៩)

បិយតោ ជាយតេ សោកោ   បិយតោ ជាយតេ ភយំ
បិយតោ វិប្បមុត្តស្ស   នត្ថិ សោកោ កុតោ ភយំ ។

ប្រែថា: សេចក្តីសោកកើតអំពីសេចក្តីស្រឡាញ់, ភ័យកើតអំពីសេច

ក្តីស្រឡាញ់, សេចក្តីសោកមិនមាន ដល់បុគ្គលអ្នករួចស្រឡះ ចាកសេចក្តីស្រឡាញ់, ភ័យកនឹងមានពីណា ។

អធិប្បាយថា: ក្នុងព្រះគាថានេះ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់សំដែងអំពីហេតុនៃសេចក្តីសោកនិងភ័យថា សេចក្តីសោកក្តីភ័យក្តី ដែលមានដំបូល កាលកើតឡើង ក៏រមែងកើតឡើងព្រោះតែស្រឡាញ់ទៅលើសត្វនិងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់តែម្យ៉ាង ។ ពាក្យថាសត្វ បានដល់មនុស្សទាំងពួងដែលមានវិញ្ញាណ ។ មនុស្សដូចជាកូនប្រុសស្រី ប្តីប្រពន្ធ សាច់សារលោហិតមិត្រសំឡាញ់ដែលធ្លាប់ប្រព្រឹត្តស្រឡាញ់នឹងគ្នា ជិតស្និទ្ធនឹងគ្នា ដើម្បីសេចក្តីសុខទុក្ខទាល់គ្នានឹងគ្នា ធ្លាប់ទំនុកបម្រុងគ្នា មានប្រយោជន៍ ដល់គ្នានឹងគ្នា ក៏កើតមានសេចក្តីស្រឡាញ់ពេញចិត្តជាពេក ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ សូម្បីសត្វតិរច្ឆាន មានគោក្របីដំរីសេះជាដើម ដែលមានវិញ្ញាណដែរ ប៉ុន្តែ [illegible] មិនមែនដោយស្រេច [illegible] អាចរក្សាការពារម្ចាស់ ឲ្យម្ចាស់កើតសេចក្តីស្រឡាញ់ច្រើនក្រែង ។ ចាំងនេះហៅថាសត្វជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថាសង្ខារ [illegible] វិញ្ញាណ ដូចស្រែចំការផ្ទះសំបែង ប្រាក់មាសនិងគ្រឿងប្រដាប់ផ្សេងៗជាដើម ដែលជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្ត ជាទីប្រកាន់ថាជារបស់នៃខ្លួន ។ វត្ថុនេះហៅថាសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ។ សេចក្តីសោកនិងភ័យ រមែងកើតឡើង

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

ព្រោះអាស្រ័យ បុគ្គលនិងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់យ៉ាងនេះ គឺថាបណ្ដាសត្វនិងសង្ខារទាំងអស់ ណាមួយចរិតសាវ៉ៅ រមែងជាហេតុឲ្យកើតសេចក្ដីសោកនិងភ័យជាធម្មតា ។ ចំណែកភាពព្រះអរិយបុគ្គលដែលផុតស្រឡះចាកសេចក្ដីស្រឡាញ់ហើយ ក៏គ្មាននូវសេចក្ដីសោកនិងភ័យទាំងពីរនេះឡើយ ។

១៦៦- គាថាក្នុងនិទានវិសាខាឧបាសិកា

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៦, ទំព័រ ២០១)

បេមតោ ជាយតេ សោកោ បេមតោ ជាយតេ ភយំ
បេមតោ វិប្បមុត្តស្ស នត្ថិ សោកោ កុតោ ភយំ ។

ប្រែថា : សេចក្ដីសោកកើតអំពីសេចក្ដីស្រឡាញ់, ភ័យកើតអំពីសេចក្ដីស្រឡាញ់, សេចក្ដីសោកមិនមានដល់បុគ្គលអ្នករួចស្រឡះចាកសេចក្ដីស្រឡាញ់, ភ័យក៏មិនមានពីណា ។

អធិប្បាយថា : ក្នុងបទគាថានេះ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់សំដែងអំពីហេតុនៃសេចក្ដីសោកនិងភ័យថា : សេចក្ដីសោកក្ដី ភ័យក្ដី ដែលមានវត្ថុៈជាមូល កាលកើតឡើង ក៏រមែងកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យនូវសត្វនិងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់តែម្យ៉ាង ។

ពាក្យថាសត្វ បានដល់មនុស្សប្រុសស្រីតិរច្ឆាន ដែលមានវិញ្ញាណ ។ មនុស្ស ដូចជាកូនប្រុសស្រី ប្ដីប្រពន្ធ សាច់ញាតិសាលោហិត មិត្តសំឡាញ់ ដែល

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

ព្រាត់ប្រាសស្រឡាញ់នឹងគ្នា ដឹងចិត្តនិងគ្នា ចង់សេចក្ដីសុខក្នុងសង្គមនិងគ្នា ជាប់និយាយច្រើនការអានប្រយោជន៍ផ្ដល់គ្នានិងគ្នា ក៏កើតមានសេចក្ដីស្រឡាញ់ពេញចិត្តចំពោះគ្នា ៗ មិនតែប៉ុណ្ណោះ សូម្បីសត្វតិរច្ឆាន មាននៅក្រុងជីវិតរស់នៅជាមួយ ដែលមានវិញ្ញាណដែរ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែមិនចេះនិយាយស្រដី ក៏អាចធ្វើការដើរតាមម្ចាស់ ឲ្យម្ចាស់កើតសេចក្ដីស្រឡាញ់ឡើងបាន ៗ យ៉ាងនេះហៅថា សត្វជាទីស្រឡាញ់ ។

ពាក្យថាសង្ខារគឺវត្ថុមួយដែលកើតឡើងដោយការតុបតែង ដោយការស្វែងរក មានវត្ថុជាវិញ្ញាណ ដូចជាស្រែចំការ ផ្ទះសំបែង គ្រឿងប្រដាប់ប្រដាផ្សេង ៗ ជាដើម រមែងជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្ត ជាទីគាប់ចិត្តនៃម្ចាស់ ៗ យ៉ាងនេះហៅថា សង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ។

សេចក្ដីសោកនិងភ័យ រមែងកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យសត្វនិងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់យ៉ាងនេះ គឺដល់បណ្ដាសត្វនិងសង្ខារទាំងអស់ណាមួយវិនាសទៅ រមែងជាហេតុឲ្យកើតសេចក្ដីសោក និងភ័យជាធម្មតា ។

ចំណែកខាងព្រះអរិយបុគ្គល ដែលផុតស្រឡះចាកសេចក្ដីស្រឡាញ់ហើយ ក៏គ្មានសេចក្ដីសោកនិងភ័យទាំងពីរនេះឡើយ ។

១៦៣. គាថាក្នុងនិទានលិច្ឆវី

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគ ៦. ទំព័រ ២៩៣)

កាមតោ ជាយតេ សោកោ កាមតោ ជាយតេ ភយំ
កាមតោ វិប្បមុត្តស្ស នត្ថិ សោកោ កុតោ ភយំ ។

ប្រែថា៖ សេចក្ដីសោកកើតអំពីតម្រេក, ភ័យកើតអំពីតម្រេក, សេចក្ដីសោកមិនមានដល់បុគ្គលអ្នករួចស្រឡះចាកតម្រេក, ភ័យនឹងមានអំពីណា ។

អធិប្បាយថា៖ ក្នុងបទព្រះគាថានេះ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់សំដែងអំពីហេតុនៃសេចក្ដីសោកនិងភ័យថា៖ សេចក្ដីសោកក្ដី ភ័យក្ដី កាលកើតឡើង ក៏តែងកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យនូវតម្រេក គឺសេចក្ដីត្រេកអរចំពោះកាមគុណ ។

ពាក្យថា "កាមគុណ" ជាឈ្មោះនៃសភាវៈដែលធ្វើសេចក្ដីប្រាថ្នាឲ្យចំរើនឡើង, មាន៥ប្រការគឺ៖ រូប សំឡេង ក្លិន រស សម្ផស្ស ។ សភាវៈទាំង ៥ ប្រការនេះ ជាទីប្រាថ្នានៃជនទាំងពួង ហើយអាចធ្វើសេចក្ដីប្រាថ្នានោះឲ្យកើតចំរើនឡើង រកទីបំផុតគ្មាន ។ ដូចថា កាលដែលឃើញ សវិញ្ញាណករូប (រូបដែលមានវិញ្ញាណ) ដូចជាមនុស្សប្រុសស្រីជាដើមក្ដី អវិញ្ញាណករូប (រូបដែលឥតវិញ្ញាណ) ដូចជាមាសប្រាក់ផ្ទះសំបែងជាដើមក្ដី ដែលមិនទាន់មានដល់ជនណា, ជននោះមានសេចក្ដីចង់បាន តាមធម្មតា គឺដោយមិនបាច់នរណាសោះ ក៏ចង់បាន "អាត្មាអញ បើបានវត្ថុនេះតែមួយ ក៏ល្មមនឹងចិត្ត

ណាស់ហើយ", លុះបានកែនោះមកថែម ក៏ខាងប្រាថ្នាចង់បានពីរលើមួយ ថែមទៀត ។ សក្ការៈឯទៀតមានសំឡៀកជាដើម ក៏មានទំនងដូចគ្នានេះ ដែរ ។ ហេតុដូច្នេះ បានជាសក្ការៈទាំង៥ប្រការនេះ ទ្រង់ហៅថាកាមគុណ ។

សេចក្ដីត្រេកអរចំពោះកាមគុណទាំង៥នេះ ជាហេតុនាំឲ្យកើតសេចក្ដីសោក និងភ័យ ។ ព្រះអរិយបុគ្គល ដែលផុតស្រឡះចាកសេចក្ដីត្រេកអរក្នុងកាមទាំងនេះហើយ ឥតមានសេចក្ដីសោកនិងភ័យឡើយ ។

១៦៨_គាថាក្នុងនិទានអនិត្ថិគន្ធកុមារ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៦, ទំព័រទី ២០៨)

កាមតោ ជាយតេ សោកោ កាមតោ ជាយតេ ភយំ
កាមតោ វិប្បមុត្តស្ស នត្ថិ សោកោ កុតោ ភយំ ។

ប្រែថា: សេចក្ដីសោកកើតអំពីកាម, ភ័យកើតអំពីកាម, សេចក្ដីសោកមិនមាន ដល់បុគ្គលអ្នករួចស្រឡះចាកកាម, ភ័យនឹងមានពីណាបាន ។

អធិប្បាយថា: សេចក្ដីសោកក្ដី ភ័យក្ដី ដែលជាគ្រឿងទុក្ខព្រួយយ៉ាងធំ កាលកើតឡើង រមែងកើតព្រោះអាស្រ័យនូវកាម ២ យ៉ាងនេះ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ ពាក្យថា "កាម" ប្រែថា សេចក្ដីប្រាថ្នាឬការចង់បាននូវលោកិយវត្ថុ ឬនូវ[illegible]ណាមក ។ កាមដែលកើតពីវត្ថុយ៉ាង [illegible] ហៅថា "វត្ថុកាម" ។ កាមដែល

កើតអំពីកិលេស ៣ យ៉ាង ១០ យ៉ាង ហៅថា "កិលេសកាម" ។

(កិលេសនោះ[១] បើរាប់បំប្រួញឲ្យខ្លីមាន ៣ យ៉ាង គឺៈ លោភោ សេចក្ដីជំពាក់ចិត្តក្នុងអារម្មណ៍១, ទោសោ សេចក្ដីទាស់ប្រទូស្តចំពោះអារម្មណ៍១, មោហោ សេចក្ដីវង្វេងភាន់ក្នុងអារម្មណ៍១ ។

បើរាប់ដោយពិស្ដារបន្តិចទៅទៀត មាន ១០ ប្រការ គឺៈ លោភោ សេចក្ដីជាប់ជំពាក់ចិត្តក្នុងអារម្មណ៍ ១, ទោសោ សេចក្ដីប្រទូស្តចំពោះអារម្មណ៍ ១, មោហោ សេចក្ដីវង្វេងភាន់ក្នុងអារម្មណ៍ ១, មានោ សេចក្ដីប្រកាន់ខ្លួន (មោះមះ) ១, ទិដ្ឋិ សេចក្ដីឃើញខុស ១, វិចិកិច្ឆា សេចក្ដីសង្ស័យមិនដាច់ស្រេច ១, ថីនំ សេចក្ដីទន់ទ្រោមស្រពោន ១, ឧទ្ធច្ចំ សេចក្ដីរាយមាយចិត្ត ១, អហិរិកំ សេចក្ដីមិនខ្មាសអំពើអាក្រក់ ១ អនោត្តប្បំ សេចក្ដីមិនខ្លាចអំពើអាក្រក់១ ។

បើចែកដោយល្អិតទៅទៀត មាន ១.៥០០ គឺៈ លោករាប់យកចិត្តសង្ខេប ៨៩ នោះជា១, យកចេតសិក ៥២ និងនិប្ផន្នរូប ១៨ និងរូប ៤ គឺលក្ខណរូប រួមគ្នាជា ៧៥, ចែកជាខាងក្នុង ៧៥ រួមនឹងខាងក្រៅ៧៥ ត្រូវជា១៥០, យកកិលេស១០មកគុណជា១.៥០០ ។

ម្យ៉ាងទៀត កិលេស១.៥០០ នោះ លោករាប់យកលោកិយចិត្ត៨១

(១) គួរមើលសៀវភៅពុទ្ធគុណកថា ដែលមានសេចក្ដីអធិប្បាយគួរឲ្យជាប់ចិត្ត ។

នោះជា ១, យកៈចេតសិក ៥២, និប្ផន្នរូប ១៨, អាកាសធាតុ ១, ជាតិ ១, ជរា ១, កន្តិ ១, ផ្សំគ្នាជា ៧៨; កិលេសខាងក្នុង ៧៨ ខាងក្រៅ ៧៨ ផ្សំបូកគ្នាជាកិលេស ១៥៦; យកកិលេស ១០ គឺ លោភៈ ១, ទោសៈ ១, មោហៈ ១, មានៈ ១, ទិដ្ឋិ ១, វិចិកិច្ឆា ១, ថីនមិទ្ធៈ ១, អហិរិកៈ ១, អនោត្តប្បៈ ១, ឧទ្ធច្ចៈ ១, មកគុណនឹង ១៥៦ ត្រូវជាកិលេស ១.៥៦០) ។

វត្ថុកាមនិងកិលេសកាមទាំង ២ យ៉ាងនេះ ជាដែនជាទីកើតនៃសេចក្ដីសោកនិងភ័យ ។ បុគ្គលដែលរួចស្រឡះចាកវត្ថុកាមនិងកិលេសកាម ហើយ មិនមានសេចក្ដីសោកនិងភ័យពីណា ៗ

១៦៩- គាថាក្នុងនិទានអញ្ញតរព្រាហ្មណ៍

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគ ទី ៦, ទំព័រទី ២២០)

តណ្ហាយ ជាយតេ សោកោ តណ្ហាយ ជាយតេ ភយំ
តណ្ហាយ វិប្បមុត្តស្ស នត្ថិ សោកោ កុតោ ភយំ ។

ប្រែថា៖ សេចក្ដីសោកកើតអំពីតណ្ហា, ភ័យកើតអំពីតណ្ហា, សេចក្ដីសោកមិនមាន ដល់បុគ្គលអ្នករួចស្រឡះចាកតណ្ហា, ភ័យនឹងមានអំពីណាមាន ។

អធិប្បាយថា៖ ក្នុងបទព្រះគាថានេះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សំដែងអំពីហេតុនៃសេចក្ដីសោកនិងភ័យថា ៖ សេចក្ដីសោកនិងភ័យកាល

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

កើតឡើង តែងកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យតណ្ហា ។ ពាក្យថា តណ្ហា ប្រែ ថា ធម្មជាតិស្ទុះទៅ គឺជាការចង់បាននូវសម្បត្តិ លាភៈ គឺសម្បត្តិក្នុងភពទាំងឡាយដែលមិនមានខ្លឹមសារ ព្រោះមានសេចក្ដីប្រែប្រួលទៅជាធម្មតា ។ សេចក្ដីប្រាថ្នាចង់បានសម្បត្តិក្នុងកាមភព ដោយគំនិតយល់ថា "កាមភពមានសេចក្ដីសុខក្រៃលែង ព្រោះប្រកបដោយទិព្វសម្បត្តិច្រើនប្រការ"; នេះហៅថាកាមតណ្ហា; សេចក្ដីប្រាថ្នាចង់បានសម្បត្តិក្នុងរូបភព ដោយសេចក្ដីយល់ខុសជាសស្សតទិដ្ឋិថា "ក្នុងរូបភពមានសេចក្ដីសុខទៀងទាត់ ព្រោះប្រកបព្រមដោយសេចក្ដីស្ងប់ណាស់" នេះហៅថា ភវតណ្ហា; សេចក្ដីប្រាថ្នាចង់បានសម្បត្តិក្នុងអរូបភព ដោយសេចក្ដីយល់ខុសជាឧច្ឆេទទិដ្ឋិថា "ក្នុងអរូបភព មិនមានសេចក្ដីទុក្ខដោយជាប់ខាត ព្រោះថា បើមិនមានរូបហើយ, គឺមានធម្មជាតិអ្វីជាគ្រឿងនាំមកនូវសេចក្ដីទុក្ខ" នេះហៅថា វិភវតណ្ហា, រួមត្រូវជាតណ្ហា ៣ ប្រការ ។ បណ្ដាតណ្ហាទាំង៣នេះ មួយៗកើតអំពីពាហិរាយតនៈ ខាងក្រៅ ៦ គឺ រូបាយតនៈ សទ្ទាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ធម្មាយតនៈ; កើតអំពីអជ្ឈត្តិកាយតនៈខាងក្នុង៦ គឺ ចក្ខ្វាយតនៈ សោតាយតនៈ ឃានាយតនៈ ជិវ្ហាយតនៈ កាយាយតនៈ មនាយតនៈ, រួមត្រូវជាតណ្ហា ១៨ ប្រការ ។ [illegible] រួមទាំងអស់ត្រូវ

តណ្ហា ៣៦ ប្រការ ។ បែកជាតណ្ហាក្នុងអតីតកាល ៣៦, អនាគតកាល ៣៦, បច្ចុប្បន្នកាល ៣៦. ត្រូវជាតណ្ហាទាំងអស់ ១០៨ ប្រការ ។ តណ្ហាដែលបានអធិប្បាយមកនេះ ឃើញថាជាសង្ខេបមាន ៣ ប្រការ, ដោយពិស្ដារមាន ១០៨ ប្រការ ។

សេចក្ដីសោកនិងភ័យ រមែងកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យតណ្ហាទាំងនេះ គឺថាតណ្ហាទាំងនេះ មានក្នុងសន្ដានបុគ្គលណា, បុគ្គលនោះ ត្រូវមានសោកនិងភ័យជាធម្មតា ។ ចំណែកខាងព្រះអរិយបុគ្គលដែលផុតស្រឡះចាកតណ្ហាហើយ ឥតមានសេចក្ដីសោកនិងភ័យឡើយ ។

១៣០ – គាថាក្នុងនិទានបញ្ចសតទារក

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៦, ទំព័រទី២៤)

សីលទស្សនសម្បន្នំ ធម្មដ្ឋំ សច្ចវេទិនំ

អត្តនោ កម្មកុព្វានំ តំ ជនោ កុរុតេ បិយំ ។

ប្រែថា: ជនតែងធ្វើបុគ្គលដែលបរិបូណ៌ដោយសីលនិងការឃើញត្រូវ ឋិតនៅក្នុងធម៌ ពោលសច្ចធម៌ជាប្រក្រតី ធ្វើតែការងាររបស់ខ្លួន នោះឲ្យជាទីស្រឡាញ់ ។

អធិប្បាយថា : បុគ្គលណាបរិបូណ៌ដោយបាតិមោក្ខសំវរសីល ឥន្ទ្រិយសំវរសីល អាជីវបារិសុទ្ធិសីល បច្ចយសន្និស្សិតសីល គឺថាមានចតុប្បារិសុទ្ធិ

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

សីលគ្រប់គ្រាន់, ជាអ្នកចាក់ធ្លុះដោយសារឃើញត្រូវដ៏សម្បយុត្តដោយមគ្គនិងផល, ជាអ្នកឋិតនៅក្នុងលោកុត្តរធម៌ ប្រាំបួន ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវលោកុត្តរធម៌, ជាអ្នកពោលនូវសច្ចធម៌ ដោយសច្ចញ្ញាណ ព្រោះភាពនៃខ្លួនជាអ្នកធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវសច្ចធម៌ទាំងឡាយបួន ដោយអាការទាំងឡាយដប់ប្រាំពីរ, ជាអ្នកធ្វើនូវការងាររបស់ខ្លួន គឺប្រឹងប្រែងពេញត្រឹមតែ សីលសិក្ខា សមាធិសិក្ខា បញ្ញាសិក្ខា ដែលឈ្មោះថាការងាររបស់ខ្លួន ព្រោះជាករណីយកិច្ចឲ្យផលដល់ខ្លួនអ្នកធ្វើ ៗ លោកិយមហាជន ទាំងមនុស្សទាំងទេវតាតែងធ្វើបុគ្គលនោះឲ្យជាទីស្រឡាញ់ គឺលោកិយមហាជន ចង់នែរឃើញ ចង់តែថ្វាយបង្គំ ចង់តែបូជា ដោយចតុប្បច្ច័យ ចំពោះបុគ្គលនោះៗ

១៧១. គាថាក្នុងនិទានអនាគាមិត្ថេរ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៦, ទំព័រទី ២២៦)

ឆន្ទជាតោ អនក្ខាតេ មនសា ច ផុដោ សិយា
កាមេសុ អប្បដិពទ្ធចិត្តោ ឧទ្ធំសោតោតិ វុច្ចតិ ។

ប្រែថា: បុគ្គលអ្នកមានសេចក្តីប្រាថ្នាកើតហើយចំពោះព្រះនិព្វាន ដែលមានឈ្មោះថាអនក្ខាតៈ ជាអ្នកមានមគ្គចិត្តទីបីផលចិត្ត(ខាងក្រោម) ពាល់ត្រូវហើយផង មានចិត្តមិនប្រតិពទ្ធក្នុងកាមទាំងឡាយផង គឺថាឧទ្ធំសោតៈ ហៅថាជាអ្នកមានខ្សែមគ្គប្រព្រឹត្តទៅខាងលើ ៗ

អធិប្បាយថា: ព្រះថេរៈនាមឈ្មោះមង្គីរទៀតជាអនក្ខាតៈ, ព្រោះ· ថាព្រះថេរៈនោះ គេនិយាយប្រាប់គ្នាថា "ព្រះថេរៈនោះ ជនឯណាៗធ្វើ ឬថា បណ្តាគុណទាំងឡាយមានឈានជាដើម ព្រះថេរៈនោះមាន- គុណយ៉ាងនេះ" ដូច្នេះក៏បានឡើយ ។ បុគ្គលណា មានឆន្ទៈកើតហើយ ដោយអំណាចនៃសេចក្តីប្រាថ្នា ដើម្បីធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វាននោះ ដល់នូវទសង្ឃាហ៍ ចំពោះព្រះនិព្វាននោះ ជាអ្នកពាល់ត្រូវ ដោយមគ្គចិត្តនិង ផលចិត្តទាំងឡាយ ៣ ជាខាងក្រោម គឺអ្នកបានសម្រេចនូវសោតាបត្តិមគ្គ សកិទាគាមិមគ្គ អនាគាមិមគ្គ ហើយ, ជាអ្នកមានចិត្តមិនបានប្រតិពទ្ធក្នុង កាមទាំងឡាយ ដោយអំណាចនៃអនាគាមិមគ្គចិត្ត (ព្រោះជាលោកដែល បានសម្រេចអនាគាមិមគ្គហើយ លះបង់កាមរាគៈ ដែលជាសំយោជនទី៤ ផុះស្រឡះហើយ); ភិក្ខុមានសភាពដូច្នោះ កើតក្នុងឋានឈ្មោះអវិហា ទាំងឡាយហើយទៅកាន់ពិភពឈ្មោះអកនិដ្ឋដោយអំណាចបដិសន្ធិ គឺថា លែងជាតិជាមនុស្សលោកនេះទៅ ត្រូវបានទៅកើតក្នុងជាន់អវិហាទាំង ឡាយ រៀងតាមលំដាប់ឡើងទៅ ហើយទៅកើតក្នុងជាន់អកនិដ្ឋទៀត, ភិក្ខុមានសភាពដូច្នោះ លោកហៅថាឧទ្ធំសោតៈ ។

១៣២ – គាថាក្នុងនិទាននន្ទិយ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៦, ទំព័រទី ២៣០)

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

- ចិរប្បវាសឹ បុរិសំ ទូរតោ សោត្ថិមាគតំ
ញាតី មិត្តា សុហជ្ជា ច អភិនន្ទន្តិ អាគតំ
តថេវ កតបុញ្ញម្បិ អស្មា លោកា បរំ គតំ
បុញ្ញានិ បដិគ្គណ្ហន្តិ បិយំ ញាតីវ អាគតំ ។

ប្រែថា: ពួកញាតិក្តី មិត្តក្តី សំឡាញ់ក្តី រមែងត្រេកអរនឹងបុរសដែលឃ្លាតគ្នាអស់កាលយូរ មានសួស្តីមកអំពីទីឆ្ងាយ ដល់ហើយ យ៉ាងណាមិញ, បុណ្យទាំងឡាយ តែងទទួលបុគ្គលដែលបានធ្វើបុណ្យហើយ ច្យុតអំពីមនុស្សលោកនេះទៅកាន់លោកខាងមុខ ដូចញាតិទាំងឡាយ ទទួលបុរសជាទីស្រឡាញ់ទើបមកដល់ ដូច្នោះឯង ។

អធិប្បាយថា: បុរសណាមួយ ចេញចាកគ្រួសារទៅកាន់ទីឆ្ងាយ ដើម្បីធ្វើការរកទ្រព្យ ដើម្បីធ្វើខ្លួនឲ្យជាកម្ពុជបុរស (ធ្វើនាម៉ឺន)ក្តី បានលាភ បានសម្រេចសម្បត្តិ ដូចបំណង ហើយត្រឡប់អំពីទីនោះ មកជាតិភូមិវិញ ដោយសួស្តី ដោយមិនមានឧបទ្រព ឥតមានទាល់បន្ទាត់ គ្រោះថ្នាក់អន្តរាយដល់រាងកាយ, ពួកញាតិក្តី មិត្រក្តី សំឡាញ់ក្តី ឃើញនូវបុរសនោះ ដែលដល់ផ្ទះ ក៏ត្រេកអរទទួលរាក់ទាក់សួរសុខទុក្ខក៏មាន នាំគ្រឿងបណ្ណាការមានប្រការផ្សេងៗ មកជូនក៏មាន ដោយសេចក្តីរីករាយ យ៉ាងណាមិញ; បុណ្យទាំងឡាយតែងទទួលបុគ្គលដែលបានធ្វើបុណ្យហើយ លះជាតិអ·

ពីមនុស្សលោកនេះ ទៅកាន់បរលោកនោះ គឺបុណ្យនោះនាំយកគ្រឿងបណ្ណាការ ១០ ប្រការ គឺ អាយុជាទិព្វ វណ្ណជាទិព្វ សុខជាទិព្វ យសជាទិព្វ អធិបតេយ្យជាទិព្វ រូបជាទិព្វ សទ្ទជាទិព្វ គន្ធជាទិព្វ រសជាទិព្វ ផោដ្ឋព្វជាទិព្វ មកឲ្យបុគ្គលអ្នកធ្វើបុណ្យនោះ, ប្រៀបដោយកូនចៅដូចជាមាតាបិតា នៃបុគ្គលអ្នកធ្វើបុណ្យនោះនាំយកសេចក្តីកង្វល់ មករបស់ទេវយ្យូដូច្នោះឯង ។

(ចប់ទិយវត្តវណ្ណនា)

១៣. គាថាកង្វិទានរោហិណីខត្តិយកញ្ញា

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៦, ទំព័រ ២៣៩)

កោធំ ជហេ វិប្បជហេយ្យ មានំ
សញ្ញោជនំ សព្វមតិក្កមេយ្យ
តំ នាមរូបស្មឹមសជ្ជមានំ
អកិញ្ចនំ នានុបតន្តិ ទុក្ខា ។

ប្រែថា: បុគ្គលគប្បីលះបង់នូវសេចក្តីក្រោធ គប្បីលះបង់នូវមានះ គប្បីកន្លងនូវសញ្ញោជនៈទាំងពួងចេញ, ទុក្ខទាំងឡាយតែងមិនធ្លាក់ចុះដល់បុគ្គលនោះ ដែលមិនជាប់ជំពាក់ក្នុងនាមរូប មិនមានកិលេសជាគ្រឿងកង្វល់នោះឡើយ ។

អធិប្បាយថា: សេចក្តីក្រោធ គឺការចងគំនុំនៅក្នុងចិត្តឲ្យក្តៅក្រហាយ,

បុគ្គលគួរលះសេចក្តីក្រោធនេះគ្រប់អាការទាំងពួង តំទាត់តែសេចក្តីក្រោធកើតពីរឿងអ្វីក៏ដោយ ។

មានៈ គឺសេចក្តីប្រកាន់ ឬកិរិយាដាក់ខ្លួនប្រៀបផ្ទឹមនឹងអ្នកដទៃ ចែកជាប្រភេទដោយសង្ខេបមាន ៣ ប្រការ ដោយពិស្តារមាន ៩ ប្រការគឺ: បុគ្គលថោកទាបប្រកាន់ថា អាត្មាអញថោកទាប១, ប្រកាន់ថា អាត្មាអញស្មើនឹងគេ១, ប្រកាន់ថា អាត្មាអញប្រសើរជាងគេ១; បុគ្គលស្មើនឹងគេ ប្រកាន់ថា អាត្មាអញថោកទាប ១ ប្រកាន់ថា អាត្មាអញស្មើនឹងគេ ១, ប្រកាន់ថា អាត្មាអញប្រសើរជាងគេ១; បុគ្គលប្រសើរជាងគេ ប្រកាន់ថា អាត្មាអញថោកទាប១, ប្រកាន់ថា អាត្មាអញស្មើនឹងគេ១, ប្រកាន់ថា អាត្មាអញប្រសើរជាងគេ១ ។ បុគ្គលគប្បីលះមានៈទាំង ៩ ប្រការនេះចេញ ។

សំយោជនៈ គឺកិលេសជាគ្រឿងប្រកបសត្វឲ្យជាប់នៅក្នុងភពទាំង ៣ មាន ១០ ប្រការគឺ: សក្កាយទិដ្ឋិ, វិចិកិច្ឆា, សីលព្វតបរាមាស, កាមរាគៈ, បដិឃៈ, រូបរាគៈ, អរូបរាគៈ, មានៈ, ឧទ្ធច្ចៈ, អវិជ្ជា ។ បុគ្គលគប្បីកន្លងនូវសំយោជនៈទាំងអស់ គឺទាំង ១០ ប្រការនោះដោយភាគ បំបោជ-នៈជាដើមនេះ ។

សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយ មិនដេញតាមទៅបុគ្គលនោះ គឺបុគ្គលអ្នកលះបង់សេចក្តីក្រោធ លះបង់មានៈ កន្លងបង់នូវសំយោជនៈ ហើយជាអ្នក

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

មិនជាប់ជំពាក់ក្នុងនាមរូប មិនមានកិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ហ្នឹងឯង ។ ទៀត ជាបុគ្គលណាប្រកាន់នាមនិងរូបថា "រូបរបស់អញ វេទនារបស់អញ សញ្ញារបស់អញ សង្ខាររបស់អញ វិញ្ញាណរបស់អញ," កាលបើនាមនិងរូបនោះបែកធ្លាយទៅ, រមែងសោយសោក រមែងលំបាក ; បុគ្គលនេះឈ្មោះថាជាប់ជំពាក់ក្នុងនាមនិងរូប ។ លុះតែមិនប្រកាន់យ៉ាងនេះ ទើបឈ្មោះថាមិនជាប់ជំពាក់ ។ សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយមិនដេញដោយតាមទៅបុគ្គលនោះ ដែលជាអ្នកមិនជាប់ជំពាក់យ៉ាងនេះ មិនមានកិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ព្រោះមិនមានរាគៈជាដើមយ៉ាងនេះ ។

១៣៤_គាថាក្នុងនិទានអញ្ញតរភិក្ខុ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៦, ទំព័រទី ២៤១)

យោ វេ ឧប្បតិតំ កោធំ រថំ ភន្តំវ ធារយេ
តមហំ សារថឹ ព្រូមិ រស្មិគ្គាហោ ឥតរោ ជនោ ។

ប្រែថា: បុគ្គលណា ឃាត់សេចក្តីក្រោធ ដែលកើតឡើងហើយ ដូចសារថីទប់រថដែលកំពុងលឿនបាន, តថាគតហៅបុគ្គលនោះថាជាសារថី, ជនក្រៅពីនេះ គ្រាន់តែជាអ្នកកាន់ខ្សែបរ (មិនមែនជាសារថីឡើយ) ។

អធិប្បាយថា : សេចក្តីក្រោធ គឺកំហឹងជាគ្រឿងធ្វើចិត្តឲ្យក្តៅរោលឡើង កើតឡើងអំពីអនិដ្ឋារម្មណ៍ដែលជាគ្រឿងវិនាសពាសចិត្តដូច្នេះ ។ សេចក្តី

ក្រោធនេះ ជាកំហុសមួយដ៏ធំយ៉ាងពិត ព្រោះថា បើគេបណ្តោយតាមកាយវាចា ឲ្យស្ទុះតាមសេចក្តីក្រោធ នឹងធ្លាក់ខ្លួនចុះក្នុងសេចក្តីវិនាសហើយមិនបានគាំទ្រ ពីក្នុងបច្ចុប្បន្ន ជាពជលំបរលោក ។ ហេតុនោះ បុគ្គលមិនគប្បីបណ្តោយ ឲ្យសេចក្តីក្រោធកល់ជាលវែងឆ្ងាយទៅឡើយ គឺថាត្រូវទប់សេចក្តីក្រោធកុំ ឲ្យកើតឡើង ឲ្យសេចក្តីក្រោធនៅនឹងជាប់កលជាលទៅទៀតពុំមាន ដូច នាយសារថីដឹកនាំរថដែលកំពុងលឿនទៅមានល្បឿនយ៉ាងខ្លាំង ឲ្យ ឈប់នៅនឹងកន្លែងដែលខ្លួនត្រូវការបង្អង់ឲ្យឈប់ ដូច្នោះ ។ ព្រះសម្ពុទ្ធ ទ្រង់ត្រាស់ថា: បុគ្គលណា ឃាត់ទប់សេចក្តីក្រោធដែលកើតឡើងបានយ៉ាង នេះ, តថាគតហៅបុគ្គលនោះថាជានាយសារថី, ឯបុគ្គលដ៏ក្រៅពីនេះ ទោះបីជាអ្នកបររថនៃស្តេចទាំងឡាយ មានមហាក្សត្រជាដើម ឈ្មោះថាអ្នកកាន់ខ្សែព្រាត់ប៉ុណ្ណោះទេ មិនមែនជាឧត្តមសារថីទេ ។

១៣៥–គាថាអំពីនាងឧត្តរាឧបាសិកា

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៦, ទំព័រទី ២៥៥)

អក្កោធេន ជិនេ កោធំ អសាធុំ សាធុនា ជិនេ
ជិនេ កទរិយំ ទានេន សច្ចេនាលិកវាទិនំ ។

ប្រែថា: បុគ្គលគប្បីផ្ចាញ់មនុស្សក្រោធ ដោយសេចក្តីមិនក្រោធ, គប្បីផ្ចាញ់មនុស្សអសប្បុរស ដោយសប្បុរស, គប្បីផ្ចាញ់មនុស្សកំណាញ់:

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

LIBRARY BUDDHIST INSTITUTE

ដោយការឲ្យ, គប្បីផ្ចាញ់មនុស្សនិយាយពាក្យមិនពិត ដោយពាក្យសច្ចៈ ។

អធិប្បាយថា : មនុស្សក្រោធ គឺមនុស្សដែលមានកំហឹង គឺកាលបើមានអនិដ្ឋារម្មណ៍ណាមួយ ជារំខានទាស់ចិត្ត ក៏កើតខឹងក្នុងចិត្ត ឡើងពុះពោរខ្លាំង ។ អ្នកមានកំហឹង អាចធ្វើកាយកម្មឲ្យទើសទែងដល់អ្នកដទៃបាន ជាហេតុឲ្យអ្នកដទៃមានសេចក្ដីលំបាកដោយសារផង ។ បុគ្គលណាចង់ផ្ចាញ់មនុស្សក្រោធ ដើម្បីកុំឲ្យមនុស្សនោះរំលោភមកលើខ្លួនបាន ត្រូវផ្ចាញ់ដោយសេចក្ដីមិនក្រោធ គឺកុំបញ្ចេញកំហឹងតវិញ ។

មនុស្សអសប្បុរសគឺមនុស្សមិនល្អមនុស្សមិនចំរើនដោយគុណធម៌ ឬសីលធម៌ ។ បុគ្គលណាចង់ផ្ចាញ់អសប្បុរស ដើម្បីកុំឲ្យប្រព្រឹត្តប្រទូស្តរាយមកលើខ្លួន គប្បីផ្ចាញ់ដោយភាពនៃខ្លួនជាសប្បុរស គឺធ្វើខ្លួនឲ្យជាមនុស្សមានសីលធម៌(១) ។

មនុស្សកំណាញ់ គឺមនុស្សដែលមានចិត្តប្រកាន់ស្អិតស្អាញក្ដាប់ដាប់នូវទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួន មិនព្រមចំណាយឲ្យកើតជាប្រយោជន៍អ្វីមួយ ។ (ទីណាមានមនុស្សដូចនេះ, ទីនោះមិនសាបសូន្យភាពវង្សធម៌) ។ បុគ្គលណាចង់ផ្ចាញ់មនុស្សកំណាញ់ ដើម្បីឲ្យកើតវឌ្ឍនធម៌ក្នុងប្រទេស ត្រូវផ្ចាញ់ដោយការឲ្យ គឺឲ្យដល់មនុស្សកំណាញ់នោះ ឬឲ្យអ្នកដទៃក្នុងទីនោះមុខអ្នកកំណាញ់នោះ ។

(១) អ្នកសិក្សាហើយកាន់តាមចរិយាសាស្ត្រ ឈ្មោះមនុស្សមានសីលធម៌ ។

គណៈកម្មការទំនៀមទម្លាប់
COMMISSION DES MŒURS & COUTUMES
www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

មនុស្សនិយាយពាក្យមិនពិត គឺមនុស្សកុហក និយាយអំពីរឿងដូច្នេះ ថាដូច្នោះ នាំឲ្យប៉ោះភ្លាយការ នៃទុក្ខរដៀតៗ បុគ្គលណា ចង់ផ្ចាញ់ មនុស្សនិយាយពាក្យមិនពិត ដើម្បីកុំឲ្យខូចប្រយោជន៍ ត្រូវផ្ចាញ់ដោយ ពាក្យពិត ។

១៧៦. គាថាក្នុងនិទានមហាមោគ្គល្លានត្ថេរបញ្ហា

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៦, ទំព័រទី៤៦:)

សច្ចំ ភណេ ន កុជ្ឈេយ្យ ទជ្ជា អប្បម្បិ យាចិតោ
ឯតេហិ តីហិ ឋានេហិ គច្ឆេ ទេវាន សន្តិកេ ។

ប្រែថា: បុគ្គលគួរពោលពាក្យពិត១, មិនគួរក្រោធ១, កាលគេសូមវត្ថុ សូម្បីមានតិច ក៏គួរឲ្យ (តាមតិច) ១, បុគ្គលគប្បីទៅកាន់សំណាក់ទេវតាទាំងឡាយបាន ដោយហេតុទាំង៣នេះឯង ។

អធិប្បាយថា: ពាក្យពិត គឺពាក្យដែលស្របតាមហេតុការណ៍ តាមដំណើរសេចក្តីដែលនាំឲ្យកើតយ៉ាងណា ឬថាពាក្យដែលជាធម៌វិន័យ ។ បុគ្គលគប្បីពោលគប្បីសំដែងត្រឹមតែពាក្យពិតនេះម្យ៉ាង ។

មួយវិញទៀតថា សេចក្តីក្រោធគឺកំហឹងជាគ្រឿងធ្វើចិត្តឲ្យពុះពោរឡើង កើតឡើងអំពីគំនុំខ្ញាល់ម្នាក់ណាដែលជាគ្រឿងទំនាស់ពាសចិត្ត ។ បុគ្គលមិនត្រូវក្រោធ គឺមិនត្រូវបណ្តោយឲ្យសេចក្តីក្រោធនេះកើតឡើងបាន ។

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

មួយទៀតថា បុគ្គល, កាលគេសូមទ្រព្យសូម្បីដែលមានតិច,
ក៏គប្បីឲ្យតាមដែលមានតិច ៗ បព្វជិតជាអ្នកមានសីល ឈ្មោះថាអ្នកសូម,
ព្រោះបព្វជិតទាំងនោះ មិនដែលសូមថា "អ្នកទាំងឡាយចូរឲ្យ" ដូច្នេះ
គ្រាន់តែឈរនៅទៀបទ្វារផ្ទះរៀងៗ ក៏ទទួលភិក្ខា ក៏ឈ្មោះថាអ្នកសូមដែរ;
បុគ្គលដែលបព្វជិតអ្នកមានសីលសូមយ៉ាងនេះ, កាលបើខ្លួនមាន
សូម្បីបន្តិចបន្តួច, ក៏គួរតែឲ្យតាមតិចកុំខាន ។

បណ្តាហេតុទាំង៣នេះ គឺកិរិយាពោលនូវពាក្យពិត ១ កិរិយាមិន
ក្រោធ១ កិរិយាឲ្យ១, បុគ្គលតែងទៅកាន់ទេវលោកដោយហេតុ សូម្បីតែ
មួយក៏មាន គឺថាហេតុទាំង ៣ យ៉ាងនេះ ជាយានជំនិះសម្រាប់អ្នកផងជិះ
ទៅកាន់ឋានសួគ៌, ប៉ុន្តែបើគេមិនអាចសាង ៗ ហេតុបានគ្រប់ទាំង៣យ៉ាងនេះ
បានតែហេតុណាមួយ ក៏គង់ទៅកើតក្នុងស្ថានសួគ៌បានដែរ ។

១២២_ គាថាក្នុងនិទាន ភិក្ខុហិ បុច្ឆបញ្ហា

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៦, ទំព័រទី ២៦៥)

អហឹសកា យេ មុនយោ និច្ចំ កាយេន សំវុតា
តេ យន្តិ អច្ចុតំ ឋានំ យត្ថ គន្ត្វា ន សោចរេ ។

ប្រែថា: ជនទាំងឡាយឯណា ជាអ្នកប្រាជ្ញ មិនបៀតបៀនសត្វដទៃ
សង្រួមហើយដោយកាយទ្វារ (ជាដើម) ជានិច្ច, ជនទាំងឡាយនោះ រមែង

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

ទៅកាន់ឋានមិនច្យុតច្យាល ជាទីដែលគេបានដល់ហើយ — តែមិន
សោយសោក ។

អធិប្បាយថា : ជនទាំងឡាយឯណា ជាអសេក្ខមុនី គឺជាអ្នកប្រាជ្ញអស់ការសិក្សាហើយ ដល់នូវអរហត្តមគ្គអរហត្តផល ដោយមោនេយ្យប្បដិបទា ជាអ្នកមិនបៀតបៀននូវមនុស្សនិងសត្វដទៃ ជាអ្នកសង្រួមដោយកាយទ្វារ ចិត្តទ្វារ៖ គឺលះនូវកាយទុច្ចរិតទាំង៣ប្រការ គឺមិនប្រព្រឹត្តនូវបាណាតិបាត អទិន្នា-ទាន កាមេសុមិច្ឆាចារ, បំបាត់នូវវចីទុច្ចរិត ៤ ប្រការ គឺមិនពោលនូវមុសាវាទ ផរុសវាច បិសុណវាច សម្ផប្បលាប, បំបាត់នូវមនោទុច្ចរិត ៣ប្រការ គឺមិនឲ្យអភិជ្ឈា ព្យាបាទ មិច្ឆាទិដ្ឋិ កើតឡើងបានជាដើម ៗ ព្រះអរិយបុគ្គលទាំងឡាយឯទៀត ទៅកាន់ទីឋានឯណាមិនសោយសោក មិនលំបាក ។ ជនដ៏ជាអ្នកប្រាជ្ញទាំងនោះ តែងទៅកាន់ទីស្ថាននោះ ជាស្ថានមិនប្រែប្រួលគឺស្ថានព្រះនិព្វាន ។

១៧៨: គាថាក្នុងនិទានបុណ្ណទាសី

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៦, ទំព័រទី ៤៧០)

សទា ជាគរមានានំ អហោរត្តានុសិក្ខិនំ
និព្វានំ អធិមុត្តានំ អត្ថំ គច្ឆន្តិ អាសវា ។

ប្រែថា : អាសវៈទាំងឡាយរបស់ពួកបុគ្គលអ្នកភ្ញាក់រឭកសព្វកាល ជា

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

អ្នកសិក្សាត្រៃសិក្ខាទាំងថ្ងៃទាំងយប់ មានចិត្តចុះស៊ប់កាន់ព្រះនិព្វាន តែងដល់នូវការតាំងនៅមិនបានឡើយ ។

អធិប្បាយថា : ព្រះអរិយបុគ្គលជាសេខៈ ជាអ្នកភ្ញាក់រឭកសព្វកាល ព្រោះលោកមានសតិនិងសម្បជញ្ញៈប្រចាំនៅគ្រប់កាលវេលា ជាអ្នកសិក្សានូវសីលសិក្ខា សមាធិសិក្ខា បញ្ញាសិក្ខា ដែលរួមហៅថាត្រៃសិក្ខា ឥតចន្លោះថ្ងៃណាយប់ណាឡើយ ជាអ្នកមានចិត្តចុះស៊ប់កាន់ព្រះនិព្វាន គឺមានអធ្យាស្រ័យព្រះទ័យផ្ចង់ផ្ចិតជាប់នៅក្នុងព្រះនិព្វាន ឥតមានជាប់ជំពាក់នឹងការប្រកាន់ក្រៅពីព្រះនិព្វានឡើយ ។ អាសវធម៌ គឺកិលេសជាគ្រឿងត្រាំនៅក្នុងសន្តានចិត្ត ជាគ្រឿងធ្វើចិត្តឲ្យជិតជាមកខ្វក់មិនស្អាតឲ្យផុល នូវភាពជាចិត្តសៅហ្មង ជាគ្រឿងទាញរំខួលនូវសត្វផងទៅកាន់អបាយ ; អាសវក្កិលេសទាំងនេះ មាន ៤ ប្រការ គឺ កាមាសវៈ១, ភវាសវៈ១, ទិដ្ឋាសវៈ១ អវិជ្ជាសវៈ១ ។

អាសវក្កិលេសទាំងអស់ គឺទាំង៤ប្រការនោះ នៃបុគ្គលទាំងឡាយមានសភាពយ៉ាងនេះ រមែងអស្តង្គតលត់វិនាសសូន្យដល់នូវនត្ថិភាព ជាសភាវៈឥតមានគតៅទៀតឡើយ ។

១៧៩ – គាថាក្នុងនិទានអតុលឧបាសក

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៦, ទំព័រទី២៧៤)

ពោរាណមេតំ អតុល នេតំ អជ្ជតនាមិវ
និន្ទន្តិ តុណ្ហិមាសីនំ និន្ទន្តិ ពហុភាណិនំ
មិតភាណិម្បិ និន្ទន្តិ នត្ថិ លោកេ អនិន្ទិតោ ។
ន ចាហុ ន ច ភវិស្សតិ ន ចេតរហិ វិជ្ជតិ
ឯកន្តំ និន្ទិតោ បោសោ ឯកន្តំ វា បសំសិតោ ។
យញ្ចេ វិញ្ញូ បសំសន្តិ អនុវិច្ច សុវេ សុវេ
អច្ឆិទ្ទវុត្តិំ មេធាវិំ បញ្ញាសីលសមាហិតំ
និក្ខំ ជម្ពោនទស្សេវ កោ តំ និន្ទិតុមរហតិ
ទេវាបិ នំ បសំសន្តិ ព្រហ្មុនាបិ បសំសិតោ ។

ប្រែថា ៖ ម្នាលអតុល ការតិះដៀលទាំងការសរសើរនេះ ជារបស់បុរាណ, ការតិះដៀលទាំងការសរសើរនេះ មិនមែនទើបនឹងកើតឡើងក្នុងថ្ងៃនេះទេ (ព្រោះថា) ជនទាំងឡាយ តែងតិះដៀលបុគ្គលអ្នកអង្គុយស្ងៀមក៏មាន តិះដៀលបុគ្គលអ្នកនិយាយច្រើនក៏មាន តិះដៀលបុគ្គលអ្នកនិយាយល្មមប្រមាណក៏មាន, អ្នកណាៗក៏ដោយក្នុងលោកដែលមិនត្រូវគេតិះដៀល គ្មានឡើយ ។ បុរសដែលត្រូវគេតិះដៀលតែម្យ៉ាង ឬត្រូវគេសរសើរតែម្យ៉ាង មានមកហើយក្នុងអតីតក៏ទេ ទើបនឹងមានតែនៅក្នុងអនាគតក៏ទេ មានតែក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះក៏ទេ ។ បើអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយសង្កេតមើលរាល់ៗថ្ងៃ ហើយសរសើរបុគ្គលណាដែលជា

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

អ្នកប្រព្រឹត្តមិនដាច់ មានប្រាជ្ញា នាំចិត្តតម្កល់ខ្ជាប់ក្នុងបញ្ញានិងសីល, អ្នកណាត្រូវនិន្ទាបុគ្គលបរិសុទ្ធដូចជាគ្រឿងមាសជម្ពូនទនោះបាន, សូម្បីទេវតានិងមនុស្សទាំងឡាយ ក៏សរសើរបុគ្គលនោះ ទាំងព្រហ្មក៏សរសើរដែរ ។

អធិប្បាយថា : កិរិយាតិះដៀល និងកិរិយាសរសើរជាលោកធម៌មួយចំណែកក្នុងចំណោមលោកធម៌ទាំង ៨ ប្រការ ។ សេចក្ដីតិះដៀលនិងសេចក្ដីសរសើរនេះ បានជាឈ្មោះថាលោកធម៌ ព្រោះជាធម៌មានប្រចាំលោកជានិច្ច, គឺសត្វលោកមានកើតនៅក្នុងកាលណា ធម៌នេះមានក្នុងកាលនោះ តាំងពីអតីតកាលដរាបមកដល់បច្ចុប្បន្នកាលនិងមានរហូតទៅក្នុងអនាគតកាលទៀត, ព្រោះហេតុនោះ បានជាព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ចំពោះនឹងអតុលឧបា. សេចក្ដីថា: ម្នាលអតុល, កិរិយាតិះដៀលនិងកិរិយាសរសើរនេះជារបស់បូរាណមានជាប់ជាចំណែកយូរយារណាស់មកហើយ មិនមែនទើបនឹងកើតឡើងក្នុងថ្ងៃនេះទេ ។ ជនពួកខ្លះ មិនសូវនិយាយស្រដី ជាមនុស្សក្រអឺមក្រអៀមដោយការនៃខ្លួនជាមនុស្សមិនសូវបានមាត់បានពាក្យ ឬដោយសេចក្ដីយល់ឃើញថា "ស្ងៀមជាជាងស្រដី", នោះក៏ត្រូវគេនិន្ទាថា: មនុស្សនេះដូចជាគ ដូចជាថ្លង់ ដូចជាឥតជំនឿ បានជាអង្គុយស្ងៀមឥតហើបមាត់សោះ ។ ជនពួកខ្លះ និយាយច្រើន ជាមនុស្សស្រួយរាករពាយ ដោយការនៃខ្លួនជាមនុស្សបានមាត់បានពាក្យ ឬដោយយល់ឃើញថា "ចេះក៏

ខ្លួនដៃជើងក្លិនមាត់" ឬក៏បង់បានកេរ្តិ៍ឈ្មោះ ដោយយល់ឃើញថា "សំដីជាឯកលេខជាទោ", នោះក៏ត្រូវគេទិទៀនថា ៖ មនុស្សនេះ និយាយគ្រោកគ្រោកគ្មានឈប់ ដូចជាស្មុកគ្រោតគ្រាតខ្យល់, សំដីមនុស្សនេះ ដូចជាផ្គរពុំដែលបាក់ទេ ។ ជនដ៏ពូកែខ្លះ និយាយល្មមប្រមាណ និយាយតាមកាលជាអ្នកស្គាល់កាល ស្គាល់បរិស័ទ ស្គាល់ការដែលត្រូវនិយាយ និងការដែលមិនត្រូវនិយាយ គឺជាមនុស្សមិនបង្កើតការនិយាយស្រដី, នោះក៏ត្រូវគេទិទៀនថា ៖ មនុស្សនេះ សំគាល់ពាក្យរបស់ខ្លួនជាដុំមាសទឹកប្រាក់ ខ្លាចបង់ខាតពាក្យសំដីដែលមានតម្លៃដូចជាមាសទឹកប្រាក់ បានជានិយាយតែមួយមាត់ពីរមាត់ក៏បៀមហើយទៅ មនុស្សក្នុងលោកនេះដែលគេមិនទិទៀនសោះនោះមិនមានឡើយ ។ បុរសបុគ្គលដែលត្រូវគេទិទៀនតែម្យ៉ាង ឬត្រូវគេសរសើរតែម្យ៉ាង មានមកហើយក្នុងអតីតកាលទេ, ទំនងមានតែទៅក្នុងអនាគតកាលទេ, មានតែក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះក៏ទេ ។ ប៉ុន្តែសេចក្តីទិទៀនសេចក្តីសរសើរនៃជនពាលពាំងឡាយ មិនជាប្រមាណ គឺយកជាប្រមាណមិនបានទេ, លុះតែអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយពិចារណារាល់ ៗ ថ្ងៃ ដោយបញ្ញាស់នូវហេតុគួរទិទៀនគួរសរសើរ ទើបលោកសរសើរ, សេចក្តីសរសើរនោះទើបយកជាការបាន ។ ឯអ្នកប្រាជ្ញតែងសរសើរចំពោះតែបុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌មិនដាច់ គឺចំពោះភាពនៃបុគ្គលអ្នកប្រកបដោយសិក្ខាមិនដាច់ធ្លុះ ដោយការចិញ្ចឹមជីវិតជា

សម្មាគាថា ... , សរសើរចំពោះតែបុគ្គលអ្នកមានប្រាជ្ញា គឺចំពោះកាលនៃបុគ្គលអ្នកប្រកបព្រមដោយប្រាជ្ញាដែលកើតអំពីខុជ្ជៈខត្តម, សរសើរចំពោះតែបុគ្គល អ្នកមានចិត្តតម្កល់អប់រំក្នុងបញ្ញា និងសីល គឺចំពោះកាលនៃបុគ្គលអ្នកប្រកបព្រមដោយលោកិយបញ្ញា និងលោកុត្តរបញ្ញាផង ដោយចតុប្បារិសុទ្ធិសីលផង ។ បើពួកអ្នកប្រាជ្ញ សរសើរបុគ្គលមានសភាពយ៉ាងនេះហើយ, តើនរណាគួរនឹងនិន្ទាបុគ្គលនោះ ដែលដូចជាគ្រឿងនៃមាសជម្ពូនទ ដែលប្រាសចាកទោសនៃមាស ដែលគួរដល់ការធ្វើនូវការដុសខាត់ ។ នោះ ពួកទេវតាក្តី ពួកមនុស្សជាបណ្ឌិតក្តី ក៏សរសើរបុគ្គលនោះ, ម្យ៉ាងទៀត ... បុគ្គលនោះ សូម្បីពួកមហាព្រហ្មក៏ ... ក៏សរសើរដែរ ។

១៨០– គាថាក្នុងនិទានឆព្វគ្គិយភិក្ខុ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគ១៦, ទំព័រទី ២៩៨)

កាយប្បកោបំ រក្ខេយ្យ កាយេន សំវុតោ សិយា
កាយទុច្ចរិតំ ហិត្វា កាយេន សុចរិតំ ចរេ
វចីបកោបំ រក្ខេយ្យ វាចាយ សំវុតោ សិយា
វចីទុច្ចរិតំ ហិត្វា វាចាយ សុចរិតំ ចរេ
មនោបកោបំ រក្ខេយ្យ មនសា សំវុតោ សិយា

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

មនោទុច្ចរិតំ ហិត្វា មនសា សុចរិតំ ចរេ
កាយេន សំវុតា ធីរា អថោ វាចាយ សំវុតា
មនសា សំវុតា ធីរា តេ វេ សុបរិសំវុតា ។

ប្រែថា: បុគ្គលគប្បីរក្សាការកំរើកកាយ គប្បីសង្រួមកាយ គប្បីលះបង់កាយទុច្ចរិត គប្បីប្រព្រឹត្តកាយសុចរិត, គប្បីរក្សាការកំរើកវាចា គប្បីសង្រួមវាចា គប្បីលះបង់វចីទុច្ចរិត គប្បីប្រព្រឹត្តវចីសុចរិត, គប្បីរក្សាការកំរើកចិត្ត គប្បីសង្រួមចិត្ត គប្បីលះបង់មនោទុច្ចរិត គប្បីប្រព្រឹត្តមនោសុចរិត, អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយបានសង្រួមកាយ សង្រួមវាចា អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយបានសង្រួមចិត្តហើយ លោកទាំងនោះឯងឈ្មោះថាសង្រួមហើយដោយប្រពៃ ។

អធិប្បាយថា: សេចក្តីនៃព្រះគាថានេះ គឺព្រះពុទ្ធដីកា ដែលព្រះបរម-សម្ពុទ្ធ ហាមពុទ្ធបរិស័ទមិនឲ្យធ្វើអកុសលកម្មបថទាំង ១០ ប្រការ ដែលចាត់ជាកាយកម្ម ៣ គឺ បាណាតិបាត អទិន្នាទាន កាមេសុមិច្ឆាចារ, ចាត់ជាវចីកម្ម ៤ គឺ មុសាវាទ ផរុសវាទ បិសុណាវាទ សម្ផប្បលាប, ចាត់ជាមនោកម្ម ៣ គឺ អភិជ្ឈា ព្យាបាទ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ។ ឯកាយកម្ម ៣ ជាកាយកម្មកាយទ្វារក៏មាន ជាកាយកម្មវចីទ្វារក៏មាន ។ វចីកម្ម ៤ ជាវចីកម្មកាយទ្វារក៏មាន ជាវចីកម្មវចីទ្វារក៏មាន ។ មនោកម្ម ៣ ជាមនោកម្មកាយទ្វារក៏មាន ជាមនោកម្មវចីទ្វារក៏មាន-ជាមនោកម្មមនោទ្វារក៏មាន (១) ។

(១) បើចង់ជ្រាបដោយពិស្តារគប្បីមើលសៀវភៅកម្មបថកថាទានាទិកាន ។

ត្រង់បទទី ១ នៃព្រះគាថាទី១ ថា កាយប្បកោបំ រក្ខេយ្យ បុគ្គលគប្បីរក្សានូវការកម្រើកកាយៈ នោះមិនមែនទ្រង់ឃាត់មិនឱ្យកម្រើកដៃជើងជាដើម ដើម្បីធ្វើការងារផ្សេងៗនោះទេ គឺទ្រង់ឃាត់កុំឱ្យកម្រើកប្រទុះទៅលើកាយកម្មជាទុច្ចរិត៣ប្រការ ដូចបានចែកទុកខាងដើមនេះ ។

ត្រង់បទទី ២ នៃព្រះគាថាទី១ ថា កាយេន សំវុតោ សិយា បុគ្គលគប្បីសង្រួមកាយ នោះគឺទ្រង់ទូន្មានថា បុគ្គលគប្បីឃាត់កុំឱ្យកាយកម្មរបស់ខ្លួនទាំងឡាយជាទុច្ចរិតចូលទៅក្នុងកាយទ្វារ គឺកុំឱ្យមានកាយកម្មកាយទ្វារ ដែលជាកម្មកាយទ្វារ មិនមានទោសកម្មកាយទ្វារឡើយ ត្រូវជាអ្នកបិទកាយទ្វារឱ្យជាប់ល្អ ។ កាលបើបុគ្គលរក្សាការកម្រើកកាយព្រមទាំងសង្រួមកាយទ្វារដូច្នេះហើយ, នោះព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា លះបង់កាយទុច្ចរិតប្រព្រឹត្តកាយសុចរិតហើយ ។

ត្រង់បទទី ១ នៃព្រះគាថាទី២ ថា វចីបកោបំ រក្ខេយ្យ បុគ្គលគប្បីរក្សានូវការកម្រើកវាចា នោះមិនមែនទ្រង់ឃាត់ហាមមិនឱ្យកម្រើកមាត់និយាយកិច្ចការធ្វើការងារផ្សេងៗនោះទេ គឺទ្រង់ឃាត់មិនឱ្យកម្រើកពាក្យសម្តីប្រទុះទៅលើវចីកម្មជាទុច្ចរិត ៤ ប្រការ ដូចបានចែកទុកខាងដើមនេះ ។

ត្រង់បទទី ២ នៃព្រះគាថាទី២ ថា វាចាយ សំវុតោ សិយា បុគ្គលគប្បីសង្រួមវាចានោះ គឺទ្រង់ទូន្មានថាបុគ្គលគប្បីឃាត់ កុំឱ្យកាយកម្ម

វចីកម្ម មនោកម្មជាទុច្ចរិត ចូលទៅក្នុងវចីទ្វារ គឺថាកុំឲ្យមានកាយកម្មវចីទ្វារ នឹងវចីកម្មវចីទ្វារ នឹងមនោកម្មវចីទ្វារឡើយ, ត្រូវជាអ្នកចាំវចីទ្វារឲ្យជាប់លាប់ ៗ កាលបើបុគ្គលរក្សាការកម្រើកវាចា ព្រមទាំងសង្រួមវាចាបានតាំងពីថ្ងៃនេះហើយ, នោះព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា លះបង់វចីទុច្ចរិត ប្រព្រឹត្តសុចរិតហើយ ៗ

ត្រង់បាទទី ១ នៃព្រះគាថាទី ៣ ថា មនោបកោបំ រក្ខេយ្យ បុគ្គលរក្សាការកម្រើកចិត្ត នោះមិនមែនទ្រង់ឃាត់ហាមមិនឲ្យគិតអ្វីសោះ នោះទេ គឺទ្រង់ឃាត់ថា កុំឲ្យកម្រើកចិត្តប្រទះទៅលើមនោកម្មជាទុច្ចរិត ៣ ប្រការដូចបានចែកទុកខាងដើមនេះ ៗ

ត្រង់បាទទី ២ នៃព្រះគាថាទី ៣ ថា មនសា សំវុតោ សិយា បុគ្គលគប្បីសង្រួមចិត្ត នោះគឺទ្រង់ទូន្មានថា បុគ្គលគប្បីរក្សាកុំឲ្យកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ជាទុច្ចរិត ចូលទៅក្នុងមនោទ្វារ គឺថាកុំឲ្យមានកាយកម្មមនោទ្វារ នឹងវចីកម្មមនោទ្វារ នឹងមនោកម្មមនោទ្វារឡើយ, ត្រូវជាអ្នកចាំមនោទ្វារឲ្យជាប់លាប់ ៗ កាលបើបុគ្គលរក្សាការកម្រើកចិត្ត ព្រមទាំងសង្រួមចិត្តបានតាំងពីថ្ងៃនេះហើយ, នោះព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា លះបង់មនោទុច្ចរិតប្រព្រឹត្តមនោសុចរិតហើយ ៗ

អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយឯណា មិនធ្វើនូវកាយកម្មទាំងឡាយ មានបាណា·

តិបាតជាដើម សម្រេចកាយហើយ, មិនធ្វើវចីកម្មទាំងឡាយ មានមុសាវាទ ជាដើម សម្រេចវាចាហើយ, មិនញ៉ាំងមនោកម្មទាំងឡាយ មានអភិជ្ឈាជាដើម ឲ្យតាំងឡើងព្រម សម្រេចចិត្តហើយ, អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថាសម្រេចដោយដំរិះដោយប្រពៃ រក្សាដោយប្រពៃ គ្រប់គ្រងដោយប្រពៃមានទ្វារបិទហើយដោយប្រពៃ ។

(ចប់ក្រោធវគ្គវណ្ណនា)

១៨១ គាថាក្នុងនិទានគោឃាតកបុត្ត

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រទី ៥.)

បណ្ឌុបលាសោវទានិសិ
យមបុរិសាបិ ច តេ ឧបដ្ឋិតា
ឧយ្យោគមុខេ ច តិដ្ឋសិ
បាថេយ្យម្បិ ច តេ ន វិជ្ជតិ ។
សោ ករោហិ ទីបមត្តនោ
ខិប្បំ វាយម បណ្ឌិតោ ភវ
និទ្ធន្តមលោ អនង្គណោ
ទិព្វំ អរិយភូមិមេហិសិ ។
ឧបនីតវយោ វទានិសិ

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

សម្បយាតោសិ យមស្ស សន្តិកំ
វាសោ ច តេ នត្ថិ អន្តរា
បាថេយ្យម្បិ ច តេ ន វិជ្ជតិ ។
សោ ករោហិ ទីបមត្តនោ
ខិប្បំ វាយម បណ្ឌិតោ ភវ
និទ្ធន្តមលោ អនង្គណោ
ន បុនំ ជាតិជរំ ឧបេហិសិ ។

ប្រែថា ៖ ឥឡូវនេះ ខ្លួនអ្នកដូចស្លឹកឈើទុំហើយ ទាំងពួកបុរសរបស់យមរាជក៏ប្រាកដដល់អ្នកហើយដែរ ខ្លួនអ្នកតាំងនៅក្នុងមាត់នៃសេចក្តីវិនាស សូម្បីតែស្បៀងគឺកុសលរបស់អ្នក ក៏មិនទាន់មាននៅឡើយ ។ អ្នកចូរធ្វើកុសលជាទីពឹងសម្រាប់ខ្លួន ចូរព្យាយាមឲ្យឆាប់ ចូរជាអ្នកប្រាជ្ញទៅ បើអ្នក (ធ្វើយ៉ាងនេះហើយ) នឹងទៅជាអ្នកកំចាត់បង់មន្ទិលបាន មិនមានទីទួលគឺកិលេស នឹងដល់នូវភូមិរបស់ព្រះអរិយៈជាទិព្វ ។

ឥឡូវនេះ ខ្លួនអ្នកមានវ័យកន្លងហើយ ជាអ្នករៀបដំណើរទៅកាន់សំណាក់យមរាជ មួយទៀតការសំចតរបស់អ្នកក្នុងចន្លោះមិនមានទេ, សូម្បីតែស្បៀងរបស់អ្នកក៏មិនទាន់មានដែរ ។ អ្នកចូរធ្វើទីពឹងសម្រាប់ខ្លួន ចូរព្យាយាមឲ្យឆាប់ ចូរជាអ្នកប្រាជ្ញទៅ, បើអ្នក(ធ្វើយ៉ាងនេះហើយ) នឹង

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

ទៅជាអ្នកកំចាត់បង់មន្ទិលបាន មិនមានទីទួលគឺកិលេស មិនមែនត្រូវចូល ទៅកាន់ជាតិ ជរា ព្យាធិ មរណៈទៀតឡើយ ។

អធិប្បាយថា: ព្រះសាស្ដាទ្រង់ត្រាស់ [illegible] ថា: ម្នាលឧបាសក ឥឡូវនេះអ្នកឯងដូចជាស្លឹកឈើ ដែលដាច់ពាក់កណ្ដាលជ្រុះមកលើផែនដី, ពួកយមបុរស គឺសេចក្ដីស្លាប់ ក៏ប្រាកដដល់អ្នកឯងហើយ, អ្នកឯងបិតនៅក្នុងមាត់នៃសេចក្ដីវិនាស មិនបានក្រៅទៀតទេ, ព្រោះបើដល់ម៉្លេះហើយ សូម្បីតែស្បៀងគឺកុសលរបស់អ្នក ដែលនឹងទៅកាន់បរលោក ដូចជាស្បៀងមានអង្ករជាដើមរបស់អ្នកដំណើរ [illegible] ។ អ្នកឯងចូរធ្វើនូវកុសលជាទីពឹងរបស់ខ្លួន [illegible], កាលបើទៅស្លាយ ក្នុងកណ្ដាលសមុទ្រហើយ, រមែងធ្វើនូវទីពឹង [illegible] ឬក្បូន សម្រាប់ឆ្លងនូវទៅកាន់ត្រើយ; [illegible] ចូរធ្វើនូវទីពឹង គឺ ត្រូវប្រឹងឲ្យឆាប់ [illegible] ម្ដងៗ ចូរ ជាអ្នកប្រាជ្ញដូច្នេះ; ព្រោះថាបុគ្គលឯណា មិនទាន់ដល់នូវមាត់នៃសេចក្ដីស្លាប់ ហើយធ្វើនូវកុសល ក្នុងកាលដែល [illegible] បាន, បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាអ្នកប្រាជ្ញ; អ្នកឯងត្រូវជាបុគ្គល [illegible] កុំ [illegible] ឡើយ; បើអ្នកធ្វើយ៉ាងនេះហើយ នឹងជាអ្នកកំចាត់បង់មន្ទិល ព្រោះ កាលនៃមន្ទិលទាំងឡាយមានរាគៈជាដើម អ្នកឯងកំចាត់បានហើយ មិន

ជាអ្នកមិនមានទីទួលពោលគឺកិលេស ព្រោះមិនមានកិលេសរជៈជាធុលីដូច ជាទីទួល នឹងដល់នូវសុទ្ធាវាសភូមិទាំង ៥ ប្រការ ។

(អ្នកឯងមានវ័យកន្លងហើយ គឺកន្លងវ័យទាំងឡាយ ៣ មកឋិតនៅក្នុងមាត់នៃសេចក្តីស្លាប់ហើយ ជាអ្នកបាត់បង់ដំណើរ ដើម្បីទៅកាន់សំណាក់នៃសេចក្តីស្លាប់, មួយទៀតអ្នកឯង កាលទៅកាន់បរលោក មិនមានការសំចត ដូចជាជនទាំងឡាយកាលទៅកាន់ផ្លូវ ចង់ធ្វើកិច្ចការនោះៗ ក៏សំចតនៅក្នុងចន្លោះផ្លូវបាននោះទេ; ដ្បិតថា បុគ្គលកាលទៅកាន់បរលោកមិនអាចដើម្បីនិយាយថាទ្រាំថា "អ្នកចាំក្រោយ ចូររង់រ៉ាបីថ្ងៃសិន, ខ្ញុំឲ្យទានសិន ខ្ញុំស្តាប់ធម៌សិន" ដូច្នេះបានឡើយ ។ បើដល់ម្ល៉េះហើយ, ស្បៀងនេះ អ្នកឯងមិនទាន់មានទាំងស្បៀងផង (តើត្រូវធ្វើដូចម្តេច) ។ អ្នកឯងចូរធ្វើនូវកុសលជាទីពឹងរបស់ខ្លួន, ចូរព្យាយាមក្នុងការកុសលឲ្យឆាប់ឡើង, ចូរជាអ្នកប្រាជ្ញទីនគេទៅ; បើអ្នកធ្វើយ៉ាងនេះហើយ នឹងជាអ្នកកំចាត់បង់នូវមន្ទិល ទាំងជាអ្នកមិនមានទីទួលពោលគឺកិលេស នឹងមិនដល់នូវជាតិ ជរា ព្យាធិ មរណៈ ទៀតឡើយ ។

ព្រះគាថា២ខាងដើមព្រះសាស្តាសំដែងយោងសេចក្តីដល់អនាគាមិមគ្គ, ប៉ុន្តែគោឃាតកៈអ្នកស្តាប់បានសម្រេចត្រឹមសោតាបត្តិផល; ព្រះគាថា ២ ខាងចុងទ្រង់សំដែងយោងសេចក្តីដល់អរហត្តមគ្គ, ប៉ុន្តែគោឃាតកៈ អ្នក

ស្ដាប់បានសម្រេចត្រឹមអនាគាមិផល ដូចជាកាលដុំបាយដែលព្រះរាជាគួរ តាមប្រមាណព្រះឱស្ឋរបស់ព្រះអង្គ ហើយបញ្ចុកព្រះរាជបុត្រ, គ្រារាជកុមារទទួលពមបានតាមប្រមាណត្រឹមតែព្រះឱស្ឋរបស់ទ្រង់ មានឧបមាយ៉ាងណា; កាលបើព្រះធម៌ទោះបីព្រះសាស្ដាសំដែងរហូតដល់មគ្គខាងលើ ប៉ុន្តែឧបាសកដល់ត្រឹមតែសោតាបត្តិផលខាងក្រោម ហើយទើបដល់អនាគាមិផល ក្នុងទីបំផុតនៃអនុមោទនា គឺ ២ ព្រះគាថាខាងចុងនេះ មានឧបមេយ្យដូច្នោះឯង) ។

១៨២– គាថាក្នុងនិទានអញ្ញតរព្រាហ្មណ៍

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រទី ១២)

អនុបុព្វេន មេធាវី ថោកំ ថោកំ ខណេ ខណេ
កម្មារោ រជតស្សេវ និទ្ធមេ មលមត្តនោ ។

ប្រែថា: អ្នកមានប្រាជ្ញា គួរកំចាត់បង់មន្ទិលរបស់ខ្លួនបន្តិចម្ដងៗ រាល់ៗខណៈ ដោយលំដាប់ ដូចជាងមាសជម្រះស្នឹម ឬច្រែះរបស់មាស ដូច្នោះ ។

អធិប្បាយថា: អ្នកមានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទ្រទ្រង់ដូចផែនដី ប្រកបព្រមដោយប្រាជ្ញាដែលកើតអំពីទេជៈនៃធម៌ រមែងកំចាត់បង់នូវមន្ទិលរបស់ខ្លួន, បន្តិចម្ដងៗ រាល់ៗខណៈ គឺរមែងធ្វើកុសលរឿយៗ រាល់តែខណៈ

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

ដែលលុះធ្វើបានដូចជាជាងមាស កំចាត់បង់នូវមន្ទិលនៃមាសដូច្នោះ គឺថា ជាងមាសដុតដែកមាស ត្រឹមតែម្តង មិនអាចនាំមន្ទិលមាសចេញបាន មិនអាចធ្វើគ្រឿងប្រ... ផ្សេងៗ បានទេ, លុះតែដុតរឿយៗ ដំរឿយៗ ទើបនាំមន្ទិលចេញបា... នោះទៅ ទើបធ្វើមាសឲ្យជាគ្រឿងដាក់តែងនានាប្រការផ្សេងៗ ជា...បាន តាមទំនងណា, បណ្ឌិតអ្នកមានប្រាជ្ញាធ្វើកុសលរឿយៗ ...ចកំចាត់បង់នូវមន្ទិលមានរាគៈជាដើមរបស់ខ្លួនបាន ក៏មានឧបមេយ្យយ៉ាងនោះ ។ យ៉ាងនេះទើបពិតជាអ្នកកំចាត់បង់មន្ទិល ទើបជាអ្នកគស់គរ... ។

១៤៣. គាថាក្នុងនិទានតិស្សត្ថេរ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រទី ១៦)

អយសាវ មលំ សមុដ្ឋាយ
តទុដ្ឋាយ តមេវ ខាទតិ
ឯវំ អតិធោនចារិនំ
សកានិ កម្មានិ នយន្តិ ទុគ្គតិ ។

ប្រែថា : ច្រែះ...កើតអំពីដែក លុះកើតអំពីដែកនោះហើយ តែងស៊ីដែកនោះវិញយ៉ាងណាមិញ, កម្មទាំងឡាយជារបស់ខ្លួនតែងនាំបុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តកន្ទិលប្រាជ្ញា...គ្រឿងជម្រះចិត្ត ឲ្យទៅកាន់ទុគ្គតិ ក៏យ៉ាងនោះឯង ។

អធិប្បាយថា : ព្រោះច្រែះស្នឹមតាំងឡើងដូច ដូចកើតឡើងអំពីដែកពិត លុះកើតឡើងហើយក៏ស៊ីដែកនោះវិញ, មិនមែនកើតអំពីទីដទៃ ហើយទើបទៅស៊ីដែក ដូចកណ្ដៀរជាដើម ដែលកើតក្នុងដំបូក ហើយទើបទៅស៊ីឈើនោះទេ ។ ព្រោះកើតអំពីដែកហើយស៊ីដែកវិញ ដូចម្ដេចមិញ, កម្មតាំងឡើងជារបស់ខ្លួននៃបុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តកន្លងប្រាជ្ញា ព្រោះអំពីខ្លួនហើយនាំខ្លួនបុគ្គលនោះទៅកាន់ទុគ្គតិ ក៏ដូច្នោះដែរ ។ បុគ្គលក្នុងទីនេះ សំដៅដល់បព្វជិត ។ ធម្មតាបព្វជិត តែងអាស្រ័យចិញ្ចឹមជីវិតដោយបច្ច័យ ៤ គឺ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានភេសជ្ជៈ ។ ការបរិភោគដោយត្រឹមត្រូវ នូវបច្ច័យទាំង ៤ ប្រការនេះ រាប់ជាសីលមួយរបស់បព្វជិតដែរ ហៅថាបច្ចយសន្និស្សិតសីល ។ សីលនេះ បរិសុទ្ធដោយប្រាជ្ញា(១) ។ ប្រាជ្ញាក្នុងទីនេះសំដៅដល់ប្រាជ្ញាសម្រាប់ពិចារណា នូវបច្ច័យ ៤ ដោយបច្ចវេក្ខណវិធីទាំង ៤ យ៉ាង គឺ ធាតុបច្ចវេក្ខណៈ បដិកូលបច្ចវេក្ខណៈ តំណាលិកបច្ចវេក្ខណៈ អតីតបច្ចវេក្ខណៈ ។ បព្វជិតណា មិនបានពិចារណា នូវបច្ច័យទាំង ៤ ឲ្យម៉ត់ចត់ដោយប្រាជ្ញាទេ ហើយបរិភោគនូវបច្ច័យ ៤, នោះឈ្មោះថា អតិធោនចារី អ្នកប្រព្រឹត្តកន្លងប្រាជ្ញាជាគ្រឿងជម្រះចិត្ត ។

(១) បាតិមោក្ខសំវរសីល បរិសុទ្ធដោយសទ្ធា, ឥន្ទ្រិយសំវរសីល បរិសុទ្ធដោយសតិ អាជីវបារិសុទ្ធិសីល បរិសុទ្ធដោយព្យាយាម, បច្ចយសន្និស្សិតសីល បរិសុទ្ធដោយបញ្ញា ។

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

កម្មទាំងឡាយ គឺកិរិយាបរិភោគដោយឥតពិចារណារបស់ខ្លួនឯងនៃ ភិក្ខុដែល អ្នកមិនបានពិចារណានូវបច្ច័យ ៤ ហើយស្រាប់តែបរិភោគតែម្តង ទៅ ដែលហៅថា អតិធោនចារីបុគ្គល តែងនាំអតិធោនចារីបុគ្គលនោះ ទៅកាន់ទុគ្គតិ ដូចជាច្រែះដែលតាំងឡើងអំពីដែក ហើយស៊ីដែកនោះឲ្យ វិនាសទៅដូច្នោះឯង ។

១៨៤ គាថាក្នុងនិទានលោឡុទាយិត្ថេរ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រទី ៤៩)

អសជ្ឈាយមលា មន្តា អនុដ្ឋានមលា ឃរា
មលំ វណ្ណស្ស កោសជ្ជំ បមាទោ រក្ខតោ មលំ ។

ប្រែថា : មន្តទាំងឡាយមានការមិនសាធ្យាយជាមន្ទិល, ផ្ទះទាំងឡាយមានការមិនថែទាំជាមន្ទិល, សេចក្តីខ្ជិលជាមន្ទិលរបស់ពណ៌សម្បុរ, សេចក្តីប្រមាទជាមន្ទិលរបស់អ្នករក្សា ។

អធិប្បាយថា : មន្តចំណេះវិជ្ជាពោះបីជាបរិយត្តិក្តីជាសិប្បៈក្តី នៃបុគ្គលមិនសាធ្យាយ មិនសូត្រទន្ទេញ មិនប្រកបព្យាយាមធ្វើ រមែងវិនាសភ្លេចភ្លាំងទៅ ឬជារមែងមិនប្រាកដដូចពីដើម, ព្រោះហេតុនោះ បានជាព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា : មន្តទាំងឡាយមានការមិនសាធ្យាយជាមន្ទិល ។

ចំណែកកាយនេះ នៃបុគ្គលម្នាក់ៗ ទៅគ្រប់គ្រងនឹង ហើយមិនទៀង បរិវត្តិ បដិសន្ធិណោះផុសផុះឡើងនៅទៀតចាស់ ព្រមទាំងថ្មីដោយការពិនិត្យពិចារណា, ឥតវិនាសទូចបង់ទៅ, ព្រោះហេតុនេះ បានជាព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា: ផុះមានការមិនថែទាំជាធម្មតា ។

កន្លែងកាយនៃគ្រហស្ថក្តី នៃបព្វជិតក្តី ដែលខ្លួនមិនធ្វើការដុសសំអាតសរីរៈ ឬដុសសំអាតគ្រឿងប្រើប្រាស់ ទើបជាការកខ្វក់ប្រឡាក់ , ព្រោះហេតុនោះ បានជាព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ក្រិយាខ្លួនជាមន្ទិលនៃពណ៌សម្បុរ ។

គោចាំងឡូយនៃឧបករណ៍គោក្របី ដែលដេក ឬ លង់ ដោយសេចក្តីប្រហែសធ្វេស ព្រមដល់នូវសេចក្តីវិនាស ដោយកិរិយាតែផ្លាស់ កន្លែងទីមិនមែនជាកំពង់ទាំងមើលថែទាំ តែដល់នូវសេចក្តីវិនាស ដោយចបគ្រួ តាំងឡូយមានទ្រព្យជាតិ (ទ្រព្យ) ទីដេកស្នាក់នៅជាដើមក៏មាន, ដល់នូវសេចក្តីវិនាស ដោយកិរិយាចូលស្រែសួនគេផងតាំងឡូយផងក៏មាន ។ សេចក្តីនេះសព្វរឿងរ៉ាវក្បាលគោ ដោយសេចក្តីប្រហែសធ្វេស ហើយហោចណាស់គ្រឿងប្រដាប់ ជាម្ចាស់ទៀតលក់គង្វាល ឬត្រូវពាក្យប្រទេចផ្តាសាដែរ ។ ចំណែកខាងនិរាសសាងឡូយ ដល់ជាទុស្សផលឡើងដោយអំណាចនៃសេចក្តីប្រហែសធ្វេស គ្មានចក្ខុដែលមិនក្រឡេកទៅមើល

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

ង ឲ្យកើតម្រើកបាកសាសនាបាន, ព្រោះហេតុនោះ បានជាព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា សេចក្តីប្រហែសធ្វេសជាមន្ទិលនៃអ្នករក្សា គឺថាសេចក្តីប្រហែសធ្វេសនោះ នាំសេចក្តីវិនាសមកឲ្យដល់អ្នករក្សា ។

១៨៥- គាថាកងនិទានអញ្ញតរកុលបុត្ត

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រទី ២៤)

មលិត្ថិយា ទុច្ចរិតំ មច្ឆេរំ ទទតោ មលំ
មលា វេ បាបកា ធម្មា អស្មឹ លោកេ បរម្ហិ ច
តតោ មលា មលតរំ អវិជ្ជា បរមំ មលំ
ឯតំ មលំ បហន្ត្វាន និម្មលា ហោថ ភិក្ខវោ ។

ប្រែថា : ការប្រព្រឹត្តអាក្រក់ ជាមន្ទិលរបស់ស្ត្រី, សេចក្តីកំណាញ់ ជាមន្ទិលរបស់អ្នកឲ្យ, ធម៌អាក្រក់ទាំងឡាយ ជាមន្ទិលក្នុងលោកនេះ និងលោកខាងមុខពិត, ធម្មជាតជាមន្ទិលដ៏លើសលប់ជាងមន្ទិលទាំងនោះ គឺអវិជ្ជាជាមន្ទិលដ៏ក្រៃលែង, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយចូរលះមន្ទិលនេះចេញ ចូរកុំជាអ្នកមានមន្ទិលឡើយ ។

អធិប្បាយថា : កិរិយាប្រព្រឹត្តអាក្រក់ គឺកិរិយាប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្តស្វាមី ទៅធ្វើសេចក្តីអនាចារនឹងបុរសដទៃ ៗ ពិតណាស់ ស្វាមីរមែងបណ្តេញនូវស្ត្រីប្រព្រឹត្តអាក្រក់បែបនេះ ចេញអំពីផ្ទះក៏បាន, បើស្ត្រីនោះទៅកាន់សំណាក់

មាតាបិតា, ចាត់ការមែនបណ្ដេញស្ត្រីពោះថា "ហានឯងជាស្ត្រីមិនគោ-
រពត្រកូល (ម្ដាយឪពុកខាងគន់ឲ្យពុកក្ដាយ), បើមិនចង់ឃើញហានឯងទេ"
ដូច្នេះក៏មាន, ស្ត្រីនោះក៏ជាមនុស្សឥតនាថា ដល់នូវសេចក្ដីទុក្ខ, ព្រោះ
ហេតុនោះបានជាព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា កិរិយាប្រព្រឹត្តអាក្រក់
ជាមន្ទិលនៃស្ត្រី ។

បុគ្គលណា គិតថា "កាលបើស្រែនេះ បានផលបរិបូណ៌, អាត្មាអញ
នឹងឲ្យវស្សលាភភត្តជាដើម" ដូច្នេះ, កាលបើប្រស់ស្រូវនឹងសម្រេចហើយ,
សេចក្ដីកំណាញ់កើតឡើងឃាត់ចាត់ចិត្ត ឲ្យក្រញូវទៅវិញ ៗ កាលបើ
បានចិត្តមិនលះកាលសំឡេងដោយអំណាចនៃសេចក្ដីកំណាញ់, បុគ្គលនោះ
ក៏បាននូវសម្បត្តិ ៣ គឺសម្បត្តិមនុស្ស សម្បត្តិទេព្វ សម្បត្តិព្រះ
និព្វានទៅ ។ ព្រោះហេតុនោះ បានជាព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា
សេចក្ដីកំណាញ់ ជាមន្ទិលរបស់អ្នកឲ្យ ។

ធម៌អាក្រក់ទាំងឡាយ គឺអកុសលធម៌ បានដល់ទុច្ចរិត ដែលកើតអំពី
លោភមូល ទោសមូល មោហមូល ជាមន្ទិលយ៉ាងខ្លាំងណាស់ ទាំងក្នុង
ឥធលោកនិងក្នុងបរលោក, គឺនៅក្នុងលោកនេះ អកុសលធម៌នាំហេតុ
ឲ្យមិនទុក្ខទោសផ្សេងៗ កើតឡើង, ដល់ទៅបរលោកក៏អកុសលធម៌នោះ
នាំឲ្យទៅកើតក្នុងអបាយភូមិទៀតផង ។ ព្រោះហេតុនោះ បានជាព្រះ

មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ធម៌អាក្រក់ទាំងឡាយជាមន្ទិលក្នុងលោកនេះ និងលោកខាងមុខពិត ។

កិរិយាប្រព្រឹត្តអាក្រក់ក្តី សេចក្តីកំណាញ់ក្តី ធម៌អាក្រក់ទាំងឡាយក្តី ជាមន្ទិលមែនពិតហើយ, ប៉ុន្តែនៅមានធម្មជាតិដែលជាមន្ទិលក្រៃលែងជាងនោះទៅទៀត គឺអវិជ្ជា ។ អវិជ្ជាគឺកិរិយាមិនដឹងក្នុងវត្ថុ ៨ ប្រការ ជាមន្ទិលក្រៃលែង ជាងមន្ទិលទាំងនោះទៅទៀត ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយចូរលះបង់នូវមន្ទិលគឺអវិជ្ជានេះ ចូរជាអ្នកមិនមានមន្ទិល ។

១៨៦_ គាថាក្នុងនិទានចូឡសារីភិក្ខុ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៨, ទំព័រទី៤៦)

សុជីវំ អហិរិកេន កាកសូរេន ធំសិនា
បក្ខន្ទិនា បគព្ភេន សង្កិលិដ្ឋេន ជីវិតំ ។
ហិរីមតា ច ទុជ្ជីវំ និច្ចំ សុចិគវេសិនា
អលីនេនាប្បគព្ភេន សុទ្ធាជីវេន បស្សតា ។

ប្រែថា : បុគ្គលអ្នកមិនមានសេចក្តីអៀនខ្មាស ក្លៀវក្លាដូចក្អែក កំចាត់បង់គុណរបស់អ្នកដទៃ ជាអ្នកឈ្លោះប្រកែក (សកម្ម) ជាអ្នកព្រហើនព្រហើយ ជាមនុស្សសៅហ្មង (ក្លួន) រស់នៅងាយ ។ ចំណែកបុគ្គល អ្នកមានសេចក្តីអៀនខ្មាស ស្វែងរកតែគុណជាទីស្អាត មិនរួញរា មិនព្រហើនព្រហើយ

រស់នៅដោយកម្មដ៏សៅហ្មង អ្នកឃើញ (នូវការចិញ្ចឹមជីវិត) រស់នៅលំបាក ។

អធិប្បាយថា : បុគ្គលអ្នកមិនមានសេចក្ដីអៀនខ្មាស គឺភិក្ខុអ្នកដាច់ហិរិនិងឱត្តប្បៈហើយ; ដូចជាភិក្ខុមានសភាពយ៉ាងនេះ រមែងហៅនូវស្ត្រីមិនមែនជាមាតាសោះថា "មាតានៃអាត្មាអញ" នូវបុរសទាំងឡាយមិនមែនបិតាសោះថា "បិតានៃអាត្មាអញ" ដោយខំរិះរកជួបប្រះជាដើម ហើយតាំងនៅក្នុងអនេសនា ២១ប្រការ គឺចិញ្ចឹមជីវិតបានដោយងាយ ៗ ដែលហៅថាក្លៀវក្លាដូចសត្វក្អែក គឺប្រហែលគ្នានឹងក្អែកដ៏ក្លៀវក្លា; ដូចជាក្អែកដ៏ក្លៀវក្លាចង់ទទក់យកវត្ថុទាំងឡាយមានបាយបបរជាដើម ក្នុងផ្ទះនៃត្រកូលទាំងឡាយ គឺចុះនៅក្នុងទីកៀរជញ្ជាំងជាដើម បើដឹងថាគេឃើញខ្លួន, ក៏ធ្វើដូចជាឥតសម្លឹងមើលក្បាលសោះ ឬក៏ធ្វើដូចជាមានចិត្តបញ្ជូនទៅកាន់អារម្មណ៍ដទៃ ឬក៏ធ្វើដូចជាដេកលក់, លុះកំណត់ឃើញសេចក្ដីប្រហែសធ្វេសនៃមនុស្សទាំងឡាយ ក៏ធ្លាក់ចុះភ្លាម, កាលដែលមនុស្សទាំងឡាយ កំពុងស្រែកថាស៊ូ! ស៊ូ! ក៏ចឹកពេញចំពុះយកចេញពីភាជន៍ហើរទៅ មានឧបមាដូចម្ដេចមិញ; ឯបុគ្គលគឺភិក្ខុអ្នកមិនមានសេចក្ដីអៀនខ្មាស ចូលទៅកាន់ស្រុកជាមួយនឹងភិក្ខុទាំងឡាយ រមែងកំណត់នូវទីដែលមានបបរនិងបាយជាដើម (ក្នុងជាមុខស្រុក) ។ ភិក្ខុទាំងឡាយឯទៀតត្រាច់ទៅដើម្បីបិណ្ឌបាតនៃនិងទទួលយកល្មមតែមួយចំណែក ត្រឡប់ទៅកាន់អាសនសាលា

ពិចារណាឲ្យបច្ចវេក្ខណៈ ហេតុបច្ច័យ ធ្វើឲ្យកតញ្ញូចិត្តទៅក្នុងដ្ឋាន ស្វាធ្យាយ (សូត្រធម៌) ហើយបោសសំអាតឲ្យអាសនសាលា ។ ឯភិក្ខុអ្នកមិនមានសេចក្ដីអៀនខ្មាសនេះឥតធ្វើអ្វីសោះ ព្រោះតែត្រាច់ទៅកាន់ស្រុក, កាលបើភិក្ខុទាំងឡាយឃើញប្រាប់គ្នាថា "ហ៎ ! អ្នកទាំងឡាយមើលភិក្ខុនេះ" ក៏ធ្វើហាក់ដូចជាឥតឃើញឥតឮ ឬក៏ធ្វើដូចជាមានចិត្តបញ្ជូនទៅកាន់អារម្មណ៍ដទៃ ហើយក៏ត្រឡប់មកធ្វើហាក់ដូចជាដោះកណ្ដុមចីវរ ធ្វើហាក់ដូចជាកន្ត្រាញចីពរបណ្ដើរ និយាយប្រាប់គេបណ្ដើរថា "ខ្ញុំមានការឯណេះ" ហើយក៏ក្រោកដើរចូលទៅកាន់ស្រុក, បណ្ដាផ្ទះទាំងឡាយដែលខ្លួនកំណត់ទុកពីព្រឹក, ក៏ចូលទៅកាន់ផ្ទះណាមួយ, គោះបើមនុស្សគេនៅផ្ទះ បិទសន្លឹះទ្វារបន្តិច ហើយអង្គុយនៅក្រពង់កន្លែងញញើតណាក៏ដោយ ភិក្ខុនោះបើកសន្លឹះទ្វារដោយដៃខ្លួន ។ មនុស្សទាំងឡាយគោះបើមិនចង់សោះ ប៉ុន្តែបានឃើញភិក្ខុនោះហើយ ក៏ក្រោកអង្គុយលើអាសនា ឲ្យភិក្ខុតាមមានតាមបាន ។ ភិក្ខុនោះ ឆាន់ពាល់ខ្អែត ហើយដាក់បោកវត្ថុដែលសល់ពីឆាន់ក្នុងបាត្រ ចៀសចេញទៅ ។ ភិក្ខុនេះ ឈ្មោះថាក្អៀវក្អាដូចជាក្អែក មានទេសមេឃស្រទំនេះឯង ។ ភិក្ខុមិនមានសេចក្ដីអៀនខ្មាសមានសភាពដូច្នោះ ចិញ្ចឹមជីវិតបានដោយងាយ ។

ដែលហៅថា ក្លាហានដូចក្អែក ដីភិក្ខុដែល, កាលបើផងវាង.

ឲ្យគេនិយាយថា "ព្រះថេរៈឈ្មោះនេះលោកជាអ្នកប្រាជ្ញតិច" ដូច្នេះជាដើម, ក៏ចាត់ចែងនូវគុណនៃអ្នកដទៃដោយពាក្យថា "ព្រះយើងនេះជាអ្នកប្រាជ្ញតិចទេឬអី" ដូច្នេះជាដើម ។ ពិតណាស់ មនុស្សទាំងឡាយបានឮពាក្យភិក្ខុមានសភាពដូច្នេះហើយរមែងសង្កាត់ថា "ភិក្ខុនេះប្រកបដោយសប្បុរិសគុណពិតៗ" ហើយក៏រមែងសម្គាល់នូវភិក្ខុដែលគួរឲ្យ នឹងប្រុងប្រៀបទេយ្យទានដើម្បីឲ្យដល់ភិក្ខុនេះ ៗ ចំណែកខាងភិក្ខុនោះ តាំងពីនោះទៅ មិនអាចដើម្បីញុំាងចិត្តនៃពួកភិក្ខុទាំងឡាយឲ្យអត់ទ្រាំបានក៏សាបសូន្យចាកលាភនោះទៅ ៗ បុគ្គលអ្នកកំចាត់បង់គុណគេ រមែងញុំាងលាភរបស់ខ្លួនផង របស់អ្នកដទៃផង ឲ្យវិនាសទៅយ៉ាងនេះឯង ៗ

ដែលហៅថា អ្នកឈ្នះពាន គឺភិក្ខុដែលប្រព្រឹត្តកិរិយាបះញញុះចង់បានឈ្មោះ សំដែងកិច្ចការទាំងឡាយរបស់ជនទាំងឡាយដទៃ ថាជាកិច្ចការរបស់ខ្លួន ៗ កាលដែលភិក្ខុទាំងឡាយធ្វើចេតិយដ្ឋានវត្តជាដើម ពីព្រលឹម ហើយអង្គុយចាំ ដោយកម្មដ្ឋានមនសិការៈ ហើយក្រោកឡើង ចូលទៅកាន់ស្រុកដើម្បីបិណ្ឌបាត, ភិក្ខុនោះប្រដាប់អត្តភាពដោយការគ្រងសំពត់កាសាវពស្ត្រលំលៀកជាដើម ហើយធ្វើហាក់ដូចជាបោសប្រាស បានពីរបីអំបោសក្នុងទីមុខរោងកាន់ក្លោងទ្វារ ៈ មនុស្សទាំងឡាយគិតថា "យើងទាំងឡាយខំថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយ និងបូជាផ្កា" ហើយ

មក បានឃើញភិក្ខុនោះ ក៏និយាយថា "វិហារនេះ គឺភិក្ខុនេះបោសប្រាស, អ្នកកុំឲ្យយកភិក្ខុនេះឡើយ" ហើយក៏មិនស្គាល់ខ្លួននៃដែលគួរឲ្យដល់ភិក្ខុនោះ ។ ភិក្ខុឈ្មោះខាងបញ្ចេញនូវខាងសភាពយ៉ាងនេះ រមែងរស់នៅដោយងាយ ។

ដែលហៅថា អ្នកឃើសយួន គឺភិក្ខុអ្នកប្រើសយួន ប្រកបដោយកិរិយាកានដោយកាយជាដើម គឺដាមនុស្សព្រហើនដោយកាយ មិនបន្ទន់បន្ទាបកាយ, ព្រហើនដោយវាចាមិនប្រើសំដីស្រទន់ស្រទាប, ព្រហើនដោយចិត្ត មិនប្រើគំនិតឲ្យស្របនឹងបាសព្រឹទ្ធាចារ្យ, ធ្វើកាយវាចាចិត្តឲ្យគេឃើញជាខ្លួនជាមនុស្សឯកមួយដែរ ។ បុគ្គលចិញ្ចឹមជីវិតដោយកិរិយាយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថាជីវិតសៅហ្មង, ជីវិតនោះ ជាជីវិតកាក្រក់ ជាជីវិតបាបតម្រេកមែនពិត ។

ចំណែកខាងបុគ្គលអ្នកមានសេចក្តីអៀនខ្មាស គឺបុគ្គលអ្នកបរិសុទ្ធដោយហិរិឱត្តប្បៈ ចិញ្ចឹមជីវិតដោយលំបាក ។ ព្រោះថាបុគ្គលអ្នកមានសេចក្តីអៀនខ្មាសនោះ មិនហៅមនដែលមិនមែនជាមាតាជាដើម ជាមាតាជាបុត្រជាប្អូនជាដើមឡើយ; លោកគ្មានបច្ច័យពាក្យមិនប្រកបដោយធម៌ ដូចលាមក, លោកតែងវៀរចាកដោយធម៌ដ៏ត្រឹមត្រូវ, លោកតែងត្រាច់ទៅកាន់ប្រកបដោយបញ្ញា ចិញ្ចឹមជីវិត ជាជីវិតសៅហ្មង

ដោយឃល់ធ្លាក ៗ បុគ្គលនេះជាអ្នកស្មើនឹងកន្ទេលកាយកម្មជាដើមដ៏ស្អាត ជាអ្នកលះលោភៈ ហេតុហេតុនឹងការចិញ្ចឹមជីវិតឡើយ, ជាអ្នកឃើសឃើង. មានការយកចិត្តសង្កេតមើលនូវនាទីរបស់ខ្លួន ចិញ្ចឹមដោយការហេតុបរិសុទ្ធ អ្នកឃើញច្បាស់នូវការចិញ្ចឹមជីវិតដោយការយ៉ាសុទ្ធនោះជាមានខ្លឹមសារ ៗ បុគ្គលមានសភាពយ៉ាងនេះ ចិញ្ចឹមជីវិតយល់ធ្លាក សៅនៅដោយកម្រ ៗ

១៨៧- គាថាក្នុងនិទានបញ្ចឧបាសក

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៨, ទំព័រ ៣១)

យោ បាណមតិបាតេតិ មុសាវាទញ្ច ភាសតិ
លោកេ អទិន្នំ អាទិយតិ បរទារញ្ច គច្ឆតិ
សុរាមេរយបានញ្ច យោ នរោ អនុយុញ្ជតិ
ឥធេវមេសោ លោកស្មឹ មូលំ ខនតិ អត្តនោ ។
ឯវំ ភោ បុរិស ជានាហិ បាបធម្មា អសញ្ញតា
មា តំ លោភោ អធម្មោ ច ចិរំ ទុក្ខាយ រន្ធយុំ ។

ប្រែថា: ជនណាសម្លាប់សត្វក្តី និយាយពាក្យកុហកក្តី កាន់យកវត្ថុដែលគេមិនបានឲ្យក្នុងលោកនេះក្តី សេពប្រពន្ធអ្នកដទៃក្តី មួយទៀត ជនណាតាំងចិត្តប្រកបនូវសុរាមេរ័យក្តី, ជននោះឈ្មោះថាគាស់រំលើងឫសគល់

របស់ខ្លួនក្នុងលោកនេះដោយពិត ។ ម្នាលបុរសដ៏ចំរើន អ្នកចូរដឹងយ៉ាងនេះថា "ជនទាំងឡាយ អ្នកមិនសង្រួម ឈ្មោះថាមានធម៌លាមក" លោភៈនិងសភាពមិនមែនធម៌គឺទោសៈ ចូរកុំបៀតបៀនអ្នក ដើម្បីសេចក្តីទុក្ខអស់កាលយូរឡើយ ។

អធិប្បាយថា : បទព្រះគាថានេះ ព្រះបរមសាស្ដាត្រាស់សំដែងអំពីបុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តធ្វើនូវបញ្ចវេរទាំង ៥ ប្រការ ឬថាប្រព្រឹត្តកន្លងនូវសិក្ខាបទទាំង៥ ដែលតាមធម្មតាឮជាប់កប់រៀងគ្នាថា បាណាតិបាត, អទិន្នាទាន, កាមេសុមិច្ឆាចារ, មុសាវាទ, សុរាមេរយ, ប៉ុន្តែក្នុងទីនេះព្រះអង្គត្រាស់សំដែងពុំមានរៀបរៀងតាមលំដាប់នេះទេ ព្រោះជាបទគាថាជាពាក្យមានកម្រិត តាមអំណាចឆន្ទ ។ សេចក្តីអធិប្បាយតាមបាលីថា ជនណាសម្លាប់សត្វ គឺបណ្ដាប្រយោគនៃការសម្លាប់ ទាំង ៦ យ៉ាង[1] មានសាហត្ថិកប្បយោគជាដើម បុគ្គលផ្ដាច់បង់នូវជីវិតិន្ទ្រិយ នៃមនុស្សឬសត្វដទៃ ដោយប្រយោគសូម្បីតែមួយ នោះឈ្មោះថាសម្លាប់សត្វ (ធ្វើបាណាតិបាត) ។

ជនណាកាន់យកនូវវត្ថុដែលគេមិនបានឲ្យក្នុងលោក គឺបណ្ដាអវហារ (ប្រភេទនៃការលួច) ទាំង ២៥ ប្រការ[2] ជនណា[illegible]កាន់យក

(១) ចូរមើលសៀវភៅប្រស្នាវិន័យភាគទី ១ ។ (២) ដើម្បីដឹង[illegible] អវហារទាំង២៥ ប្រការ គួរមើលសៀវភៅប្រស្នាវិន័យ ភាគទី ១ ត្រង់សិក្ខាបទទី២ [illegible] ។

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

នូវវត្ថុដែលអ្នកដទៃហួងហែងរក្សាទុក យកដោយអាការលួចណាមួយ នោះឈ្មោះជាលួច (ដាច់សីលអទិន្នាទាន) ។

ជនណាសេពប្រពន្ធរបស់អ្នកដទៃ គឺជនណាប្រព្រឹត្តកន្លងភរិយាទាំង-ឡាយដែលអ្នកដទៃគ្រប់គ្រងរក្សា បានដល់ការប្រព្រឹត្តខុសលើបណ្ដាស្ត្រីដែលជាភរិយាគេ ១០ ពួក[១] , នោះឈ្មោះថាសេពប្រពន្ធរបស់អ្នកដទៃ (ដាច់សីលកាមេសុមិច្ឆាចារ), សូម្បីសេពស្ត្រី ១០ ពួកខាងដើម មានស្ត្រីឈ្មោះធម្មរក្ខិតាជាដើម ក៏ដាច់សីលកាមេសុមិច្ឆាចារដែរ ។

ជនណានិយាយពាក្យកុហក គឺជនណាពោលមុសាវាទ ដោយកាយទ្វារក្តី វចីទ្វារក្តី ជាពាក្យបំផ្លាញប្រយោជន៍នៃជនទាំងឡាយដទៃ, នោះឈ្មោះថា និយាយពាក្យកុហក (ដាច់សីលមុសាវាទ) ។

ជនណាផឹកទឹកសុរាទឹកមេរ័យ គឺជនណាផឹកនូវសុរាទាំង ៥ ប្រការក្តី នូវមេរ័យទាំង ៤ ប្រការក្តី ឯណានិមួយ, នោះឈ្មោះថា ផឹកទឹកសុរាទឹកមេរ័យ (ដាច់សីលសុរាមេរ័យ) ។ ជនដែលប្រព្រឹត្តនូវបញ្ចវេរទាំង៥ ប្រការនេះណាមួយ ក៏ឈ្មោះថាគាស់រំលើងឫសគល់របស់ខ្លួនឯង ។

ចំណែកខាងជនណាដែលផឹកនូវសុរានិងមេរ័យ, បរលោករបស់ជននោះលើកទុកចុះ មិនបាច់និយាយ, ជននោះឯងក្នុងលោកនេះ គាស់នូវ

(១) សូមពិនិត្យមើលសៀវភៅប្រស្នាវិន័យភាគទី ១ ត្រង់សញ្ញាពេសិក្ខាបទទំព័រ ១០០ ។

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

នៅបានដោយទ្រព្យ បងឯណាមានស្រែនិងចម្ការជាដើម ក៏លះបង់មូលធនទាំងនោះ ចែកសុកនិងមេឃអស់ ឈ្មោះថាជីករំលើងឫសគល់របស់ខ្លួន (ក្នុងលោកនេះ) ធ្លាក់ខ្លួនទៅជាមនុស្សអនាថា កំព្រាកទីពឹងគ្មាន ។

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ហៅ បុគ្គលអ្នកធ្វើខ្លួនបញ្ចុះទុស្សីលកម្មថា ម្នាលបុរសដ៏ចំរើន, អ្នកចូរដឹងយ៉ាងនេះថា “ជនណាប្រាសចាកសេចក្តីសង្រួមនៃកាយជាដើម (ប្រព្រឹត្តធ្វើទុស្សីលកម្មណាមួយ), នោះឈ្មោះជាមានធម៌ដ៏លាមក (ដូចគ្នា)” ហេតុដូច្នេះ លោកគួរ ទោសៈដែលជាអធម្មិកៈ កុំបៀតបៀន កុំញាំញីនូវអ្នក ដើម្បីសេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយមានទុក្ខក្នុងនរកជាដើម អស់កាលដ៏យូរទៀយ ។

១៨៨– គាថាក្នុងនិទានតិស្សទហរ

(ធម្មបទដ្ឋកថាភាគទី ៣, ទំព័រទី៣៦)

ទទាតិ វេ យថាសទ្ធំ   យថាបសាទនំ ជនោ
តត្ថ យោ មង្កុតោ ហោតិ   បរេសំ បានភោជនេ
ន សោ ទិវា វា រត្តិំ វា   សមាធិំ អធិគច្ឆតិ ។
យស្ស ចេតំ សមុច្ឆិន្នំ   មូលឃច្ចំ សមូហតំ
ស វេ ទិវា វា រត្តិំ វា   សមាធិំ អធិគច្ឆតិ ។

ប្រែថា : ជនរមែងឲ្យតាមសទ្ធា តាមសេចក្តីជ្រះថ្លា, ក្នុងការណា ជាអ្នក

ការអាន ក៏ទាំងក្នុងភោជនទានរបស់ជនទាំងឡាយដទៃ, ភិក្ខុនោះរមែងមិនបានសមាធិចិត្ត ទាំងក្នុងវេលាថ្ងៃ ទាំងក្នុងវេលាយប់ឡើយ, លុះតែសេចក្តីអាក់អន់នោះ បុគ្គលណាបានផ្តាច់ផ្តិលហើយ ធ្វើឲ្យមានឫសគល់ដាច់ហើយ ដកឡើងហើយ, បុគ្គលនោះឯង រមែងនឹងបានសមាធិចិត្ត ទាំងក្នុងវេលាថ្ងៃ ទាំងក្នុងវេលាយប់ ។

អធិប្បាយថា : ជនអ្នកឲ្យ កាលឲ្យវត្ថុក្តីណាមួយ ទោះបីសៅហ្មង ថ្លៃថ្លា រមែងឲ្យតាមសទ្ធា គឺសមគួរដល់សទ្ធារបស់ខ្លួន, រមែងឲ្យតាមសេចក្តីជ្រះថ្លា គឺជនណាជ្រះថ្លាចំពោះភិក្ខុ សេចក្តីជ្រះថ្លារបស់គេកើតឡើងចំពោះលោកណា, គេឲ្យដល់លោកនោះ តាមសេចក្តីជ្រះថ្លា គឺសមគួរដល់សេចក្តីជ្រះថ្លារបស់ខ្លួន ។ ភិក្ខុណាធ្វើសេចក្តីអាក់អន់ ចំពោះទានដែលជនដទៃឲ្យនោះថា "គាត់អញបានវត្ថុតិច គាត់អញបានវត្ថុសៅហ្មង" ដូច្នេះ, ភិក្ខុនោះ ទោះបីក្នុងវេលាយប់ក្តី ទោះបីក្នុងវេលាថ្ងៃក្តី ក៏មិនបាននូវសមាធិចិត្ត ដោយអំណាចនៃឧបចារសមាធិនឹងអប្បនាសមាធិផង ដោយគុណចាំងមគ្គនិងផលផង ។ លុះតែអកុសលនៃសេចក្តីអាក់អន់នុះ ភិក្ខុណាផ្តិលផ្តាច់ហើយ ធ្វើឲ្យមានឫសគល់ដាច់ហើយ ដកឡើងហើយ ដោយអរហត្តមគ្គញាណ, ភិក្ខុនោះ បាននូវសមាធិចិត្ត តាមប្រការដែលបានពោលហើយ ។

១៨៩– គាថាក្នុងនិទានបញ្ចឧបាសក

(ធម្មបទដ្ឋកថាភាគទី ៧, ទំព័រទី ៤១)

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

នត្ថិ រាគសមោ អគ្គិ   នត្ថិ ទោសសមោ គហោ
នត្ថិ មោហសមំ ជាលំ   នត្ថិ តណ្ហាសមា នទី ។

ប្រែថា ៖ ភ្លើងស្មើដោយរាគៈមិនមាន, ការចាប់ស្មើដោយទោសៈមិនមាន; បណ្តាញស្មើដោយមោហៈមិនមាន, ស្ទឹងស្មើដោយតណ្ហាមិនមាន ។

អធិប្បាយថា ៖ ធម្មតាភ្លើងឥតមានភ្លើងណាស្មើដោយរាគៈ ដែលមិនបញ្ចេញនូវគ្រឿងមួយមានផ្សែងជាដើម គ្រាន់តែតាំងឡើងខាងក្នុងហើយ អាចដុតឲ្យវិនាសបាននោះឡើយ ។

យក្សក្តី ពស់ថ្លាន់ក្តី ក្រពើក្តីជាដើម ដែលចាប់ឬរឹតគោះទាញយកនូវបុគ្គលណាមួយ ក៏អាចចាប់បានតែក្នុងអត្តភាពមួយប៉ុណ្ណោះ ។ ចំណែកខាងទោសៈ អាចចាប់នូវបុគ្គលទាំងពួងបានជាដាច់ខាត ឥតមានកំណត់ជាតិកំណើតឡើយ, ព្រោះហេតុនោះបានជាព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ធម្មតាការចាប់ស្មើដោយទោសៈ មិនមានឡើយ ។

ធម្មតាសំណាញ់ ឥតមានសំណាញ់ជុំណា ដែលចាក់ស្រះរួបរិត ស្មើដោយមោហៈឡើយ គឺមោហៈជាសំណាញ់យ៉ាងវិសេសអាចចាក់ស្រះរួបរិតធ្វើឲ្យឯងនឹកផ្លូវត្រូវមិនឃើញ ជាងសំណាញ់ធម្មតា ។

ស្ទឹងធម្មតាមានស្ទឹងគង្គាជាដើមមានកាលពេញក៏មាន, មានកាលស្រកខ្វះក៏មាន, មានកាលរីងស្ងួតក៏មាន ។ ឯតណ្ហាឥតមានកាលពេញ

ឥតមានកាលរីងស្ងួតឡើយ, មានតែកាលខ្វះគន្លះជានិច្ច; ព្រោះហេតុនោះ បានជាទ្រង់សំដែងថា ធម្មតាស្ទឹងដែលបំពេញមិនពេញ ដូចគ្នាតណ្ហា មិនមានឡើយ ។

១៩០- គាថាក្នុងនិទានរឿងមេណ្ឌកសេដ្ឋី

— (ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រទី ៥៨)

សុទស្សំ វជ្ជមញ្ញេសំ អត្តនោ បន ទុទ្ទសំ
បរេសំ ហិ សោ វជ្ជានិ ឱបុនាតិ យថា ភុសំ
អត្តនោ បន ឆាទេតិ កលឹវ កិតវា សឋោ ។

ប្រែថា: ទោសរបស់ពួកជនដទៃ គេឃើញងាយណាស់. ចំណែកទោសរបស់ខ្លួន គេឃើញដោយកម្រ, ព្រោះហេតុនេះ បានជាបុគ្គលនោះតែងរោយទោសទាំងឡាយ របស់ពួកជនដទៃ ដូចបុគ្គលរោយអង្កាម ដូច្នោះ, តែថា រមែងបិទបាំងទោសរបស់ខ្លួនទុក ដូចព្រានបក្សីបិទបាំងអត្តភាពដោយវត្ថុសម្រាប់បិទបាំង (មានមែកឈើជាដើម) ដូច្នោះ ។

អធិប្បាយថា : ទោសនៃជនដទៃ សូម្បីបន្តិចដែលកំបាំងក្តីហើយ ខ្លួនតែងឃើញដោយងាយ, ចំណែកខាងទោសរបស់ខ្លួន ទោះបីធំយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ខ្លួនឃើញដោយកម្រ, ព្រោះហេតុនោះបានជា បុគ្គលនោះ រមែងរោយទោសជនទាំងឡាយដទៃ ក្នុងទីទាំងឡាយមានកណ្តាលជំនុំ

សម្ពោធដើម ដូចជាបុគ្គលកាសបំបែកនៅក្នុងទីទួលរំភាយអង្កាមដូច្នោះ, ប៉ុន្តែ គ្រប់ទោសរបស់ខ្លួន គ្រឡប់ជាខ្លួនបិទបាំងទៅវិញ ដូចជាព្រានសត្វ ស្ទាប់បាំងសត្វស្លាបចាំងខ្សាយសង្កាត់ គឺបិទបាំងអត្តភាពដោយគ្រឿង សម្រាប់បិទបាំងនាទមែកៈឈើជាដើមយ៉ាងណាមិញ, បុគ្គលអ្នកឃើញ ទោសគេ រមែងបិទបាំងទោសរបស់ខ្លួនយ៉ាងនេះឯង ។

១៩១- គាថាក្នុងនិទានឧជ្ឈានសញ្ញីត្ថេរ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រ ៦០)

បរវជ្ជានុបស្សិស្ស និច្ចំ ឧជ្ឈានសញ្ញិនោ
អាសវា តស្ស វឌ្ឍន្តិ អារា សោ អាសវក្ខយា ។

ប្រែថា: អាសវៈទាំងឡាយ នៃបុគ្គលអ្នកមានកិរិយាឃើញរឿយៗ នូវទោសនៃជនដទៃជាប្រក្រតី អ្នកមានកិរិយាសម្គាល់នូវហេតុដើម្បីពោលទោសជាប្រក្រតីជានិច្ចនោះ រមែងចំរើនឡើង, បុគ្គលនោះ ឆ្ងាយអំពីកិរិយាអស់ទៅនៃអាសវៈ ។

អធិប្បាយថា: បុគ្គលណា សង្កេតរកទោសនៃបុគ្គលដទៃរឿយៗ ជាប្រក្រតី ឃើញតែទោសអ្នកដទៃសូម្បីតែបន្តិចបន្តួច ក៏យកដូចជាធំដុំណាស់, ជាអ្នកសម្គាល់តែកងការរកហេតុតែរឿង ដើម្បីពោលទោស សូម្បីត្រឹមតែសំលៀកបំពាក់ ដែលគេស្លៀកពាក់ជាដើម ក៏ខ្នះខ្នែង

ពោលគឺថា៖ គេស្ងៀមពាក្យនេះទុកណ្ដាប់យ៉ាងនេះ, គឺជាអ្នកច្រើនដោយការប្រព្រឹត្តលោភ; បណ្ដាគុណធម៌ទាំងឡាយមានឈានជាដើម សូម្បីតែគុណមួយ គឺមិនចម្រើនដល់បុគ្គលនោះដែរ, ចាំងតែអាសវៈទាំងឡាយទើបចម្រើនដោយពិត; បុគ្គលនោះជាអ្នកឆ្ងាយនូវភាពក្ស័យអស់ទៅនៃអាសវៈ ពោលគឺព្រះអរហត្ត គឺជាអ្នកមាននៅក្នុងទីឆ្ងាយអំពីព្រះអរហត្ត ព្រោះហេតុដែលអាសវៈរបស់តែចម្រើនឡើងនោះឯង ។

១៩២- គាថាក្នុងនិទានសុភទ្ទ

(ធម្មបទ៖ ន្នកជាកាតវីត, ទំព័រទី ៦១)

អាកាសេវ បទំ នត្ថិ សមណោ នត្ថិ ពាហិរេ
បបញ្ចាភិរតា បជា និប្បបញ្ចា តថាគតា ។
អាកាសេវ បទំ នត្ថិ សមណោ នត្ថិ ពាហិរេ
សង្ខារា សស្សតា នត្ថិ នត្ថិ ពុទ្ធានមិញ្ជិតំ ។

ប្រែថា៖ ស្នាមជើងក្នុងអាកាសមិនមាន, សមណៈខាងក្រៅមិនមាន, ពួកសត្វត្រេកអរហើយក្នុងធម៌ជាគ្រឿងយឺតយូរ, ព្រះតថាគតទាំងឡាយ មិនមានធម៌ជាគ្រឿងយឺតយូរឡើយ ។ ស្នាមជើងក្នុងអាកាសមិនមាន, សមណៈខាងក្រៅមិនមាន, សង្ខារទាំងឡាយ ជារបស់ទៀងមិនមាន, ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ មិនមានកិលេសជាគ្រឿងញាប់ញ័រ ។

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

អធិប្បាយថា ៖ ព្រះគាថាទាំងពីរនេះ ដែលសុភទ្ទបរិព្វាជកសួរហើយ ទ្រង់ឆ្លើយតបជាលំដាប់ទីងបរិព្វាជកនោះថា ធម្មតា ស្នាមជើងនៃមនុស្សសត្វណាមួយដែលគេគប្បីញាំងផ្លូវឲ្យជឿនច្បាស់ថា យ៉ាងនេះ យ៉ាងនោះ ដោយកំណត់បាននៃស្នាមដែលជិតជាប់ ឬដោយសណ្ឋានទ្រង់ទ្រាយ ឥតមានក្នុងអាកាសនេះទេ ។ ឈ្មោះថាសមណៈ គឺបុគ្គលអ្នកបន្សាត់បង់នូវបាប ជាអ្នកបែរទៅក្នុងមគ្គនិងផល ឥតមានខាងក្រៅសាសនាតថាគតទេ ។ ពពួកសត្វពោលគឺសត្វលោកនេះ ត្រេកអរចំពោះតែក្នុងបបញ្ចធម៌ គឺធម៌ជាគ្រឿងធ្វើដំណើរឲ្យយឺតយូរទាំងឡាយមានតណ្ហាជាដើម ។ ឯព្រះតថាគតទាំងឡាយផុតចាកបបញ្ចធម៌គឺធម៌ជាគ្រឿងធ្វើដំណើរឲ្យយឺតយូរទាំងឡាយមានតណ្ហាជាដើមនោះទេ ព្រោះបបញ្ចធម៌ទាំងពួង ព្រះតថាគតទាំងឡាយ ផ្តិលផ្តាច់ហើយ ទាំងពីរនៅទៀបគល់នៃពោធិព្រឹក្សម្ល៉េះ ។

បញ្ចក្ខន្ធទាំងឡាយ គឺរូប, វេទនា, សញ្ញា, សង្ខារ, វិញ្ញាណ, ឈ្មោះថាសង្ខារ, បណ្តាសង្ខារ គឺបញ្ចក្ខន្ធទាំង ៥ នោះ ឥតមានខន្ធណាមួយទៀងឡើយ គឺរមែងប្រែប្រួលទៅជាធម្មតា ហើយឥតកំណត់វេលាទៀត ។ សត្វទាំងឡាយប្រកាន់ថា "សង្ខារទាំងឡាយទៀង" ព្រោះសត្វទាំងឡាយនោះមានកិលេសជាគ្រឿងញាប់ញ័រទាំងឡាយ គឺ តណ្ហានិងមានះនិងទិដ្ឋិណាមួយ ។ ឯកិលេសជាគ្រឿងញាប់ញ័រនោះ

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

សូម្បីតែមួយកំផែងតាមផលព្រះពុទ្ធទាំងឡាយដែរ ។

(ចប់មលវគ្គវណ្ណនា)

១៩៣ – គាថាក្នុងនិទានវិនិច្ឆយមហាមត្ត

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រទី ៦៧)

ន តេន ហោតិ ធម្មដ្ឋោ យេនត្ថំ សហសា នយេ
យោ ច អត្ថំ អនត្ថញ្ច ឧភោ និច្ឆេយ្យ បណ្ឌិតោ
អសាហសេន ធម្មេន សមេន នយតី បរេ
ធម្មស្ស គុត្តោ មេធាវី ធម្មដ្ឋោតិ បវុច្ចតិ ។

ប្រែថា : បុគ្គលកាត់សេចក្ដីដោយសាហសិកម្ម ដោយសារហេតុឯណា ឈ្មោះថាជាអ្នកតាំងនៅក្នុងធម៌ ដោយសារហេតុនោះមិនទាន់បានទេ, លុះត្រាតែបុគ្គលណាជាបណ្ឌិត កាត់សេចក្ដីទាំងពីរគឺសេចក្ដីពិតនិងសេចក្ដីមិនពិត រួចនាំជនទាំងឡាយដទៃដោយមិនមែនសាហសិកម្ម ដោយសារធម៌ តាមសមគួរ (ដល់ទោស), បុគ្គលនោះទើបឈ្មោះថា មេធាវី (អ្នកមានប្រាជ្ញា) រក្សាធម៌ ទើបហៅថាអ្នកតាំងនៅក្នុងធម៌ ។

អធិប្បាយថា: អ្នកតុលាការណា កាត់សេចក្ដីដោយសាហសិកម្ម (អំពើអយុត្តិធម៌ជាក្រក់) ព្រោះហេតុឯណា, អ្នកតុលាការនោះ ឈ្មោះថា ឋិតនៅក្នុងធម៌ ព្រោះហេតុនោះមិនទាន់បានទេ; គឺថាអ្នកតុលាការណាតាំង

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

បក្ខក្នុងឆន្ទាគតិ ពោលបង្វែរនូវសេចក្តីមិនពិតរបស់ញាតិមិត្រនៃខ្លួន ធ្វើជនដទៃដែលជាម្ចាស់ឲ្យមិនមែនជាម្ចាស់វិញក្តី, បិតនៅក្នុងទោសាគតិពោលសេចក្តីមិនពិតដល់ជនទាំងឡាយអ្នកមានពៀរនឹងខ្លួន ធ្វើជនអ្នកមិនមានពៀរនឹងខ្លួនដែលមិនមែនជាម្ចាស់ឲ្យជាម្ចាស់វិញក្តី, បិតនៅក្នុងមោហាគតិយកសំណូកហើយ ក្នុងកាលវិនិច្ឆ័យ ក៏ធ្វើហាក់ដូចជាមានចិត្តបញ្ជូនទៅកាន់អារម្មណ៍ដទៃ (ឥតយកចិត្តទុកដាក់នឹងសេចក្តីពិត នៃអ្នកដែលមិនឲ្យសំណូក) បែរជាមើលនេះបន្តិចមើលនោះបន្តិច ហើយពោលសេចក្តីមិនពិតកាត់សេចក្តីឲ្យអ្នកដែលឈ្នះថា "អ្នកនេះត្រូវចាញ់" ដូច្នេះវិញក្តី, បិតនៅក្នុងភយាគតិ លើកនូវជំនះឲ្យដល់អ្នកណាមួយដែលជាឥស្សរជន ទោះបីត្រូវដល់នូវបរាជ័យក៏ដោយ យ៉ាងនេះក្តី ដោយអគតិណាមួយ, អ្នកតុលាការនោះ ក៏ឈ្មោះថា អ្នកកាត់សេចក្តីដោយសាហសិកម្មពិត, អ្នកតុលាការនោះមិនឈ្មោះថាបិតនៅក្នុងធម៌ គឺមិនប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ទេ ។ លុះតែអ្នកតុលាការណា ជាអ្នកប្រាជ្ញពិចារណាសេចក្តីទាំងពីរគឺសេចក្តីពិតនឹងសេចក្តីមិនពិត ហើយកាត់សេចក្តី ដោយឥតសាហសិកម្ម (ដោយមិនលុះក្នុងអគតិ) តាមច្បាប់ ធ្វើអ្នកត្រូវឈ្នះឲ្យឈ្នះ ធ្វើអ្នកត្រូវចាញ់ឲ្យចាញ់តាមសមគួរដល់កំហុស; អ្នកតុលាការនោះ ឈ្មោះថាមេធាវី អ្នករក្សាច្បាប់ទើបលោកហៅថាអ្នកបិតនៅក្នុងធម៌ គឺអ្នកប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ ។

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

១៩៥. គាថាក្នុងរឿងឆព្វគ្គិយភិក្ខុ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រ ទី ៦៦)

ន តេន បណ្ឌិតោ ហោតិ យាវតា ពហុ ភាសតិ
ខេមី អវេរី អភយោ បណ្ឌិតោតិ បវុច្ចតិ ។

ប្រែថា: បុគ្គលនិយាយច្រើន ដោយហេតុមានប្រមាណឯណា ឈ្មោះថាបណ្ឌិត ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ក៏មិនមែនបានទេ, លុះត្រាតែបុគ្គលដែលមានសេចក្ដីក្សេម មិនមានពៀរ មិនមានភ័យ ទើបហៅថាបណ្ឌិតបាន ។

អធិប្បាយថា: គ្រប់ប្រទេស អ្នកផងតែងនិយមហៅអ្នកនិយាយច្រើន មានវោហារគ្រោះក្រាយ និយាយមិនចាញ់ ថាជាអ្នកប្រាជ្ញ ។ ប៉ុន្តែព្រះអង្គទ្រង់មិននិយមដូច្នោះឡើយ, បានជាទ្រង់សំដែងថា ជនណានិយាយច្រើន ក្នុងទីតាំងឲ្យមានកណ្ដាលប្រជុំជនជាដើម, ជននោះមិនឈ្មោះថាអ្នកប្រាជ្ញ ដោយហេតុត្រឹមតែនិយាយច្រើនប៉ុណ្ណោះទេ; លុះតែបុគ្គលណាជាអ្នកក្សេមក្សាន្ត មានចិត្តរីករាយខ្លួនឯង មិនមានពៀរ ព្រោះមិនមានបញ្ហាវេរាទាំង៥ប្រការ គឺមិនដែលសម្លាប់សត្វ មិនដែលលួចទ្រព្យគេ មិនដែលប្រព្រឹត្តឈ្លោះពុំគាប់នឹងប្ដីស្រ្តីដទៃ មិនដែលនិយាយកុហក មិនដែលសេពសុរានិងមេរ័យ ជាមនុស្សឥតមានភ័យ ព្រោះឥតមានកំហុស

ទុក្ខក្នុងលោក ទាំងមហាជនក៏ឥតមានភ័យ ព្រោះអាស្រ័យនឹងបុគ្គលនោះ; បុគ្គលនោះទើបឈ្មោះថា បណ្ឌិត គឺជាអ្នកប្រាជ្ញ ។

១៩៥-គាថាក្នុងនិទានឯកុទានត្ថេរ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រទី ៦៩)

ន តាវតា ធម្មធរោ យាវតា ពហុ ភាសតិ
យោ ច អប្បំបិ សុត្វាន ធម្មំ កាយេន បស្សតិ
ស វេ ធម្មធរោ ហោតិ យោ ធម្មំ នប្បមជ្ជតិ ។

ប្រែថា : បុគ្គលពោលនូវពុទ្ធវចនៈមានប្រមាណច្រើន ដោយហេតុមានប្រមាណឯណា ឈ្មោះថាជាអ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ក៏មិនទាន់បាន, លុះត្រាតែបុគ្គលឯណា ស្ដាប់ពុទ្ធវចនៈ សូម្បីមានប្រមាណតិច ហើយឃើញធម៌ដោយនាមកាយ គឺចិត្តបាន, បុគ្គលនោះទើបឈ្មោះថាជាអ្នកទ្រទ្រង់ធម៌, បុគ្គលឯណាមិនមើលងាយធម៌, បុគ្គលនោះឯងឈ្មោះថាជាអ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ដែរ ។

អធិប្បាយថា: បុគ្គលពោលនូវពុទ្ធវចនៈ មានប្រមាណច្រើន គឺដោយការរៀនក៏ច្រើន ដោយការចាំក៏ច្រើន, ដោយការសំដែងប្រាប់ក៏ច្រើន ក៏មិនទាន់បានឈ្មោះថាអ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ ដោយហេតុប៉ុណ្ណោះនៅឡើយទេ, ប៉ុន្តែគ្រាន់ឈ្មោះថាអ្នករក្សាវង្ស អ្នកតាមប្រវេណីដែរ ។ លុះតែបុគ្គលណា

ស្ដាប់នូវព្រះពុទ្ធវចនៈ សម្បូណ៌ទៅដោយ ហើយជាអ្នកប្រតិបត្តិនូវធម៌ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ព្រោះការស្រាយនូវអត្ថ ហើយកំណត់ដឹងច្បាស់នូវអរិយសច្ចទាំងឡាយ ៤ មានទុក្ខសច្ចជាដើម ដោយនាមកាយ ដឹងច្បាស់ឃើញច្បាស់ផ្លូវចិត្តរបស់ខ្លួន នូវបច្ចុប្បន្ន, បុគ្គលនោះឯងទើបជាអ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ ។ មួយវិញទៀត បុគ្គលណាអ្នកមានព្យាយាមក្រោយៗហើយ តែងទទួលនូវការត្រាស់ដឹងថា “អាត្មាអញនឹងត្រាស់ដឹងថ្ងៃនេះៗ” ជាអ្នកមិនប្រហែសធ្វេសនូវធម៌, បុគ្គលនេះ ក៏ឈ្មោះថាជាអ្នកទ្រទ្រង់ធម៌ដែរ ។

១៩៦- គាថាក្នុងនិទានលកុណ្ឌកភទ្ទិយត្ថេរ

(ធម្មបទដ្ឋកថាភាគទី ៧, ទំព័រទី ៧១)

ន តេន ថេរោ ហោតិ យេនស្ស បលិតំ សិរោ
បរិបក្កោ វយោ តស្ស មោឃជិណ្ណោតិ វុច្ចតិ ។
យម្ហិ សច្ចញ្ច ធម្មោ ច អហឹសា សញ្ញមោ ទមោ
ស វេ វន្តមលោ ធីរោ សោ ថេរោតិ បវុច្ចតិ ។

ប្រែថា៖ បុគ្គលមានក្បាលស្កូវហើយ ដោយហេតុឯណា ឈ្មោះថាជាថេរៈដោយហេតុនោះក៏មិនបានទេ, វ័យៈរបស់បុគ្គលនោះចាស់ជ្រុលហើយ លោកហៅថាចាស់ទទេ ។ លុះត្រាតែសច្ចៈផង លោកុត្តរ-

ធម៌ផង ការមិនបៀតបៀនផង ការសង្រួមផង ការទូន្មានខ្លួនផង មានក្នុងបុគ្គលណា, បុគ្គលនោះឯង ជាអ្នកមានមន្ទិលខ្ជាក់ចោលហើយ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ទើបលោកហៅថា ថេរៈ ។

អធិប្បាយថា:-បុគ្គលជាបព្វជិតដែលចាស់ទុំជាងគេ តែងបានឈ្មោះមួយទៀតថា ថេរៈ ; ប៉ុន្តែបព្វជិតដែលបានឈ្មោះថាថេរៈដូច្នេះ ពុំមែនដោយហេតុត្រឹមតែចាស់មានព្រះកេសស្កូវប៉ុណ្ណោះទេ ; បើវ័យរបស់បព្វ-ជិតនោះ ចាស់ជ្រុលហើយឥតមានគុណធម៌ ក៏លោកហៅថា "ចាស់ទទេ" ដូច្នេះទៅវិញ . ព្រោះមិនមានធម៌ជាគ្រឿងធ្វើខ្លួនឲ្យទៅជាថេរៈ នោះក្នុងខ្លួនសោះ ។ លុះតែបុគ្គលជាបព្វជិតណាមានអរិយសច្ចធម៌ទាំង ៤ប្រការ ព្រោះបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយអាការៈទាំងឡាយ១៦ផង មានលោកុត្ត-រធម៌ ៩ ប្រការ ព្រោះបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយញាណផង មានការមិនបៀតបៀន គឺអប្បមញ្ញាទាំង ៤ ប្រការផង មានសេចក្ដីសង្រួមនូវឥន្ទ្រិយនិងការទូន្មានខ្លួនផង, បុគ្គលនោះឯង ជាអ្នកមានមន្ទិលខ្ជាក់ចោលហើយ គឺជាអ្នកនាំចេញនូវមន្ទិលដោយមគ្គញាណ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញា គឺបរិបូណ៌ដោយប្រាជ្ញាជាគ្រឿងចង់ចាំ ទើបលោកហៅថា "ថេរៈ" ព្រោះប្រកបព្រមដោយធម៌ជាគ្រឿងធ្វើនូវថេរភាពទាំងឡាយនេះ ។

១៩៣– គាថាក្នុងនិទានសម្ពហុលភិក្ខុ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៧, ទំព័រ ៣៤)

ន វាក្ករណមត្តេន វណ្ណបោក្ខរតាយ វា

សាធុរូបោ នរោ ហោតិ ឥស្សុកី មច្ឆរី សឋោ ។

យស្ស ចេតំ សមុច្ឆិន្នំ មូលឃច្ចំ សមូហតំ

ស វន្តទោសោ មេធាវី សាធុរូបោតិ វុច្ចតិ ។

ប្រែថា៖ បុគ្គលមានសេចក្តីឫស្យា មានសេចក្តីកំណាញ់ ជាអ្នកអួតអាង ឈ្មោះថាជាអ្នកមានសភាពដ៏សមគួរ ដោយហេតុត្រឹមតែធ្វើការនិយាយពាក្យ (ល្អ) ឬដោយភាពជាអ្នកមានសម្បុរជាទីគាប់ចិត្ត ក៏មិនបានទេ ។ លុះត្រាតែទោសជាគមានឫស្យាជាដើមនេះ បុគ្គលឯណាបានផ្តាច់ផ្តិលហើយ ធ្វើឲ្យមានឫសគល់ដាច់ហើយ ដកឡើងហើយ, បុគ្គលនោះជាអ្នកមានទោសខ្ជាក់ចោលហើយ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ទើបហៅថាអ្នកមានសភាពដ៏សមគួរ ។

អធិប្បាយថា៖ ជនអ្នកមានចិត្តឫស្យា ប្រណាំងនឹងលាភនៃបុគ្គលទាំងឡាយដទៃជាដើម អ្នកប្រកបព្រមដោយសេចក្តីកំណាញ់ ៥ ប្រការ អ្នកអួតអាងដោយកិរិយាសេពគប់នូវពាក្យពួកនៃជនទុច្ចរិត មិនឈ្មោះថាជាអ្នកមានសភាពដ៏សមគួរ ដោយហេតុត្រឹមតែនិយាយពីរោះ ដ៏មានពាក្យ

ពេចន៍ប្រកបព្រមដោយលក្ខណៈ ឬដោយហេតុត្រឹមតែភាពជាអ្នកមានសម្បុរសរីរៈល្អ ប៉ុណ្ណោះទេ ។ លុះតែទោសជាតទាំងនេះ គឺសេចក្តីឫស្យានិងសេចក្តីកំណាញ់នឹងកិរិយាអួតកាន់ខ្លួន បុគ្គលណា បានផ្តាច់ផ្តិលហើយធ្វើឲ្យមានឫសគល់ដាច់ហើយ ដកឡើងស្រឡះហើយ, បុគ្គលនោះមានទោសៈខ្ជាក់ចេញហើយ ប្រកបព្រមហើយដោយប្រាជ្ញាដែលកើតអំពីទជៈនៃធម៌ ទើបលោកហៅថា "អ្នកមានសភាពជាសមគួរ" ។

១៩៨– គាថាក្នុងនិទានហត្ថក

(ធម្មបទដ្ឋកថាភាគទី ៧, ទំព័រទី [illegible]៦)

ន មុណ្ឌកេន សមណោ អព្វតោ អលិកំ ភណំ
ឥច្ឆាលោភសមាបន្នោ សមណោ កឹ ភវិស្សតិ ។
យោ ច សមេតិ បាបានិ អណុំថូលានិ សព្វសោ
សមិតត្តា ហិ បាបានំ សមណោតិ បវុច្ចតិ ។

ប្រែថា : បុគ្គលឈ្មោះថាជាសមណៈដោយភាពជាអ្នកមានក្បាលក្រឡោលមិនទាន់បានទេ, បុគ្គលអ្នកមិនមានវត្ត ពោលតែពាក្យលេះលោះប្រកបដោយសេចក្តីចង់បាន និងសេចក្តីលោភ ឈ្មោះថាសមណៈដូចម្តេចបាន ។ លុះត្រាតែបុគ្គលណារម្ងាប់បាបទាំងឡាយទាំងតូចទាំងធំ ដោយប្រការទាំងពួងបាន ទើបហៅថា សមណៈ ព្រោះបាបទាំងឡាយ បុគ្គល

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

នោះនោះបានហើយ ។

អធិប្បាយបទ: ពាក្យថា "សមណៈ" ជាឈ្មោះនៃបព្វជិត ព្រោះប្រែថាអ្នក សមណៈប្រែថា អ្នកស្ងប់ដោយ ព្រោះតែការស្ងប់ អាចសីលៈគ្រប់ឆ្លុះ; វិន្ទុព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ត្រាស់ថា បុគ្គលដែលឈ្មោះថាជាសមណៈ មិនមែនដោយហេតុត្រឹមតែក្បាលត្រងោលប៉ុណ្ណោះទេ; បើបុគ្គលដែលព្រាងខាងមើលវត្តនិងធុតង្គ តែមានចិត្តបោះបង់ មិនប្រព្រឹត្តធុតង្គនិងវត្ត ពោលពាក្យកុហក ពិតក្រោកជល់ ប្រកបព្រមដោយសេចក្ដីប្រាថ្នានៅក្នុង-ម្នាក់ពាក់ព្យាយដែលមិនទាន់បានដល់ ប្រកបព្រមដោយសេចក្ដីលោភប្រការអ្នកពាក់ព្យាយដែលបានមកហើយផង, នោះមិនជាសមណៈឡើយប្ដូចបាន ។ ចំណែកបុគ្គលណាទ្រមំបានទ្វេបាបទាំងឡាយ ពោះបង់ចោលមិត្តក្នុងសព្វគ្រប់, បុគ្គលនោះ ទើបគេហៅថា "សមណៈ" ព្រោះបាបទាំងនោះ បុគ្គលនោះបានរម្ងាប់ហើយ ។

២៩៩- គាថាក្នុងនិទានអញ្ញតរព្រាហ្មណ៍

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគ៧, ទំព័រទី ៧៨)

ន តេន ភិក្ខុ សោ ហោតិ   យាវតា ភិក្ខតេ បរេ
វិស្សំ ធម្មំ សមាទាយ   ភិក្ខុ ហោតិ ន តាវតា ។
បុញ្ញញ្ច បាបញ្ច   វាហេត្វា ព្រហ្មចរិយវា

សង្ខាយ លោក ចរតិ ស វេ ភិក្ខូតិ វុច្ចតិ ។

ប្រែថា: បុគ្គលណាដើរសូមជនដទៃឡាយដទៃ ដោយហេតុត្រឹមណា, បុគ្គលនោះឈ្មោះថាជាភិក្ខុ ដោយហេតុត្រឹមណោះក៏មិនទាន់បាននេះ, បុគ្គលសមាទាននូវធម៌ជាពិស ឈ្មោះថាជាភិក្ខុ ដោយហេតុត្រឹមតែការដើរសូមប៉ុណ្ណោះក៏មិនទាន់បានដែរ ។ លុះត្រាតែបុគ្គលណាក្នុងសាសនានេះ បន្សាត់បុណ្យនិងបាបចេញហើយ ជាអ្នកមានការប្រព្រឹត្តដ៏ប្រសើរ ត្រាច់ទៅក្នុងលោកដោយសេចក្តីដឹង, បុគ្គលនោះឯង ទើបហៅថាភិក្ខុ ។

អធិប្បាយថា: ពាក្យថាភិក្ខុ ប្រែថាអ្នកសូម, ប៉ុន្តែមិនជាសាធារណ៍ដល់សូមទាន់ទៀតទេ គឺថាសូមណាក៏ដោយ មានកិច្ចត្រឹមតែដើរសូមគេប៉ុណ្ណោះ ហើយកាន់យកនូវធម៌ដ៏បរដុប មិនកប់សា ឬថាធម៌ជាពិស គឺកាយកម្មជាទុច្ចរិត វចីកម្មជាទុច្ចរិត មនោកម្មជាទុច្ចរិតណាមួយដែលមានក្នុងជាពិស, សូមនោះក៏មិនបានឈ្មោះថាភិក្ខុដែរ ។ លុះតែសមណក្នុងសាសនានេះ គឺបព្វជិតដែលបានទទួលសិក្សា ហើយបន្សាត់បង់នូវបុណ្យនិងបាប ទាំងពីរប្រការនេះ ដោយមគ្គព្រហ្មចារ្យ គឺលោកុត្តរដ៏ប្រសើរ ហើយជាអ្នកប្រព្រឹត្តនូវធម៌ដ៏ប្រសើរនោះ ដឹងនូវធម៌តាំងអស់យ៉ាងនេះថា "ខន្ធទាំងឡាយនេះជាខាងក្នុង ខន្ធទាំងឡាយនេះជាខាងក្រៅ" ហើយត្រាច់ទៅក្នុងលោក ដោយការ

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

នោះទើបលោកហៅថាគុរុ [illegible] ព្រោះការដែលគាត់បានលេសគាត់ [illegible]

[illegible] ដោយញាណ [illegible] នោះ [illegible]

[illegible] ២០០ គាថាក្នុងគម្ពីរធម្មបទ [illegible]

(ធម្មបទដ្ឋកថាភាគទី ៧, ទំព័រទី ៨១)

ន មោនេន មុនី ហោតិ មូឡ្ហរូបោ អវិទ្ទសុ

យោ ច តុលំវ បគ្គយ្ហ វរមាទាយ បណ្ឌិតោ

បាបានិ បរិវជ្ជេតិ ស មុនី តេន សោ មុនិ

យោ មុនាតិ ឧភោ លោកេ មុនិ តេន បវុច្ចតិ ។

ប្រែថា ៖ បុគ្គលមានសេចក្ដីល្ងង់ជាធម្មតា [illegible]

ឈ្មោះជាមុនី ដោយភាពជាអ្នកស្ងៀម [illegible]

តែបុគ្គលណា ជាបណ្ឌិត កាន់យកធម៌ដ៏ប្រសើរ [illegible]

បុគ្គលកាន់ជញ្ជីង ហើយថ្លឹងថ្លែង [illegible] បុគ្គលនោះទើបឈ្មោះថា [illegible]

ការពិតអ្នកស្ងៀមនោះគ្មាន [illegible] បុគ្គលណាដឹងប្រយោជន៍ទាំងពីរក្នុងលោក [illegible]

បុគ្គលនោះហៅថា [illegible]

អធិប្បាយថា ៖ បុគ្គលមិនមែនឈ្មោះជាមុនី ដោយការនៅស្ងៀម ព្រោះ

[illegible]

[illegible] ដែលប្រែថា "ស្ងៀម" [illegible]

ទុច្ចរិតក៏ ដែលស្មើដោយឥតមានការបោះជង ។ បុគ្គលមានសេចក្តីក្រេវក្រោធជាធម្មតា ចិត្តមានការបោះជង ស្មើសភាពយ៉ាងនេះ ចិត្តក្រហាយទុក្ខទោស ឬមិនឈ្មោះថាចោរនេះឃ្មុំទុក្ខទោស គឺជាបុគ្គលមានសភាពស្លូតទាបផង ជាបុគ្គលងងឹតទីផង ។

សេចក្តីឧបមាថា អ្នកថ្លឹង កាន់ជញ្ជីងឡើង, បើគ្រឿងលើស ក៏នាំចេញ, បើខ្វះ ក៏ដាក់ថែម មានឧបមាយ៉ាងណា ; បុគ្គលណា នាំចេញឬបៀតបៀនខ្លួនដូចជាអ្នកថ្លឹងនាំចេញនូវគ្រឿងលើស, បំពេញនូវកុសល ដូចជាអ្នកថ្លឹងដាក់ថែមនូវខ្វះ, កាលបើធ្វើយ៉ាងនេះហើយ ទើបកាន់យកនូវមគ្គផលប្រសើរឧត្តមគោលគឺសីល សមាធិ បញ្ញា វិមុត្តិ វិមុត្តិញាណទស្សនៈ ហើយវៀរស្រឡះនូវបាបទាំងឡាយ ។ បុគ្គលនោះទើបឈ្មោះថា ធុនី ។ ព្រោះមហាគុណ ព្រោះហេតុតែវៀរបង់នូវបាប ព្រោះហេតុតែបំពេញនូវកុសល ព្រោះហេតុតែកាន់យកនូវមគ្គផលប្រសើរនោះឯង ។

មួយវិញទៀត បុគ្គលណា មិនឱ្យប្រយោជន៍ក្នុងលោក គឺមិនឱ្យប្រយោជន៍ទាំងពីរនេះ ក្នុងខាងលោកនេះដោយខ្លួនមានធូរចេះថាដើមថា “ខ្ញុំនឹងឱ្យទានទេ ជាការកូន, ខ្ញុំនឹងឱ្យទានទេ ជាការក្រោយ” ដូចជាបុគ្គលកាលលើកឡើងនូវជញ្ជីងហើយផង ។ បុគ្គលនោះ ទើបលោកហៅថា ធុនី ព្រោះការមិនឱ្យប្រយោជន៍ទាំងពីរនោះឯង ។

២០១ គាថាក្នុងនិទានអរិយពាលិសិក

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រទី ៩៤)

ន តេន អរិយោ ហោតិ យេន បាណានិ ហឹសតិ

អហឹសា សព្វបាណានំ អរិយោតិ បវុច្ចតិ ។

ប្រែថា : បុគ្គលបៀតបៀនសត្វទាំងឡាយ ត្រង់ណា ឈ្មោះថាអរិយៈ ដោយហេតុនោះក៏មិនទាន់បានទេ, បុគ្គលដែលហៅថាអរិយៈ ព្រោះការមិនបៀតបៀនសត្វទាំងពួង ។

អធិប្បាយថា : មនុស្សក្នុងលោកនេះ បើគិតគ្នាដោយមានៈក្អេងខ្លួនអាច ឬថាជាតកូលខ្ពង់ថ្លៃថ្នូរ ។ មនុស្សដែលកើតក្នុងវង្ស ត្រកូលប្រសើរ លោកចាត់ជាអរិយជន ឬអារ្យជន ឬព្រះអរិយៈ ។ ធម៌ដែលធ្វើមនុស្សឲ្យទៅជាអារ្យជន ឬព្រះអរិយៈ ឈ្មោះថាអារ្យធម៌ ដែលសព្វថ្ងៃហៅថា សេចក្ដីស៊ីវិល័យ ។ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់សំដែងថា បុគ្គលដែលបានឈ្មោះថាអរិយៈ មិនមែនដោយហេតុតែការបៀតបៀនខ្លួនសត្វទាំងពួង ដោយដៃជាដើមទេ គឺមិនមែនឈ្មោះថាអរិយជន ព្រោះការប្រើអំណាច ឥទ្ធិពល អានុភាពធំ ដេញកំចាត់ ឬវាយដំច្រវាក់ចាក់កាប់សម្លាប់ ដោយឃោរឃៅព្រៃផ្សៃ ។ ទូទៅនាំគ្នា ទោះបីជាមនុស្ស ឬជាសត្វតិរច្ឆាន ដែលមានអំណាចឥទ្ធិពល អានុភាពតូចនោះទេ ។ លុះត្រាបុគ្គល

ណា ឋិតនៅឆ្ងាយអំពីការបៀតបៀន ព្រោះតែខ្លួនជាអ្នកប្រតិស្ឋាន នៅក្នុងព្រហ្មវិហារធម៌ គឺមេត្តា ករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា, នោះទើបលោកហៅថា អរិយជន ឬព្រះអរិយៈ ។

២០៣– គាថាក្នុងនិទានសម្ពហុលភិក្ខុ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៨, ទំព័រ ៨៤)

ន សីលព្វតមត្តេន   ពាហុសច្ចេន វា បន
អថវា សមាធិលាភេន   វិវិត្តសយនេន វា
ផុសាមិ នេក្ខម្មសុខំ   អបុថុជ្ជនសេវិតំ
ភិក្ខុ វិស្សាសមាបាទិ   អប្បត្តោ អាសវក្ខយំ

ប្រែថា៖ ម្នាលភិក្ខុ ភិក្ខុមិនទាន់ដល់ការអស់អាសវៈទេ កុំគប្បីទុកចិត្ត ដោយហេតុត្រឹមតែសីលនិងវត្ត ឬដោយហេតុការជាអ្នកចេះដឹងច្រើន មួយទៀត ដោយការបាននូវសមាធិ ឬដោយការប្រើប្រាស់ទីស្ងាត់ ឬក៏ដោយក្នុងហេតុតែការប្រុងប្រយ័ត្នថា អាត្មាអញពាល់ត្រូវនូវនេក្ខម្មសុខ ដែលពួកបុថុជ្ជន មិនដែលសេពគប់ប្រកប ដូច្នេះឡើយ។

អធិប្បាយថា៖ សីលជាទីទ្រទ្រង់នូវគុណធម៌ គឺបានបញ្ចៀសក្ដី វត្តដ៏ប្រសើរ និងគន្ថៈក្ដី ពហុស្សុតៈ គឺការចេះដឹងច្រើនក្ដី ការបាននូវសមាធិ គឺការបានមគ្គផលសមាបត្តិក្ដី ការដេកនៅក្នុងទីស្ងាត់ក្ដី ការបាននូវ

នេក្ខម្មសុខ គឺអនាគាមិផលក្តី ជាគុណជាតគាប់ប្រសើរក្រៃលែងណាស់, ប៉ុន្តែព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់សំដែងថា: ម្នាលភិក្ខុ បើភិក្ខុមិនទាន់ដល់ព្រះអរហត្តគឺការអស់អាសវៈទេ, កុំគាល់ទុកចិត្តស្និទ្ធស្នាល ឬសង្ឃឹមថា ភពរបស់អាត្មាអញ ឥឡូវមានតិចតួចស្តួចស្តើងដោយគុណ ត្រឹមតែសីលនឹងវត្ត ឬដោយភាពជាអ្នកចេះដឹងច្រើន ឬដោយការបានសមាធិ ឬដោយការដេកក្នុងទីស្ងាត់ ឬដោយនេក្ខម្មសុខ គឺអនាគាមិផលនោះឡើយ, ព្រោះថាលាមក(អាចម៍) សូម្បីបន្តិចបន្តួច ក៏ស្អុយដែរ យ៉ាងណា, ភពសូម្បីបន្តិចបន្តួច ក៏នាំមកនូវសេចក្តីទុក្ខ យ៉ាងនោះដែរ ។

(ចប់ធម្មដ្ឋវគ្គវណ្ណនា)

២០៣- គាថាក្នុងនិទានបញ្ចសតភិក្ខុ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រទី ៨៤)

មគ្គានដ្ឋង្គិកោ សេដ្ឋោ សច្ចានំ ចតុរោ បទា
វិរាគោ សេដ្ឋោ ធម្មានំ ទិបទានញ្ច ចក្ខុមា
ឯសេវ មគ្គោ នត្ថញ្ញោ ទស្សនស្ស វិសុទ្ធិយា ។
ឯតញ្ហិ តុម្ហេ បដិបជ្ជថ មារស្សេតំ បមោហនំ
ឯតញ្ហិ តុម្ហេ បដិបន្នា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សថ ។
អក្ខាតោ វោ មយា មគ្គោ អញ្ញាយ សល្លសត្តនំ

តុម្ហេហិ កិច្ចំ អាតប្បំ អក្ខាតារោ តថាគតា
បដិបន្នា បមោក្ខន្តិ ឈាយិនោ មារពន្ធនា ។

ប្រែថា ៖ ផ្លូវមានអង្គ៨ប្រសើរជាងផ្លូវទាំងឡាយ, បទ៤គឺអរិយសច្ច ប្រសើរជាងសច្ចៈទាំងឡាយ, វិរាគធម៌ប្រសើរជាងធម៌ទាំងឡាយ, មួយទៀត ព្រះតថាគត ព្រះអង្គមានចក្ខុ ប្រសើរជាងសត្វជើងពីរទាំងឡាយ, ផ្លូវនេះឯងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីបរិសុទ្ធនៃការឃើញ ផ្លូវដទៃមិនមាន ។ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកទាំងឡាយចូរដើរទៅកាន់ផ្លូវនោះ, ផ្លូវនេះជាផ្លូវញ៉ាំងមារឲ្យវង្វេង, បើអ្នកទាំងឡាយដើរទៅកាន់ផ្លូវនេះហើយ នឹងធ្វើនូវទីបំផុតទុក្ខ ។ ផ្លូវនេះតថាគតដឹងច្បាស់នូវធម៌ជាគ្រឿងដកកូនសរ ហើយប្រាប់ដល់អ្នកទាំងឡាយ, សេចក្តីព្យាយាមញ៉ាំងកិលេសឲ្យក្តៅសព្វ អ្នកទាំងឡាយគប្បីធ្វើ, ព្រះតថាគតទាំងឡាយគ្រាន់តែជាអ្នកប្រាប់, ជនទាំងឡាយមានការពិនិត្យ ចុះដើរទៅហើយ នឹងរួចចាកចំណងរបស់មារបាន ។

អធិប្បាយថា ៖ ផ្លូវទាំងឡាយមានផ្លូវជើងជាដើមក្តី ផ្លូវចិត្តទាំងឡាយមានទិដ្ឋិ៦២ក្តី ហេតុនោះ, ផ្លូវប្រកបដោយអង្គ ៨ ដែលហៅថា អដ្ឋង្គិកមគ្គ ជាគ្រឿងធ្វើនូវការលះបង់នូវមិច្ឆាមគ្គទាំងឡាយ ៨ មានមិច្ឆាទិដ្ឋិជាដើម ដោយអង្គទាំងឡាយ ៨ មានសម្មាទិដ្ឋិជាដើម ធ្វើនូវព្រះនិព្វានជាអារម្មណ៍ ជម្រះនូវទុក្ខបរិញ្ញាកិច្ច ទុក្ខសមុទយបហានកិច្ច ទុក្ខនិរោធ-

សច្ឆិករណកិច្ច ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាភាវនាកិច្ច ក្នុងសច្ចៈទាំងឡាយបួន ប្រសើរឧត្តមជាងផ្លូវទាំងឡាយទាំងអស់ ។

វចីសច្ចក្តី សម្មតិសច្ចក្តី ទិដ្ឋិសច្ចក្តី បរមត្ថសច្ចក្តី លើកទុកចុះ, បវរទាំងឡាយ ៤ គឺទុក្ខអរិយសច្ច ១ ទុក្ខសមុទយអរិយសច្ច ១ ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច ១ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ច ១ ដោយសេចក្តីជាបុគ្គលគប្បីកំណត់ដឹងផង ដោយសេចក្តីជាបុគ្គលគប្បីលះបង់ផង ដោយសេចក្តីជាបុគ្គលគប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ផង ដោយសេចក្តីជាបុគ្គលគប្បីចំរើនផង ប្រសើរដោយវិសេស ជាងសច្ចៈទាំងឡាយទាំងអស់ដែលមានទះកាលមាន ដើមនេះ ។

វិរាគៈ គឺព្រះនិព្វានប្រសើរដោយវិសេសជាងធម៌ទាំងអស់ ព្រោះព្រះពុទ្ធដីកាថា "ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ទាំងឡាយ ជាសង្ខតៈក្តី ជាអសង្ខតៈក្តីជាកម្រិត, វិរាគៈ គឺព្រះនិព្វាន ប្រាកដជាប្រសើរលើស ជាងធម៌ទាំងនោះ ។

ព្រះភគវាន មានចក្ខុ ព្រោះព្រះអង្គប្រកបដោយចក្ខុ ៥ យ៉ាង គឺ មំសចក្ខុ ចក្ខុគឺព្រះនេត្រទាំងគូ សម្រាប់ឃើញច្បាស់ ឃើញបានឆ្ងាយ ឃើញបានដោយហោប ១, ទិព្វចក្ខុ ចក្ខុទិព្វសម្រាប់ឃើញពពួកសត្វដែលច្យុតនិងកើតដោយកំលាំងកម្ម ១, បញ្ញាចក្ខុ ចក្ខុគឺប្រាជ្ញាសម្រាប់កំណត-

ណាឃើញនូវហេតុការណ៍ទាំងបួនភាគ ១ ៤, ពុទ្ធចក្ខុ ចក្ខុព្រះពុទ្ធ សម្រាប់ពិចារណានូវឥន្ទ្រិយសត្វទាំងបួន ៤. សមន្តចក្ខុ ចក្ខុដ៏ញ្ញ គឺសព្វញ្ញុតញ្ញាណ សម្រាប់ពិចារណាឃើញនូវញេយ្យធម៌ទាំងពួង ១; ព្រះតថាគតមានចក្ខុយ៉ាងនេះប្រសើរដោយវិសេសជាងសត្វជើងពីរទាំងឡាយមានទេវតានិងមនុស្សជាដើម ។

ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ត្រាស់ថា: ផ្លូវណាដែលតថាគត ជាប្រសើរដោយវិសេស ដើម្បីសេចក្ដីបរិសុទ្ធនៃកិរិយាឃើញនូវមគ្គនិងផល, ផ្លូវនេះឯង ឥតមានផ្លូវដទៃប្រសើរជាងទេ; ព្រោះហេតុនោះ អ្នកទាំងឡាយចូរដើរទៅកាន់ផ្លូវនេះ, ផ្លូវនេះ ពិតជាគ្រឿងបំភាន់នូវមារ ជាគ្រឿងធ្វើឲ្យល្អក់នូវមារ, ពិតណាស់ បើអ្នកទាំងឡាយដើរតាមផ្លូវនេះ នឹងធ្វើនូវទីបំផុតនៃទុក្ខទាំងអស់បាន; ផ្លូវនេះ ដែលតថាគតមិនឮតាមគេជាដើម ព្រោះតថាគតដឹងជាក់ច្បាស់ផ្ទាល់ខ្លួនថា "ផ្លូវនេះជាគ្រឿងកំចាត់បង់គ្រឿងញាំញី ជាគ្រឿងដកចេញនូវសរទាំងឡាយ មានសរគឺរាគៈជាដើម" ដូច្នេះហើយទើបសំដែងប្រាប់; ឥឡូវនេះអ្នកទាំងឡាយត្រូវធ្វើនូវគប្បីសេចក្ដីព្យាយាមចុះក្នុងសម្មប្បធានដើម្បីដឹងច្បាស់នូវផ្លូវនោះ ដែលជាកិច្ចគួរបំពេញជា ជាការដុតកំដៅនូវកិលេសទាំងឡាយចុះ, ព្រោះតថាគតទាំងឡាយគ្រាន់តែជាអ្នកសំដែងប្រាប់ទេ, ព្រោះហេតុនោះ

ជនទាំងឡាយណា ដើរដោយខ្លួនផ្លូវទាំងឡាយនោះ តាមពាក្យដែលតថាគតសំដែងប្រាប់ ហើយជាអ្នកផុតកំលោះខ្លួនកិលេស ដោយឈានទាំងឡាយពីរ, ជនទាំងឡាយនោះ នឹងរួចចាកចំណងនៃមារគោលនឹងវដ្ដៈប្រកបដោយភូមិបី ។

២០៤- គាថាក្នុងនិទានបញ្ចសតភិក្ខុ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រទី ៦២)

សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ យទា បញ្ញាយ បស្សតិ
អថ និព្វិន្ទតិ ទុក្ខេ ឯស មគ្គោ វិសុទ្ធិយា ។
សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ យទា បញ្ញាយ បស្សតិ
អថ និព្វិន្ទតិ ទុក្ខេ ឯស មគ្គោ វិសុទ្ធិយា ។
សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ យទា បញ្ញាយ បស្សតិ
អថ និព្វិន្ទតិ ទុក្ខេ ឯស មគ្គោ វិសុទ្ធិយា ។

ប្រែថា៖ កាលណា បុគ្គលយល់ឃើញ ដោយប្រាជ្ញាថា "សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួងមិនទៀង" ដូច្នេះ, កាលណោះ រមែងនឿយណាយក្នុងសេចក្ដីទុក្ខ, នេះជាផ្លូវនៃសេចក្ដីបរិសុទ្ធ ។ កាលណា បុគ្គលយល់ឃើញដោយប្រាជ្ញាថា "សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួង នាំមកនូវសេចក្ដីទុក្ខ" ដូច្នេះ, កាលណោះ រមែងនឿយណាយក្នុងសេចក្ដីទុក្ខ, នេះជាផ្លូវនៃសេចក្ដី

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

បរិសុទ្ធិ ។ កាលណា បុគ្គលយល់ឃើញដោយប្រាជ្ញាថា "ធម៌ទាំងឡាយទាំងពួងមិនមែនជារបស់ខ្លួន" ដូច្នេះ, កាលណោះ រមែងនឿយណាយក្នុងសេចក្ដីទុក្ខ, នេះជាផ្លូវនៃសេចក្ដីបរិសុទ្ធិ ។

អធិប្បាយថា : ព្រះគាថាទាំង ៣ នេះ ត្រូវហៅដោយឈ្មោះថា "ព្រះត្រៃលក្ខណ៍" ដែលព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់សំដែងដៅចំពោះសាមញ្ញលក្ខណៈ ៣ យ៉ាងគឺ អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា ។

អនិច្ចំ ប្រែថា "សភាពមិនទៀងទាត់, សភាពមិនគង់បំណាំ, សេចក្ដីប្រែប្រួល, ដំណើរផ្លាស់ប្ដូរ" ។ ពាក្យថា សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួង គឺគ្រឿងទាំងអស់ក្នុងលោក ដែលបានកើតឡើងមកហើយក្ដី កំពុងកើតក្ដី នឹងកើតឡើងខាងមុខក្ដី ត្រូវហៅដោយថា បញ្ចក្ខន្ធ ។ បុរសបុគ្គលប្រុសស្រី ពោះបីជាគ្រហស្ថ ឬបព្វជិត ពិនិត្យពិចារណាឃើញដោយវិបស្សនាប្រាជ្ញាថា "ខន្ធទាំងឡាយ ដែលកើតឡើងក្នុងភពទាំងឡាយ មានកាមភពជាដើម ជាសភាពមិនទៀង ព្រោះកិរិយារលត់ទៅវិញក្នុងភពនោះៗ" ដូច្នេះ ក្នុងកាលណា, ក៏នឿយណាយចំពោះសេចក្ដីទុក្ខ ព្រោះការរក្សាខន្ធនេះ ក្នុងកាលណោះ ។ សេចក្ដីនឿយណាយនេះ ជាផ្លូវនៃសេចក្ដីបរិសុទ្ធ សេចក្ដីផូរផង់ ព្រោះជាផ្លូវតម្រង់ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ដែលគ្មានសេចក្ដីមិនទៀង ។

ទុក្ខំ ប្រែថា "ភាពនៃសេចក្ដីលំបាក, សភាពដែលឈ្នះក្រៅពុំបាន, សភាពលំបាកគត់ផុត, ដំណើរក្រោយលំបាក, សភាវៈគាស់រំលើងបោល បានដោយលំបាក" ។ បុរសបុគ្គលប្រុសស្រីគ្រហស្ថបព្វជិត ពិនិត្យពិចារណាឃើញដោយវិបស្សនាប្រាជ្ញាថា "សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួង នាំមកនូវសេចក្ដីទុក្ខ" ដូច្នេះក្នុងកាលណា, គឺនឿយណាយចំពោះសេចក្ដីទុក្ខ ព្រោះការកក្រើនខ្នងនេះក្នុងកាលណោះ ។ សេចក្ដីនឿយណាយនេះ ជាផ្លូវនៃសេចក្ដីបរិសុទ្ធិ គឺសេចក្ដីផូរផង់ ព្រោះជាផ្លូវគម្រង់ទៅកាន់ព្រះនិព្វានដែលពុំមានសេចក្ដីទុក្ខ ។

អនត្តា ប្រែថា "សភាពមិនមែនជារបស់ខ្លួន, សភាពសោះសូន្យ, ដំណើរគ្មានសារប្រយោជន៍, សភាពគ្មានគ្រឿងសំខាន់" ។ ពាក្យថា "ធម៌ទាំងឡាយ" ក្នុងទីនេះ គឺសំដៅយកបញ្ចក្ខន្ធដែរ ។ នរបុរសបុគ្គលប្រុសស្រីណា ពិចារណាយល់ឃើញដោយវិបស្សនាប្រាជ្ញាថា "ធម៌គឺបញ្ចក្ខន្ធជាអនត្តា គឺជាសភាពសូន្យសោះ ឥតមានណាជាម្ចាស់ ឥតមានណាជាធំ ព្រោះមិនលុះក្នុងអំណាចរបស់ខ្លួន, ទោះមិនអាចឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាចរបស់ខ្លួនថា "កុំចាស់ កុំស្លាប់" ដូច្នេះបានឡើយ" ។ ឃើញដូច្នេះហើយក្នុងកាលណា, បុគ្គលនោះរមែងនឿយណាយចំពោះសេចក្ដីទុក្ខ ព្រោះការកក្រើនខ្នងនេះ ក្នុងកាលនោះ, សេចក្ដីនឿយណាយនេះ ជាផ្លូវនៃសេចក្ដី

បរិសុទ្ធ សេចក្តីផូរផង់ ព្រោះជាផ្លូវតែច្រើនទៅកាន់ព្រះនិព្វានដែលពុំមានសេចក្តីសង្ស័យឡើយ ។

២០៥- គាថាក្នុងនិទានបធានកម្មិកតិស្សត្ថេរ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៨, ទំព័រ ៨៨)

ឧដ្ឋានកាលម្ហិ អនុដ្ឋហានោ
យុវា ពលី អាលសិយំ ឧបេតោ
សំសន្នសង្កប្បមនោ កុសីតោ
បញ្ញាយ មគ្គំ អលសោ ន វិន្ទតិ ។

ប្រែថា : បុគ្គលនៅកំលោះមានកំលាំង តែប្រកបដោយសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស មិនប្រឹងប្រែងក្នុងកាលដែលគួរប្រឹងប្រែង មានចិត្តគ្រាំគ្រាដែលខ្ទង់ល់ទោច លិចចុះក្នុងអកុសលវិតក្ក មនុស្សខ្ជិល រមែងមិនបាននូវផ្លូវដោយប្រាជ្ញាឡើយ ។

អធិប្បាយថា : បុរសស្ត្រីមានវ័យក្មេង ជាក្រមុំកំលោះមានកំលាំងពេញលេញ តែប្រកបដោយសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស មិនប្រឹងប្រែង មិនខ្នះខ្នែង មិនស្រវាស្រទេញចំពោះការណ៍យកិច្ច ក្នុងកាលដែលគួរប្រឹងប្រែង គឺជាមិនអនុវត្តការងារឲ្យសមទៅតាមកាលៈទេសៈ ។ បុគ្គលនោះមានចិត្តគ្រាំគ្រាលង្វង់លង់ទោចដោយមិច្ឆាវិតក្កទាំងឡាយ ៣ គឺ កាមវិតក្ក ព្យា

តែរៀនការ, ពាក្យបានតែក្រអឺតក្រទម, រីឯសាមគ្គី ក្រើនតែការបៀតបៀន ។ បុគ្គលនោះនឹងមិនឃើញ ខឹងមិនបាន ទៅកាន់មគ្គដ៏ថ្លៃថ្លាប្រសើរ ដែលគេត្រូវឃើញដោយប្រាជ្ញាទេ ។

២០៦- គាថាក្នុងនិទានសូករប្រេត

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគ ៧, ទំព័រ ១០៨)

វាចានុរក្ខី មនសា សុសំវុតោ

កាយេន ច អកុសលំ ន កយិរា

ឯតេ តយោ កម្មបថេ វិសោធយេ

អារាធយេ មគ្គមិសិប្បវេទិតំ ។

ប្រែថា : បុគ្គលគប្បីជាអ្នករក្សាវាចា សង្រួមល្អដោយចិត្ត ទាំងមិនគប្បីធ្វើអកុសលដោយកាយ បុគ្គលគប្បីជម្រះកម្មបថទាំង ៣ នេះ ទើបត្រូវបានសេចក្ដីត្រេកអរចំពោះមគ្គ ដែលព្រះឥសីប្រកាសទុកនឹងហើយ ។

អធិប្បាយថា : ប្រសិនបុគ្គលប្រុងប្រយ័ត្ន គប្បីរក្សានូវវាចា ដោយការវៀរចាកនូវវចីទុច្ចរិតទាំង ៤ យ៉ាង គឺមិនពោលពាក្យកុហក ញុះញង់ ពាក្យអាក្រក់ សម្ដីឥតប្រយោជន៍, គប្បីសង្រួមដោយប្រយ័ត្ននូវចិត្ត ដោយមិនឲ្យមានអភិជ្ឈា ព្យាបាទ មិច្ឆាទិដ្ឋិ កើតឡើងបាន, ទាំងមិនគប្បីធ្វើនូវអកុសលដោយកាយ គឺត្រូវវៀរចាកនូវបាណាតិបាត អទិន្នាទាន

កាមេសុមិច្ឆាចារ ។

ពិតណាស់បុគ្គលនោះរមែងប្រកបដោយធម៌នេះហើយ ខំ ប្រឹងពុះពារសេចក្តីក្រេករាំ ការមគ្គប្រកបដោយអង្គ៨ ដែលព្រះអង្គ ទ្រង់សំដែងទុកជាដើម ជាអ្នកស្វែងរកខ្លួនសីលក្តីជាដើម ប្រកាស ស្មើហើយ ។

២០៣. គាថាក្នុងនិទានព្រះបោដ្ឋិលត្ថេរ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៧, ទំព័រ ១១០)

យោគា វេ ជាយតេ ភូរិ អយោគា ភូរិសង្ខយោ
ឯតំ ទ្វេធាបថំ ញត្វា ភវាយ វិភវាយ ច
តថត្តានំ និវេសេយ្យ យថា ភូរិ បវឌ្ឍតិ ។

ប្រែថា៖ ប្រាជ្ញារមែងកើតអំពីការប្រកប, សេចក្តីវិនាសប្រាជ្ញារមែង កើតអំពីការមិនប្រកប, អ្នកមានប្រាជ្ញាដឹងនូវផ្លូវ២ប្រការនេះថាជាផ្លូវ សេចក្តីចំរើននិងសេចក្តីវិនាសហើយ ប្រាជ្ញាចំរើនឡើងដោយប្រការឯ ណា គួរដំកល់ខ្លួនទុកដោយប្រការនោះ ។

អធិប្បាយថា៖ ពាក្យថា "ប្រកប" គឺនូវសេចក្តីជាប់ៗ ក្នុងកម្មដ្ឋានមួយ សូម្បីតែបញ្ញាញាណក្នុងអារម្មណ៍ ប្រាជ្ញារមែងជាកិរិយាកើតឡើងរស់ ។ មានព្រះពុទ្ធដីកាទ្រង់សំដែងថា " ប្រាជ្ញារមែងកើតអំពីការ

ប្រែកថា ៗ

បុរសស្ត្រីណា ដែលមិនព្រមធ្វើការ ដោះបង់ចោលប្រាជ្ញាខ្លះពកណ្តើត កំប្រាជ្ញ ដោះខ្លួនវិនាសបង់ទៅវិញ ។ ព្រោះដំណើរនេះបានជាព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់ថា "សេចក្តីនាំប្រាជ្ញាព្រមនឹងកើតអំពីការមិនប្រកប" ។

បុគ្គលអ្នកមានប្រាជ្ញាជំនឿត្រឹមតាំងពីព្រោះការ គឺការយកប្រែកចំនួនការយោ មិនប្រកប ធ្វើថាគឺយោធ្វើនឹងការណាមិនធ្វើនៃតាំងពីរបៀបនេះហើយដាំត្រូវនិងឯ សេចក្តីចំរើន ខិនវិនាសបាហើយ, ប្រាជ្ញចំរើនដោយប្រការយ៉ាងណា គួរ តម្កល់ខ្លួនទុកដោយប្រការយ៉ាងនោះ គឺថាត្រូវតែធ្វើការ ដើម្បីឲ្យប្រាជ្ញា បានសេចក្តីចំរើន ៗ

២០៨. គាថាកង្ខិតានមហល្លកត្ថេរ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៧, ទំព័រទី ១១៤)

វនំ ឆិន្ទថ មា រុក្ខំ   វនតោ ជាយតេ ភយំ
ឆេត្វា វនំ វនថញ្ច   និព្វនា ហោថ ភិក្ខវោ
យាវំ ហិ វនថោ ន ឆិជ្ជតិ
អណុមត្តោបិ នរស្ស នារិសុ
បដិពទ្ធមនោវ តាវ សោ
វច្ឆោ ខីរបកោវ មាតរិ ។

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

ប្រែថា : អ្នកទាំងឡាយ ចូរកាត់នូវព្រៃចេញ ចូរកុំកាត់ដើមឈើឡើយ (ព្រោះ) ភ័យកើតអំពីព្រៃ, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ ចូរកាត់នូវព្រៃផង នូវកិលេសដូចជាដើមឈើដុះក្នុងព្រៃផង ហើយចូរជាអ្នកកុំមានព្រៃឡើយ ព្រោះថាកិលេសដូចដើមឈើដុះក្នុងព្រៃរបស់នរជន សូម្បីមានប្រមាណតិចក៏ដោយ បើកាត់មិនដាច់ដរាបណា, នរជននោះឯង តែងមានចិត្តជាប់ចំពោះពួកនារី ដូចកូនគោនៅកំពុងបៅដោះ ដែលមានចិត្តជាប់នៅនឹងមេ ដរាបនោះ ។

អធិប្បាយថា : បទព្រះគាថានេះ ព្រះសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់សំដែងចំពោះភិក្ខុទាំងឡាយថា : អ្នកទាំងឡាយចូរកាត់ព្រៃចេញ ។ ពាក្យថាព្រៃក្នុងទីនេះ សំដៅយកព្រៃពោលគឺកិលេសមានរាគៈជាដើមឯណោះទេ, ប៉ុន្តែព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថាពួកភិក្ខុទើបបួសថ្មី តែងមានសេចក្ដីយល់ក៏ខ្ចប្រែថា "ព្រះសាស្ដាឲ្យយើងទាំងឡាយកាន់ពូថៅជាដើមកាប់ព្រៃ" ហើយក៏មានចិត្តចង់កាប់ដើមឈើពៅវិញ ទ្រង់ជ្រាបដូច្នេះ ទើបទ្រង់បដិសេធភាសិតថា "កុំកាប់ដើមឈើឡើយ" ។ បានជាព្រះអង្គបង្ហាញកាប់ព្រៃពោលគឺកិលេស ព្រោះភ័យរមែងកើតអំពីព្រៃនោះ ។ ភ័យអំពីសត្វសាហាវមានខ្លាដំរីជាដើម កើតឡើងអំពីព្រៃប្រក្រតីយ៉ាងណា, ភ័យច្រើនប្រការមានជាតិភ័យជាដើមកើតឡើងអំពីព្រៃគឺកិលេស ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

មិនតែប៉ុណ្ណោះ ព្រះដ៏ទ្រង់ត្រាស់ទ្រង់ពន្យល់ទៀតថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយចូរកាត់នូវព្រៃផង នូវកិលេសដូចជាដើមឈើដុះក្នុងព្រៃផងទៀត. គឺថាដូចជាព្រៃប្រក្រតី ឈើទាំងឡាយណាធំ ៗ, នោះឈ្មោះថាព្រៃ, ឈើទាំងឡាយណាតូច ៗ ដែលឋិតនៅក្នុងព្រៃ, នោះឈ្មោះថាដើមឈើដុះក្នុងព្រៃ; ពុំនោះសោតទេថា ឈើទាំងឡាយណាដុះមុន ៗ គេ, នោះឈ្មោះថាព្រៃ, ឈើទាំងឡាយណាដុះក្រោយគេ, នោះឈ្មោះថាដើមឈើដុះក្នុងព្រៃ មានឧបមាយ៉ាងណាមិញ; កិលេសទាំងឡាយណាធំ ៗ ជាគ្រឿងកន្ត្រាក់សត្វលោកជ្រមុជចុះក្នុងភព, នោះឈ្មោះថាព្រៃគឺកិលេស, កិលេសទាំងឡាយណា អកទៀននូវផលក្នុងបច្ចុប្បន្ន, នោះឈ្មោះថា កិលេសដូចដើមឈើដុះក្នុងព្រៃ; ពុំនោះសោតទេថា កិលេសទាំង–ឡាយណាកើតមុនៗគេ, នោះឈ្មោះថាព្រៃគឺកិលេស, កិលេសទាំងឡាយណាកើតក្រោយៗគេ, នោះឈ្មោះថា កិលេសដូចជាដើមឈើដុះក្នុងព្រៃ ក៏មានឧបមេយ្យដូច្នោះដែរ ។ កិលេសទាំងពីរផែកនេះ ត្រូវអ្នកទាំងឡាយកាត់ដោយចតុត្ថមគ្គញាណ គឺព្រះអរហត្ត, ត្រូវអ្នកទាំងឡាយក៏ជាអ្នកគ្មានព្រៃគឺកិលេស ។ ព្រោះថា សូម្បីតែកិលេសដូចជាដើមឈើដុះក្នុងព្រៃ នោះ បន្តិចបន្តួចរបស់នរជនណាដែលកាត់មិនដាច់, នរជននោះ រមែងមានចិត្តប្រតិពទ្ធ ចំពោះនារីទាំងឡាយ ដូចជាកូនគោ នៅកំពុងបៅដោះ រមែង

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

មានចិត្តប្រតិពទ្ធ ជាប់ចិត្តជាប់ចំពោះមេហ៍ផ្ដេកស្ត្រីរាទ ។

២០៩. គាថាក្នុងនិទានសារីបុត្តត្ថេរសទ្ធិវិហារិក

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគ ៨, ទំព័រ ១២០)

ឧច្ឆិន្ទ សិនេហមត្តនោ

កុមុទំ សារទិកំវ

សន្តិមគ្គមេវ ព្រូហយ

និព្វានំ សុគតេន ទេសិតំ ។

ប្រែថា ៖ អ្នកចូរដកសេចក្ដីស្រឡាញ់របស់ខ្លួនចេញ ដូចបុគ្គលដកក្រមុទដែលកើតក្នុងសរទរដូវ ដោយបាតដៃ, អ្នកចូរចំរើនផ្លូវនៃសេចក្ដីស្ងប់តែម្យ៉ាង, ព្រោះនិព្វានព្រះសុគតទ្រង់សំដែងទុកហើយ ។

អធិប្បាយថា ៖ ព្រះគាថានេះ ព្រះពុទ្ធទ្រង់យកទ្រង់សំដែងចំពោះភិក្ខុរូបនោះ អ្នកចូរដកខ្លួនសេចក្ដីស្នេហាស្រឡាញ់ពេញចិត្ត (ចំពោះគ្រឿងតាំងគួរ) ពេលនោះចេញឲ្យដូចជាគេដកផ្កាក្រមុទ ក្នុងសរទរដូវ(១)ដោយបាតដៃ ។ អ្នកត្រូវចំរើនផ្លូវនៃសេចក្ដីស្ងប់ គឺត្រូវធ្វើឲ្យចំរើនឡើងនូវអដ្ឋង្គិ-

(១)-សរទរដូវ(រដូវរំលស់)ជារដូវមួយ ក្នុងចំណោមរដូវ ៦ នៃឆ្នាំ ។ ព្រោះឆ្នាំមួយមាន ៦ រដូវ គឺ: ហេមន្តរដូវ (ដំណើរព្រះចន្ទ)១, គិម្ហរដូវ (ដំណើរព្រះអាទិត្យ)១ ។ ភាគ ទន្ទាន ក្នុងឆ្នាំមួយៗ ហេមន្តរដូវ, គិម្ហរដូវ, វស្សានរដូវ ។ សុរិយគតិ ក្នុង១

កម្មដ្ឋានទាំង៤ប្រការ ជាផ្លូវសម្រាប់យាត្រាទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ។ ម្យ៉ាងទៀតថា ព្រះនិព្វាន ព្រះសុគតសំដែងសព្វគ្រប់ហើយ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកឯងចូរចម្រើននូវអដ្ឋង្គិកមគ្គ ជាផ្លូវនៃព្រះនិព្វាននោះចុះ ។

២១០. គាថាក្នុងនិទានមហាធនវាណិជ

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី៨, ទំព័រ ទី១២៨)

ឥធ វស្សំ វសិស្សាមិ ឥធ ហេមន្តគិម្ហិសុ
ឥតិ ពាលោ វិចិន្តេតិ អន្តរាយំ ន ពុជ្ឈតិ ។

ប្រែថា: អញនឹងនៅក្នុងទីនេះអស់ វស្សានរដូវ អញនឹងនៅក្នុងទីនេះ ក្នុងហេមន្តរដូវនឹងគិម្ហរដូវទាំងពីរផង, ជនពាលរមែងគិតខុសដូច្នេះ ឥតដឹងច្បាស់នូវសេចក្ដីអន្តរាយនោះ ។

អធិប្បាយថា: នរជននៅនាលោកិយ ពោះពុំរស់ផ្ញុំព្រៃ រមែងគិតអំពីការចិញ្ចឹមជីវិតឥតមានស្រាកល្ហែ ពោះបើមានការងារជាប់នៅដៃក្នុងរដូវ

ឆ្នាំមាន៤រដូវ គឺវសន្តរដូវ (Printemps)១, គិម្ហានរដូវ (Eté) ១, សរទរដូវ (Automne)១, សិសិររដូវ (Hiver) ១ ។ ព្រះគាថានេះ សម្ដែងឃើញថា ព្រះអង្គសំដែងក្នុងប្រទេស ដែលគេប្រើថ្ងៃខែតាមសុរិយគតិ ។ ព្រោះព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ដឹងច្បាស់អំពីរឿងថ្ងៃខែ ដែលអ្នកប្រទេសគេធ្លាប់ប្រើមកហើយនោះៗ ។ ព្រោះហេតុនេះ បានជាមានពុទ្ធប្បញ្ញត្តក្នុងវិន័យថា ឲ្យភិក្ខុអ្នកដំណើរគន់វត្តរឿងថ្ងៃ តាមភិក្ខុអ្នកជាម្ចាស់អាវាស ។ បានសេចក្ដីថា ភិក្ខុដែលចេញពីអាវាសរបស់ខ្លួន ឬ ភិក្ខុដែលនៅព្រៃ វេលាដែលចូលទៅនៅរួមសង្ឃកម្មជាមួយនឹងភិក្ខុអាវាសឯទៀត ត្រូវឲ្យគន់វត្តរឿងថ្ងៃខែតាមគេ ។

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

នេះ ក៏រមែងមានគំនិតគិតទៅខាងមុខទៀតថា ៖ រដូវនេះអញនៅក្នុងទីនេះ ដើម្បីធ្វើរបរនេះ, រដូវនោះ អញនឹងនៅក្នុងទីនោះ ដើម្បីធ្វើរបរនោះ, រដូវឯណោះ អញនឹងនៅក្នុងទីឯណោះ ដើម្បីធ្វើការរបរដូច្នោះៗ ។ ជនអ្នកមានគំនិតយ៉ាងនេះ ក្នុងលោកិយ គួរតែជាអ្នកមានគំនិតល្អមួយគ្រាន់បើដែរ, ប៉ុន្តែតាមផ្លូវធម៌ ព្រះសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់ហៅថា មនុស្សពាលទៅវិញ ព្រោះជាមនុស្សមិនស្គាល់ប្រយោជន៍ទាំងពីរចំណែក គឺ ប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្ន និងប្រយោជន៍ក្នុងបរលោក ។

ពិតមែន មនុស្សពួកនេះ ចាត់ជាមានគំនិតល្អដោយយ៉ាងតែខាងផ្លូវបច្ចុប្បន្ន, ឯខាងផ្លូវបរលោកវិញ ឥតមានគិតដល់ផងឡើយ ហើយការពិត គឺសេចក្ដីស្លាប់ដែលត្រូវតែគិតណាស់នោះ ពុំបានគិតដល់ផងសោះ ម្លោះហើយពុំដឹងនូវសេចក្ដីអន្តរាយ ដល់ជីវិតរបស់ខ្លួនថា “អាត្មាអញនឹងស្លាប់ក្នុងកាលណា ឬក្នុងប្រទេសណា ឬក្នុងវ័យណា” ដូច្នេះសោះ, លុះសេចក្ដីស្លាប់មកដល់ផ្ដិលផ្ដាច់ជីវិតទ្រើយ ក៏ទៅដៃទទេតែម្ដង ។ អាស្រ័យហេតុនេះ បានជាព្រះសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់សំដែងថា ៖ បុគ្គលពាលរមែងគិតខុសដូច្នេះ ឥតដឹងច្បាស់នូវសេចក្ដីអន្តរាយនោះ ។

២១១_ គាថាក្នុងនិទានកិសាគោតមី

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៣, ទំព័រទី ១៤៦)

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

តំ បុត្តបសុសម្មត្តំ ព្យាសត្តមនសំ នរំ

សុត្តំ គាមំ មហោឃោវ មច្ចុ អាទាយ គច្ឆតិ ។

ប្រែថា : មច្ចុគឺសេចក្ដីស្លាប់តែងនាំយកនូវជន អ្នកស្រវឹងជ្រប់ក្នុងកូននិងសត្វចិញ្ចឹម អ្នកមានចិត្តជាប់ជំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍ផ្សេងៗ នោះ ដូចជំនន់ទឹកធំនាំយកអ្នកស្រុកកំពុងដេកលក់ ។

អធិប្បាយថា : នរជនប្រុសស្រីនៅលោកិយ រមែងមានសេចក្ដីស្រវឹងជ្រប់និងមុខជាប់ចិត្តគិតចំពោះតែកូននិងសត្វចិញ្ចឹម គឺបើអ្នកមានកូន រមែងមានចិត្តស្ងួនទន្ទេញខ្លួនសរសើរទៅលើកូនថា "កូនអញរូបល្អចំណាប់ មានកម្លាំងពលំគ្រប់គ្រាន់ ជាអ្នកប្រាជ្ញមានសមត្ថភាពក្នុងកិច្ចការគ្រប់ជំពូក" បើអ្នកមានបសុសត្វ មានគោជាដើម រមែងស្រវឹងជ្រប់ជាប់ចិត្តនឹងគោថា "មេគោរបស់អញ មានទឹកដោះច្រើន" ដូច្នេះជាដើម ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះនរជននោះ រមែងមានចិត្តជាប់ជំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ផង គឺបើជាគ្រហស្ថ រមែងជាប់ជំពាក់នឹងរូបារម្មណ៍ មានប្រាក់និងមាសជាដើម ឬបើជាបព្វជិត រមែងជាប់ជំពាក់នឹងរូបារម្មណ៍ មានបាត្រនិងចីវរជាដើម ដ្បិតថានរជននោះ បានវត្ថុណាមួយមកហើយ រមែងមានចិត្តជាប់ជំពាក់ ព្រោះសេចក្ដីប្រាថ្នាឲ្យបានវត្ថុដ៏វិសេសពីនោះទៅទៀត ។ (ចំពោះសម្លេង ក្លិន រស សម្ផស្ស ក៏មានន័យដូចគ្នានេះដែរ) ។

មច្ចុ គឺសេចក្ដីស្លាប់តែងនាំយកនរជន អ្នកស្រវឹងស្រវ៉ុច ក្នុងកូននិងសត្វចិញ្ចឹម អ្នកមានចិត្តជាប់ជំពាក់ក្នុងការម្មណ៍ផ្សេងៗ នោះ ដូចជំនន់ទឹកក្នុងខែឡើងដែលជន់ជាយជាប្រៀនទីភ្នំលំហាច គាចនាំយកនូវសត្វនិកាយ តាំងពីកូនក្មេងដេកលក់ ដោយហោចទៅសូម្បីតែសុនខ កំដែនសេសសល់ នាំទៅដល់មហាសមុទ្រដូច្នោះឯង ។

២១២- គាថាក្នុងនិទានបដាចារា

(ធម្មបទដ្ឋកថា ភាគទី ៣, ទំព័រទី ១២៨)

ន សន្តិ បុត្តា តាណាយ ន បិតា នបិ ពន្ធវា
អន្តកេនាធិបន្នស្ស នត្ថិ ញាតីសុ តាណតា
ឯតមត្ថវសំ ញត្វា បណ្ឌិតោ សីលសំវុតោ
និព្វានគមនំ មគ្គំ ខិប្បមេវ វិសោធយេ ។

ប្រែថា: កាលបុគ្គលត្រូវមច្ចុរាជគ្របសង្កត់ហើយ កូនទាំងឡាយ មិនមានដើម្បីជាទីពឹង បិតាក៏មិនមាន ទាំងពួកញាតិក៏មិនមានដើម្បីជាទីពឹងឡើយ, ការទីពឹងចំពោះញាតិទាំងឡាយក៏មិនមាន. បណ្ឌិតដឹងអំណាចប្រយោជន៍នេះហើយ គួរជាអ្នកសង្រួមក្នុងសីល គួរប្រញាប់ប្រញាល់ជម្រះផ្លូវជាទីទៅកាន់ព្រះនិព្វានឲ្យបាន ។

កំណត់ក្រាយថា: មនុស្សទាំងប្រុសទាំងស្រី រមែងសាងក្ដីទីពឹងលើបុត្រ

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org

បុត្រា ហើយនាគបិតាបុត្រាហើយដៅពង្ស ហើយញាតិវង្សនៃបណ្ដូលពីផ្ទះ ៗ ពិតមែនហើយកូនចៅចុះឮខ្ញុំដែលមិនពាក់ស្លាប់ ប្រុសប្រុសត្រីកំសត់ក្លាយជាទីពឹងដោយការឲ្យនូវធ្លាយចុះវិកដាវេទនា ដោយការជួយសង្គ្រោះនូវក-រណីយកិច្ចដែលកើតឡើងឯងៗ, ប៉ុន្តែកូនកាលជាទីស្លាប់ ក៏ពុំនៅជាទីពឹងពុំបានវិញ ព្រោះពុំតាមរបៀបការពារនូវសេចក្ដីស្លាប់ ដោយមានប្រាជ្ញាគុណនិមួយបានឡើយ ៗ ព្រោះហេតុនោះ បានជាព្រះសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់ថា "កូនទាំងឡាយមិនបាន ដើម្បីជាទីពឹង, បិតាក៏មិនបាន, ទាំងពួកពង្សក៏មិនបានដើម្បីជាទីពឹងឡើយ " ៗ

បណ្ឌិតអ្នកមានប្រាជ្ញា បានជ្រាបហេតុការណ៍នោះហើយ សម្រួលតាមមិនខាន ដើម្បីជាទីពឹងដល់គ្នានឹងគ្នានៃជនទាំងនេះដូច្នេះហើយ គួរជាអ្នកសម្រួម គួរជាអ្នករក្សា គួរជាអ្នកគ្រប់គ្រងនូវកុសលក្នុងសីល គួរជាអ្នកជម្រះឲ្យបាត់ ៗ នូវផ្លូវប្រកបដោយអង្គ៨ប្រការ ជាទីទៅកាន់ព្រះនិព្វានហោង ។៖ ០៚—

(ចប់ខន្ធវគ្គបណ្ណាត)

គតិបណ្ឌិតកាលាបទុម ភាគទី ៣ ចប់

មានភាគទី ៤ តទៅទៀត

ក្រុមជំនុំ ... ទម្លាប់
COMMISSION DES MOEURS & COUTUMES

www.budinst.gov.kh - www.elibraryofcambodia.org

រោងពុម្ពការា លេខ ៩១១៦
មហាវិថី ព្រះបាទនរោត្តម ភ្នំពេញ

www.budinst.gov.kh www.elibraryofcambodia.org